

การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม
(นพค.15กรป.กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ
โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

วิทยานิพนธ์
ของ
กฤษฎาภรณ์ ทิพใส

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา

ตุลาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม
(นพค.15กรป.กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ
โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

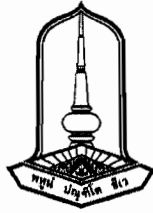
วิทยานิพนธ์
ของ
กฤษฎาภรณ์ ทิพใส

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา

ตุลาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2555
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวกฤษฎาภรณ์ ทิพย์ใส
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาการวิจัยการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.กมลพรรัตน์ ยุธยาตรา)

(ผศ.ดร.อรนุช ศรีสะอาด)

(อาจารย์ ดร.ปรีชา จันทวี)

(ผศ.ว่าที่ รต.ดร.อรัญ ชัยกระเดื่อง)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาภายนอกภาควิชา)

กรรมการ

(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

กรรมการ

(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

กรรมการ

(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(รศ.ดร.ประวิต เอรารวรรณ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รศ.ดร.ณฐนนท์ ตราชู)

ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 31 เดือน ๒๕๕๕ พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรนุช ศรีสะอาด ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ปรีชา จันทวี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์และแนะนำแนวทางการวิจัยทุกขั้นตอนมาโดยตลอด รวมไปถึงอาจารย์ ดร.ภมรพรรณ ยุทธยาตร์ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ รต.ดร.อรัญ ชูกระเดื่อง กรรมการสอบ ที่ให้ข้อชี้แนะทางวิชาการที่ทรงคุณค่าเพื่อให้งานวิจัยนี้มีคุณค่ามากที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วราพร เอรารวรรณ ประธานกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้กำลังใจและให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำอย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัยในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การวิจัยการศึกษา รุ่น พ. 23 ทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจและมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุดคุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณอันหาที่สุดมิได้ของคุณพ่อสมร – คุณแม่บุญสืบ ทิพใส ตลอดจนพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนมาตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงระดับการศึกษาในครั้งนี้

กฤษฎาภรณ์ ทิพใส

เรื่อง	การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15 กรป.กลางอุบลัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
ผู้วิจัย	นางสาวกฤษฎาภรณ์ ทิพย์ใส
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณฯ ศรีสะอาด และอาจารย์ ดร.ปรีชา จันทวี
ปริญญา	กศ.ม. สาขาวิชา การวิจัยการศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรได้รับการฝึกฝนปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ ให้ทุกคนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลัมภ์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 20 คน เป็นเด็กที่มีอายุต่างกัน (อายุระหว่าง 4 – 6 ขวบ) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินทักษะทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่น .82 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ The Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยมีระดับคะแนนหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ทักษะทางสังคมทั้ง 4 ด้าน มากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
3. ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีทักษะทางสังคมต่อไป

TITLE Development Social Skill of early Childhood Children in Ban Tum Primary school (Npc. 15 Krp. Klangubpatam) under the Office of Sri Sa Ket Primary Education Service Area 4 through Group Activities to enrich the experience.

AUTHOR Kridsadaporn Tipsai

ADVISORS Assistant. Prof. Dr. Oranuch Sisaard and Dr. Preecha Chantawee

DEGREE M.Ed. **MAJOR** Educational Research

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2012

ABSTRACT

Social skills are the basic skills of the individual. Which should have been cultivated since the practice. Young people, which is a unit of society, able to survive in a society can be happy. The research in this Aims to improve the social skills of preschool students. School buds (Npc. 15 Krp. Klangubpatam) Primary Education Service Area Office 4 Sisaket Sisaket province. Using the event experience. The sample used in this study. Students studying in kindergarten first semester of the 2555 school year, the first buds. (Npc. 15 Krp. Klangubpatam) Si Rattana district buds. Si Sa Ket province. Office of Education School District 4 game with 20 men as different children (aged 4-6 years) were selected by random cluster (Cluster Random Sampling) by using the classroom as the unit of randomization. Tools used in the research. The assessment of social skills. The reliability statistics used in this study were 0.82 percent average, and standard deviation. The statistics used in statistical hypothesis testing The Wilcoxon Signed Ranks

The results were as follows:

1. The development of social skills of preschool students. The development activities.Experiences. Students to develop social skills more than before the event experience.
2. Assessment of social skills of students in grades preschool has behind. Business activities. Social skills, and 4 in the above prior to the event experience.
3. Preschool social skills of students in activities that have been experienced with the development of social skills activities is higher than before the event experience with statistical significance at the .05 level.

In summary, the results of this research. Can be used as useful information for parents, teachers and all those involved. To serve as guidelines for the promotion and development of students as individuals with social skills.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
สมมติฐานของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	45
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคม สำหรับเด็กปฐมวัย	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
งานวิจัยในประเทศ	65
งานวิจัยต่างประเทศ	70
3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	75
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	76
วิธีดำเนินการทดลอง	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
ลำดับชั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล	84
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองที่ได้รับ	
การพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์	85
ตอนที่ 2 ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย	
ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์	90
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย	
ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	94
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
ความมุ่งหมายของการวิจัย	96
สรุปผล	96
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	108
ภาคผนวก ข คู่มือการใช้แบบประเมินทักษะทางสังคม	115
ประวัติย่อของผู้วิจัย	121

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็ก 2 – 6 ปี	13
2	สัดส่วนของเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน	37
3	ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน	38
4	ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย	63
5	สังเคราะห์ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย	73
6	แบบแผนการทดลอง	79
7	การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	80
8	แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ รายบุคคล	85
9	แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ ด้านความรู้จักช่วยเหลือ รายบุคคล	86
10	แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น รายบุคคล	87
11	แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น รายบุคคล	88
12	แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์ทักษะทางสังคม โดยรวมก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	89
13	แสดงระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคม ของนักเรียนระดับปฐมวัย ด้านความรับผิดชอบ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์	90
14	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของ นักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการรู้จักช่วยเหลือ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์	91

15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของ นักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์	91
16	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของ นักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หลังการจัดกิจกรรม เสริมประสบการณ์	92
17	แสดงการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์	93

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการสื่อสาร และการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายบูรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554 : 3) ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อบูรณาการชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรมและวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่าง (กรมวิชาการ. 2546 ข : 2)

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น การสนทนา อภิปราย การเล่านิทาน การสาธิต การทดลอง/ปฏิบัติการ ศึกษานอกสถานที่ การเล่นเกมบทบาทสมมติ การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 55) เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อสร้างประสบการณ์สำคัญ เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา ขณะเดียวกันก็บูรณาการกับการสร้างประสบการณ์สำคัญ ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ และด้านร่างกาย กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับรอบสภาวะที่ควรรู้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กด้วย (ไพเราะ พุ่มมัน. 2551 : 16) การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์จึงเป็นการจัด

กิจกรรมที่บูรณาการผ่านการกระทำ หรือการเล่น ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเสริมพัฒนาการตามวัยทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตนเอง เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตลอดจนสามารถแก้ไขความขัดแย้งทางอารมณ์อันจะนำไปสู่การยกระดับจิตใจมีความสุขอย่างที่ควรจะเป็นและสามารถที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ โดยเฉพาะเด็กที่กำลังเรียนระดับปฐมวัยนั้น การที่จะพัฒนาหรือส่งเสริมทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดค่านิยมที่ดี ได้แก่ การมีความยุติธรรม การมีความรับผิดชอบ การรู้จักเคารพบุคคลอื่น การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนสามารถยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่นและปฏิบัติตามกฎระเบียบได้ การพัฒนาการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่เด็กได้รับประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต จะมีผลต่อการวางรากฐานที่สำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้เขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต (เยาวพา เตชะคุปต์. 2542 : 118) โรงเรียนจึงเหมือนบ้านหลังที่สองที่เด็กใช้เวลาส่วนมากทำกิจกรรมกับเพื่อนและครูที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน โรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม สติปัญญา ได้อย่างเหมาะสม

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรได้รับการฝึกฝนปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ เพื่อให้ทุกคนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ฉะนั้น การฝึกทักษะทางสังคม จึงเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะเตรียมเด็กให้คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขซึ่งทักษะทางสังคมนี้เป็นสิ่งฝึกได้ พัฒนาได้ การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคนเด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ แสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่ดีเด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่นสร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นการเล่นจึงเป็นหัวใจสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก (กรมวิชาการ. 2546 ข : 4) เนื่องจากการพัฒนาเด็กเป็นหัวใจของการพัฒนาคนและสิ่งที่เราต้องตระหนัก คือ นักเรียนระดับปฐมวัยเป็นวัยแห่งความเปลี่ยนแปลง ความงอกงามของพัฒนาการที่ต้องจัดให้มีการศึกษาที่มุ่งให้เด็กเข้าถึงความเป็นจริงของอารมณ์ การตระหนักถึงทักษะทางสังคม การพัฒนาภาวะสร้างสรรค์ การเรียนรู้การรู้จักตนเอง ความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นที่เกิดขึ้นในตัวเด็กทุกคน

โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลรัตน์) อำเภอศรีรัตนงะ จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนเป็นชุมชนขนาดใหญ่มี 12 หมู่บ้าน การดำเนินชีวิตเป็นไปตามวิถีชีวิตชุมชนชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง ไม่มีอาชีพเสริมต้องอพยพไปรับจ้างใช้แรงงานที่ต่างจังหวัด

และกรุงเทพ ส่วนมากมีฐานะยากจน ทำให้มีปัญหากระทบถึงผู้เรียนที่ต้องย้ายโรงเรียน เพื่อติดตามผู้ปกครองหรือต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ขาดความอบอุ่น ขาดการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาส่วย ภาษาไทยอีสานมีความเชื่อเจ้าปู่ตา แม่ดหมอผี ผีฟ้า ศรัทธาบรรพบุรุษ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาการของนักเรียนระดับปฐมวัยโรงเรียนบ้านตุมฯ ปีการศึกษา 2552 นักเรียนระดับปฐมวัยควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น มีกิจกรรมกระตุ้นลักษณะนิสัยให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน การช่างสังเกต การสำรวจ รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูควรกำหนดเป้าหมาย มีการชักชวนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยมุมประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียน มีการพัฒนาอุปกรณ์ในมุมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น หนังสือนิทานให้หลากหลาย มีการชักชวนให้ผู้เรียนเลือกเล่นมุมต่างๆ จากมุมเดิมที่เคยเล่น มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2552 : 16)

ด้วยความสำคัญและความจำเป็นของสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านตุม (นพค.15กรป.กลางอุ้มภัก) อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีความตระหนักถึงสภาพของปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพราะเด็กในระดับปฐมวัย ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งมีอายุระหว่าง 4 – 6 ปี จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจากผลการประเมินพัฒนาการของเด็กในระดับชั้นเรียน ส่วนมากเด็กยังไม่มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นหรือประสบการณ์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กได้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยในมาตรฐานที่ 6 มีการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนให้สูงขึ้นตามวัยได้อย่างสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาบนพื้นฐานความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการแก้ปัญหาในระดับที่สูงขึ้นตามวัยของเด็กต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นข้อสนเทศในการวางแผนหรือแก้ไข ปรับปรุงและให้เป็นประโยชน์กับนักเรียนระดับปฐมวัยตลอดจนครูและผู้เกี่ยวข้อง จึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ของนักเรียนระดับปฐมวัย
2. เพื่อประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้กับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ได้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักเรียนระดับปฐมวัย
2. เป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนระดับปฐมวัยทางด้านทักษะทางสังคม เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เผชิญอุปสรรคและอันตรายได้

สมมุติฐานของการวิจัย

นักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวนนักเรียน 95 คน จาก 3 ห้องเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพชุมชน การดำเนินชีวิตเป็นไปตามวิถีชีวิตชุมชนชนบท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง ไม่มีอาชีพเสริม ต้องอพยพไปรับจ้างใช้แรงงานที่ต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ส่วนมากมีฐานะยากจน ทำให้มีปัญหากระทบถึงผู้เรียนที่ต้องย้ายโรงเรียน เพื่อติดตามผู้ปกครองหรือต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ขาดความอบอุ่น ขาดการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 20 คน คละอายุระหว่าง 4 – 6 ขวบ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม
3. ตัวแปรที่จะศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมเสริมประสบการณ์
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของนักเรียนระดับปฐมวัย ในการสร้างการแสดงออกทางวาจาทำทางที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของสังคมใน 4 ด้าน ดังนี้
 - 1.1 ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความเข้าใจบทบาทของตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การเก็บของเข้าที่ให้เรียบร้อย และการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลง
 - 1.2 ด้านการรู้จักช่วยเหลือ หมายถึง การแสดงออกของเด็กที่แสดงออกถึงความมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม การให้คำแนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้ รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ และร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม
 - 1.3 ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการเสนอข้อคิดเห็นในการเล่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวกับการเล่น และการปฏิบัติตามกติกาการเล่น
 - 1.4 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการเสนอข้อคิดเห็นในการทำงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวกับการทำงาน และช่วยเก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้
2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็ก ได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรให้ความรู้ ฯลฯ เพื่อให้เกิดทักษะทางสังคม ด้านความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เล่นร่วมกับผู้อื่น และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยกระบวนการในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์มีลำดับขั้นตอนคือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป

3. แบบประเมินทักษะทางสังคม หมายถึง แบบประเมินพฤติกรรมทางสังคมที่ได้แสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมแล้วให้ตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
 - 1.1 พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความหมายและความสำคัญของทักษะทางสังคม
 - 1.3 ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.4 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 แนวคิดทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.2 แนวคิดในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เอกสารที่เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมประสบการณ์
 - 3.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
 - 3.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
4. เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

1. พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางสังคมเป็นพัฒนาการของความสามารถแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับได้ พฤติกรรมแสดงออกจะบ่งบอกให้เห็นถึงเจตคติและค่านิยมเฉพาะตนของบุคคลคนนั้น ผู้ที่มีพัฒนาการทางสังคมดีจะมีสัมพันธที่ดีต่อผู้อื่นเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเช่นเดียวกับตนเอง กระบวนการพัฒนาทางสังคมของเด็กปฐมวัย เริ่มต้นจากบรรยากาศของการเลี้ยงดู การชี้แนะของพ่อแม่และสมาชิกครอบครัว จากสัมผัสแห่งความพอใจหรือความไม่พอใจ พัฒนาการทางสังคมแรกของเด็กคือมองแล้วหันตามเสียงประกอบท่าทางที่แสดงความรู้สึกและการรับรู้เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะเรียนรู้วัฒนธรรมที่ตนมีส่วนร่วม ความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องและจากปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมเพื่อการปรับตัวทางสังคม

Hurlock (1978 : 228) กล่าวว่าพัฒนาการทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตัวหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามแบบแผนของพัฒนาการทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ในสิ่งที่สังคมยอมรับ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ทางสังคม และการพัฒนาแนวคิดทางสังคม

English (1958 : 508) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออก เนื่องจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลอื่นหรือพฤติกรรมที่แสดงออกโดยการได้รับการควบคุมจากองค์กรทางสังคมที่มีรูปแบบแล้ว เช่น ครอบครัว เป็นต้น

นภเนตร ธรรมบวร (2540 : 97) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน รวมตลอดถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่างๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนั้นยังรวมถึงความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น การแก้ปัญหาต่างๆ และบทบาททางสังคม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546 : 127) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมเป็นพัฒนาการของความสามารถแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับได้ พฤติกรรมแสดงออกจะบ่งบอกให้เห็นถึงเจตคติและค่านิยมเฉพาะตนของบุคคล คนนั้น

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2547 : 101) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่าเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด ภายในครอบครัวที่พึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น

ประณต คำฉิม (2549 : 301) ให้ความหมายของ พัฒนาการทางสังคม ว่าหมายถึงพัฒนาการในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถประพฤติตามความคาดหวังของสังคม กระบวนการได้มาซึ่งความสามารถประพฤติตามความคาดหวังของสังคม โดยกระบวนการได้มาซึ่งความสามารถ

ประพจน์ตามความคาดหวังของสังคม เรียกว่า การเรียนรู้ระเบียบของสังคม (Socialization) ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ 3 ประการ คือ การประพจน์ในแนวทางที่สังคมยอมรับ การแสดงบทบาททางสังคมที่เหมาะสม และการพัฒนาทัศนคติเชิงสังคมที่ดี

จากความหมายของพัฒนาการทางสังคม หมายถึงการเรียนรู้ทักษะต่างๆ เพื่อที่จะเข้าเป็นสมาชิกในสังคม โดยแสดงพฤติกรรม ความรู้สึก มารยาท การใช้คำพูด ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบข้าง และสถานการณ์ต่างๆ ตามแบบแผน และกฎเกณฑ์ทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

สิริมา วิทยุณันตพงษ์ (2547 : 50 - 51) กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลนั้น มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นบุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ (Learning Through Modeling) โดยผู้เรียนจะทำการลอกเลียนแบบจากตัวแบบ การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การสังเกต การตอบสนอง และปฏิกิริยาต่างๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำ คำบอกเล่า และความน่าเชื่อถือของตัวแบบได้ ซึ่งกระบวนการต่างๆ ของการเลียนแบบของเด็กประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attention Process) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กสังเกตตัวแบบและตัวแบบนั้น ดึงดูดให้เด็กสนใจที่เลียนแบบควรเป็นพฤติกรรมง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อนง่ายต่อการเอาใจใส่ของเด็กที่เกิดการเลียนแบบและเกิดการเรียนรู้

2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) คือ กระบวนการบันทึกที่รหัสเป็นความจำ การที่เด็กจะต้องมีความแม่นยำ ในการบันทึกสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเก็บเป็นความจำ ทั้งนี้เด็กดึงข้อมูลที่ได้จากตัวแบบออกมาใช้กระทำตามโอกาสที่เหมาะสม เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำที่ฉลาดของบุคคลอื่นๆ ได้มากกว่า โดยประมวลไว้ในลักษณะของภาพพจน์ (Imaginal Coding) และในลักษณะของภาษา (Verbal Coding) และเด็กโตขึ้นนำประสบการณ์ และสัญลักษณ์ต่างๆ มาเชื่อมโยงและต่อมาจะการเรียนรู้ มีเทคนิคที่นำมาช่วยเหลือความจำ คือ การท่องจำ การทบทวน หรือการฝึกหัดคิด และการรวบรวมสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในเหตุการณ์ ซึ่งจะช่วยให้เขาได้เก็บสะสมความรู้ไว้ในระดับ ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการ

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) คือ การแสดงผลการเรียนรู้ด้วยการกระทำ คือการที่เด็กมีผลสำเร็จ ในการเรียนรู้จากตัวแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ เด็กจะต้องแสดงพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหวออกมา เป็นการกระทำออกมาในรูปของการใช้กล้ามเนื้อ ความรู้สึกด้วยการกระทำครั้งแรกไม่สมบูรณ์ ดังนั้น เด็กจำเป็นจะต้องลงทำหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการ เพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมที่ยังไม่เข้ารูปเข้ารอย สิ่งนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการ ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงและสามารถควบคุมได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อย

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็กเพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง โดยเด็กเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบ ตัวแบบที่จะมาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียง จากการเลียนแบบ ตัวแบบที่มาจากบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับเด็กมากกว่า จะเป็นเพศตรงข้ามกัน จากการเลียนแบบ ตัวแบบที่เป็นรางวัล เช่น เงินทอง ชื่อเสียง สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง จากพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกลงโทษ มีแนวโน้มที่จะไม่นำมาเลียนแบบ และจากการที่เด็กได้รับอิทธิพลจากตัวแบบ ที่มีความคล้ายคลึงกันกับเด็ก ได้แก่ อายุ หรือสถานภาพทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็กจะมีกระบวนการขั้นตอนตามลำดับอายุเด็ก ไม่ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรม หรือสังคมที่แตกต่างกันก็จะมีพัฒนาการทางสังคมเป็นขั้นตอนเหมือนกัน ที่แตกต่างกันคือเนื้อหาของทักษะสังคมนั้นๆ เช่น การกินอยู่ การแต่งตัว ศาสนา พัฒนาการทางสังคมจะมีขั้นตอนการพัฒนาตามอายุดังต่อไปนี้ (สุขุม เฉลยทรัพย์ และสิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2550 : 46 – 47 ; อ้างอิงมาจาก Berger. 1984 ; Minett. 1989)

ขั้นที่ 1 เด็กเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

แรกเกิด – 3 เดือน มองเห็นหน้าคนในระยะห่างประมาณ 9 นิ้ว

2 สัปดาห์ขึ้นไป เด็กจะจ้องมองหน้าพ่อแม่ หรือผู้ให้นม

4 – 6 สัปดาห์ เด็กจะเริ่มยิ้มแสดงความพึงพอใจ

3 เดือน เริ่มจำหน้าแม่ผู้ให้นมได้ และจะจำกลิ่นแม่ได้ดี เวลาผู้ใหญ่พูดคุยด้วยจะส่งเสียง และชอบที่จะส่งเสียงคุยกับผู้ใหญ่

6 เดือน รู้จักวิธีที่จะให้ผู้ใหญ่สนใจ เช่น ทำเสียง ไอ ส่งเสียง ยิ้มด้วย

ขั้นที่ 2 เด็กเรียนรู้ว่าตนเป็นสมาชิกในสังคม

9 เดือน เด็กจำหน้าบุคคลที่คุ้นเคย ซึ่งมักเป็นคนในครอบครัว และจะกลัวคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักมาก่อน เริ่มเล่นเกมง่ายๆ ได้ เช่น จ๊ะเอ๋ ตบแผละ ฯลฯ

ขั้นที่ 3 เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น

12 เดือน เด็กเข้าใจคำสั่ง และปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้ ชอบเล่นเกมกับผู้ใหญ่สนใจสิ่งรอบตัว และจะหยิบของใส่ปาก

15 เดือน ชอบเรียนแบบผู้ใหญ่ และชอบช่วยเหลือผู้ใหญ่ทำงาน เริ่มแสดงความอิจฉาจากอาการโกรธ หรือร้องไห้ เริ่มมีความรู้สึกแข่งขันเมื่อเล่นกับพี่ๆ ที่โตกว่า ตื่นน้ำจากถ้วยได้

2 ปี ชอบเล่นใกล้กับเด็กอื่น แต่ไม่เล่นด้วย เริ่มหวนของแสดงความเห็นอกเห็นใจเด็กที่ร้องไห้ หรือเจ็บปวด รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง สนใจกิจกรรมของผู้ใหญ่ และชอบเรียนแบบ

3 ปี เริ่มเล่นกับเด็กอื่น และยอมแบ่งของเล่นกับเพื่อน สามารถคอยให้ถึงคราวของตนแสดงความรักใคร่น้องๆ ที่เล็กกว่า สามารถช่วยเหลือทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ ได้

4 ปี ชอบเล่นกับเด็กคนอื่น แต่พฤติกรรมไม่คงที่ บางครั้งเล่นร่วมมือดี บางครั้งก้าวร้าวรังแกเพื่อน แสดงกิริยาโกรธเมื่อถูกขัดใจ สนใจกิจกรรมของผู้ใหญ่ และอยากทำด้วย

5 – 6 ปี เล่นร่วมกับเพื่อนได้ดี เข้าใจกฎเกณฑ์ และกติกาของการเล่น เข้าใจชาย ขวา เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ สนใจที่จะรู้จักอายุ ชื่อของผู้ใหญ่ และเด็กอื่น รู้จักรสหวาน เค็ม เปรี้ยว ขม สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในบ้าน และในชุมชน สามารถทำงานบ้านง่ายๆ ด้วยความตั้งใจ เริ่มแสดงอาการกิริยาขัดขึ้นไม่พอใจ เช่น ถ้าถูกสั่งให้ทำสิ่งที่ไม่พอใจก็แกล้งทำช้าๆ คิดกติกา หรือวิธีเล่นเกมใหม่ๆ ได้

เด็กอายุ 6 ปี ที่มีพัฒนาการทางอารมณ์ และจิตใจ และสังคมดีจะมีลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุข และมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. สามารถมีปฏิสัมพันธ์ และสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี
2. สามารถแบ่งปัน รอคอย และยอมรับกติกา กฎเกณฑ์
3. สามารถช่วยตนเอง เช่น อาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำเองได้ และช่วยเหลืองานเล็กๆ น้อยๆ ได้

พัฒนาการทางอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความรักใคร่ และการเลี้ยงดูที่เหมาะสม

จากลักษณะพัฒนาการดังกล่าว เด็กจึงควรได้รับโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เด็กควรได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ได้รับความเอื้ออาทรจากบุคคลโดยรอบ เพื่อที่เด็กจะเกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นตัวของตัวเอง และสามารถพัฒนาเจตคติที่ดีต่อผู้อื่นได้

นันทิยา น้อยจันทร์ (2548 : 238 - 239) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กในวัยนี้จะมีลักษณะพฤติกรรมทางสังคมซึ่งประกอบไปด้วย ความดีใจ ความก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การร่วมมือ การยอมรับจากสังคม การเป็นผู้นำ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวันนี้มีพฤติกรรมแสดงออกทางสังคมที่เป็นทางลบ เช่น ความดีใจ การทะเลาะวิวาท ความก้าวร้าว ทั้งนี้เนื่องจากเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและพบมากในเด็กช่วง 3 – 4 ปี และเริ่มปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นร่วมมือกับผู้อื่น แสดงความเป็นมิตรสูง เคารพกฎกติกาของกลุ่มเพื่อน รู้จักเสียสละและต้องการการยอมรับจากสังคมซึ่งอาจจะแสดงออกในรูปของการเป็นผู้นำ หรือเป็นผู้ปฏิบัติตามที่ดีภายในกลุ่มเพื่อนหรือสังคม ในช่วงอายุ 5 – 6 ปี ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแสดงออกพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ผู้ใหญ่ควรดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งส่งเสริมยกย่องชมเชยพฤติกรรมแสดงออกที่ถูกต้อง เหมาะสม เช่น การรู้จักแบ่งปัน การเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

เด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี เริ่มรู้จักคบเพื่อนและเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น เด็กเริ่มรู้จักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ การปรับตัวของเด็กจะเร็วหรือช้าก็อยู่กับการอบรมเลี้ยงดูด้วย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างอิสระจะมีความเชื่อมั่นในตนเองมากกว่าเด็กที่ถูกเข้มงวดตลอดเวลา สังคมของเด็กวัยนี้

จะขยายจากครอบครัวไปสู่สังคมภายนอกบ้าน (โรงเรียน) การปรับตัวของเด็กต่อสังคมภายนอกขึ้นอยู่กับสัมพันธ์ภายในครอบครัวว่าเป็นแบบใด เช่น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เป็นประชาธิปไตย จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่สังคมภายนอกบ้านได้ดีกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ใช้อำนาจบังคับ เช่น

อายุ 3 ขวบ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นยังไม่แน่นอนแล้วแต่อารมณ์ของเด็ก เด็กวัยนี้บางคนก็ชอบเล่นคนเดียว หรือเล่นสนุกมากกว่าที่จะเล่นกับคนอื่น ๆ เช่น เล่นตุ๊กตา เล่นกับสัตว์สิ่งของต่างๆ ขณะที่เล่นก็จะเป็นคนออกคำสั่ง ทำหรือพูดกับของเล่นนั้นๆ เหมือนกับสิ่งมีชีวิต

อายุ 4 ขวบ เด็กเริ่มเล่นกับเด็กอื่นๆ มักจะเป็นเพศเดียวกันกับตนเองมากกว่าต่างเพศ แต่จะเล่นกันไม่นานเพราะมีเรื่องขัดใจกันเสมอ เมื่อโกรธกันแล้ว ไม่นานเด็กก็จะร่วมเล่นกันได้อีก

อายุ 5 ขวบ เล่นกับเพื่อนได้โดยไม่เลือกเพศ และสามารถฝึกกติกาต่างๆ ในการเล่นได้ เช่น เล่นเกมต่างๆ เพื่อความเพลิดเพลินหรือเล่นเพื่อเสริมทักษะในการเรียนรู้ได้

อายุ 6 ขวบ ชอบเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันเป็นหมู่ หมู่ละ 2 – 3 คน การเล่นบางครั้งจะมีการแยกเพศกันบ้างในระยะปลายๆ ของวัยนี้ เด็กเริ่มจะรู้จักประพฤติดนตามความต้องการของสังคม เช่น การยอมรับฟังเพื่อนๆ ให้ความช่วยเหลือ ส่วนมากเด็กพวกนี้มักจะเป็นเด็กเฉลียวฉลาดกว่าเด็กที่มีลักษณะเกราะและชอบรังแกเพื่อน

พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยการพัฒนาทางสังคมเป็นกระบวนการที่เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมยอมรับหรือต้องการ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมของครอบครัวและสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ (พัชรี ผลโยธิน. 2545 : 128 ; อ้างอิงมาจาก Gordon and Browne. 1985) มีกลไกหลายประการที่ทำให้เด็กเรียนรู้สังคม เมื่อเด็กอยู่บ้านเด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากพ่อแม่ คนเลี้ยงและสมาชิกในครอบครัว เมื่อเข้าโรงเรียนการได้พบเพื่อน พบครูประกอบกับการทำกิจกรรมที่โรงเรียนทำให้รู้สังคมได้กว้างขวางขึ้น พฤติกรรมทางสังคมจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อมใหม่ หากประสบการณ์ทางสังคมที่เด็กได้รับดีเด็กจะมีพัฒนาการทางสังคมดี สามารถใช้การปรับตัวเข้ากับสังคมในทางที่ถูกต้องได้ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเด็กเริ่มมีพัฒนาการทางสังคมมาตั้งแต่วัยทารก เมื่อแรกเกิดเด็กชอบสัมผัสมองตามเสียงคนส่งเสียงอ้ออ ซึ่งเป็นพฤติกรรมเริ่มต้นของพัฒนาการทางสังคมการอุ้มกอดจับของพ่อแม่เป็นการถ่ายทอดความรู้สึก วัฒนธรรม และสังคมให้แก่เด็กโดยลำดับ เด็กเรียนรู้ที่จะตอบสนองพฤติกรรมสัมผัสทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อทำความเข้าใจด้วยกลไกการเรียนรู้ในสมองของเด็ก กระบวนการนี้เรียกว่า การปรับตัวทางสังคม (Socialization) ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย กลไกพื้นฐานของการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างเป็นระบบ ใน 2 ลักษณะ คือ 1) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นบวกหรือลบจากการสนองตอบของพ่อแม่ที่มีต่อการแสดงออกของตนจากรางวัล หรือการลงโทษ และ 2) เรียนรู้จากการสังเกตแล้วเลียนแบบ (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2545 : 207 ; อ้างอิงมาจาก Roediger et.al. 1984) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่สำคัญคือพ่อแม่ การแสดงออกทางสังคมของเด็กที่เรียกว่าเป็นการผูกพันโดยตรงนั้น ปรากฏเมื่อเด็กอายุ 6 อาทิตย์ ถึง 12 เดือน ลักษณะแสดงออกคือ จ้องมอง แล้วมองตาม

เมื่ออายุ 8 เดือน เด็กจะแสดงอาการติดคนเลี้ยง พัฒนาการทางสังคมที่ชัดเจนของเด็กจะปรากฏเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเตาะแตะซึ่งเป็นช่วงอายุที่เด็กเริ่มเรียนรู้ความเป็นตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อเข้าอายุ 3 – 5 ขวบ เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมกับบุคคลอื่นชัดเจน รูปแบบของการพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ มีลักษณะแตกต่างกันดังตาราง 1

ตาราง 1 ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็ก 2 – 6 ปี

2 – 3 ปี	3 – 4 ปี	5 – 6 ปี
1. ตอบสนองบุคคลอื่น 2. สนุกกับการเล่นกับคนอื่น 3. สามารถที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นแต่เป็นเวลาสั้นมาก 4. ต้องหลีกหนีให้แบ่งปันของ 5. ไม่ทนต่อการเลื่อนเวลาที่ตนต้องการ 6. เล่นสมมุติเป็น 7. เลียนแบบการกระทำของผู้อื่น 8. เริ่มที่จะเล่นกับเพื่อนบ้าง 9. เปิดน้ำจากก๊อกได้ 10. เปิดประตูลูกบิดได้ 11. หวงของ	1. เริ่มตระหนักในตนเอง 2. เริ่มที่จะรู้หลักการผู้อื่น 3. เริ่มตระหนักถึงความแตกต่างของเชื้อชาติ/จริยธรรมและเพศ 4. เข้าใจทิศทางและการปฏิบัติตามกฎ 5. มีความรู้สึกต่อบ้านและครอบครัว 6. แสดงการพึ่งตนเอง 7. เล่นกับเพื่อนและเล่นร่วมกับเพื่อน 8. รู้จักการมีเพื่อนเล่น	1. แสดงถึงหลักการของบทบาท 2. มีเพื่อนที่ดีที่สุดแต่เป็นช่วงสั้น 3. ทะเลาะกันแต่โกรธสั้น 4. เริ่มให้และรับ 5. ใครที่จะร่วมประสบการณ์ในโรงเรียน 6. เชื่อครูเป็นสำคัญ 7. ต้องการเป็นที่หนึ่ง 8. เริ่มแสดงความเป็นเจ้าของ 9. แต่งตัวเองได้ 10. เล่นเกมเป็น 11. ทำกลุ่มได้

จากทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่าพัฒนาการต่างๆ ทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นจะมีการพัฒนาตามลำดับอายุ และสืบเนื่องกันตลอดเวลา หากพัฒนาการใดไม่ได้รับการตอบสนองหรือปฏิบัติไม่สำเร็จ ก็จะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กในอนาคต นอกจากนี้การแสดงออกของพฤติกรรมเกิดจากการที่เด็กเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรม การลอกเลียนแบบจากบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อ แม่ และครู และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

2. ความหมายและความสำคัญของทักษะทางสังคม

เป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยคือ การช่วยให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามมิใช่ปล่อยให้เด็กกระทำสิ่งใดเพื่อตนเองเท่านั้น เด็กจะต้องมีความห่วงใยผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่ตนอาศัยอยู่ ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของทักษะทางสังคม เช่น Rigigo (1986 : 649) กล่าวว่าทักษะทางสังคม หมายถึง จิตลักษณะส่วนตัวของแต่ละคนที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อความ สื่อสาร กับบุคคลอื่น โดยผู้ที่มีทักษะทางสังคมสูงจะสื่อความได้ดีและชัดเจนอันจะนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมมีปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมทางบวกกับสังคมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2550 : 91) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมหมายถึง พัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม จากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดภายในครอบครัวที่พึ่งพาตนเองได้ และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ส่วน Schloss และ Smith (1994 : 85) ได้กล่าวถึงความหมายทั่วไปของทักษะทางสังคมว่าเน้นอยู่ 2 เรื่อง คือ

1. ทักษะทางสังคมเป็นวิธีการฝึกฝน และสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ดี เช่น การพูดจาเหมาะสม การตกลงกันในเรื่องที่ขัดแย้งกับผู้อื่น
2. ทักษะทางสังคมช่วยเพิ่มพูนให้เด็กมีพฤติกรรมและความสามารถในการตอบสนอง และแสดงท่าทางที่เหมาะสม การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 1) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตั้งมั่น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจอย่างฉลาด และร่วมมือปฏิบัติ ทำงานเกิดผลดีต่อคนส่วนใหญ่อย่างเป็นนัยด้วยความภาคภูมิใจ

วิลาสลักษ์ ชั่ววัลลี (2542 : 20) ได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า คือ ความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้นำในการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและทำงานเป็นทีมได้ อุษณีย์ โพธิสุข (2545 : 120) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นความสามารถที่เราสามารถรู้จัก เข้าใจความรู้สึกความต้องการทางจิตใจ หรือความต้องการต่างๆ ของคนที่เราเกี่ยวข้องกับ รวมทั้งรู้จักที่จะสร้างสายสัมพันธ์ให้มั่นคงด้วยความรักความเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อสภาพการณ์ต่างๆ

จากความหมายของทักษะทางสังคมดังกล่าว สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการสื่อสาร มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตภายในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทักษะทางสังคมมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีทักษะที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคม คือ

Hargie และ McCartan (1986 : 4 – 6) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญ 6 ประการ คือ

1. ทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายและต้องมีความตั้งใจ
2. ทักษะทางสังคมหมายถึงพฤติกรรมทางสังคมที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้
3. พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์
4. ทักษะทางสังคมจะต้องประกอบด้วยพฤติกรรมทางสังคมหลายๆ ด้าน อย่างที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น การแสดงความรู้สึกความสนใจผู้อื่นอาจจะประกอบด้วยการยิ้ม การจ้องมอง และการใช้คำพูด เป็นต้น
5. ทักษะทางสังคมประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้
6. องค์ประกอบสุดท้ายของทักษะทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญตามทฤษฎีการเรียนรู้

ทางสังคมของ Bandura (Bandura's Social Learning Theory) ก็คือ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และจะต้องรู้ว่าเมื่อไรควรจะทำอะไร หรือจะทำอะไร ซึ่งมีความสำคัญพอๆ กับการที่จะพูดว่าอย่างไร ความสามารถทางด้านความรู้ความเข้าใจของแต่ละคนนี้ จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ด้วย

เด็กมีศักยภาพหรือความสามารถที่จะอยู่ในสังคมและมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากในช่วงอายุก่อน 6 ปี ถ้าเด็กไม่ได้ถูกสอนหรือถูกกระตุ้นหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทักษะเหล่านี้ก็จะถูกทดแทนด้วยทักษะอื่นหรือพฤติกรรมอื่นที่เป็นปัญหาได้ การไม่ได้ให้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็ก ไม่ได้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ที่จะทำงานร่วมกันจะทำให้สมองเด็กพัฒนาไปในด้านอื่น เพราะแทนที่สมองเด็กจะสร้างเส้นใยสมองที่เป็นทักษะทางสังคม ก็จะกลายเป็นสร้างเส้นใยสมองที่ทำให้เป็นคนก้าวร้าวรุนแรง

ทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อมนุษย์เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันตั้งแต่สังคมครอบครัวขยาย ออกไปเป็นสังคมใหญ่ ทุกกลุ่มสังคมต้องมีกลุ่มสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน จะต้องอาศัยทักษะทางสังคมทั้งสิ้นทักษะทางสังคมมีความสำคัญดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านส่วนบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ยิ่งสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก ทักษะทางสังคมยิ่งมีความสำคัญมากเท่านั้น บุคคลต้องสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สื่อความหมายทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาของตนเองและสังคมได้สามารถปรับตัวได้ทุกสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. ความสำคัญทางด้านสังคม สังคมใดมีสมาชิกที่เป็นผู้มีทักษะทางสังคมดี รู้จักเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคมที่ตนอยู่ สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่สงบสุขมีความเจริญมั่นคง แต่ถ้าสังคมมีลักษณะตรงกันข้าม สมาชิกขาดทักษะทางสังคมสังคมนั้นย่อมมีปัญหาไม่สงบสุขและมีความเสื่อม

Broman (1982 : 65) ได้กล่าวถึงทักษะทางสังคมที่เด็กควรเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1. สนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์เรื่องราว โดยใช้ศัพท์ที่ถูกต้อง
2. ได้ฝึกการควบคุมตนเอง เคารพตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง เป็นอิสระ รู้จักแบ่งปัน และมีมารยาทดี

3. แสดงความรู้สึกและอารมณ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม
4. แสดงบทบาทพฤติกรรมมนุษยและการกระทำ โดยการใช้อุปกรณ์จำลอง
5. มีความรับผิดชอบการเป็นเจ้าของสมบัติของโรงเรียน
6. รู้จักขออนุญาตก่อนใช้สิ่งของหรือของผู้อื่น
7. มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น
8. นั่งอยู่กับกลุ่มและมีส่วนร่วมในการวางแผน การเล่าเรื่องและอื่นๆ
9. พูดอย่างอิสระกับครูและเด็กอื่นๆ ในกลุ่มเล็กๆ อย่างไม่เป็นทางการ
10. ทำงานเสร็จก่อนเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอย่างอื่น
11. ถามคำถามและมีส่วนร่วมในการทำงานของกลุ่ม
12. มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ ทุกวัน
13. แสดงความสนใจต่อสิ่งใหม่ๆ หรือผู้คนใหม่ๆ
14. แสดงผลงานที่ตนเลือกทำด้วยความสมัครใจ
15. มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม โดยไม่ข่มหรือแสดงอำนาจเหนือผู้อื่น
16. รู้จักทักทายแขกที่มาเยือน
17. รู้จักการรอคอย
18. ยอมรับคำติโดยไม่โกรธหรือเสียใจ

การจัดประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมของเด็ก ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทั้งในด้านเรื่องราว ด้านธรรมชาติ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยทักษะในการจัดประสบการณ์ของครู เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสจับต้อง ได้คิดและปฏิบัติด้วยตนเองมากที่สุด นอกจากนี้เด็กควรได้รับการฝึกฝนในด้านการให้ความช่วยเหลือ การแบ่งปัน รวมถึงการให้ความร่วมมือ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กมาก เพราะการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมจะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตัวเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

Seefeldt (1980 : 7 - 11) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี กล่าวได้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเด็กเห็นว่าตนเป็นคนที่สำคัญที่สุด มีความสุขที่เล่นคนเดียวแต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้าง แม้ว่าเด็กจะเล่นกับตนเอง แต่ก็ชอบที่จะนั่งเล่นข้างๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ต้องการใจใส่ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ และเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัว ซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เอะอะโม้ ระเบิดระว่าง เกร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดี มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน และการรอคอยให้ถึงรอบของตนเริ่มการแบ่งปันบ้าง

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกันกับเพื่อนลดน้อยลง เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี กล่าวได้ว่า เป็นวัยที่เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นดังจะเห็นได้จากลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนไป คือ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้จักกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียวในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่นเล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตนก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์กับตน

จิตตินันท์ เตชะคุปต์ (2537 : 55) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปีจะมีการเล่นรวมเป็นกลุ่มกับเพื่อนมากขึ้น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535 : 7 – 13) ได้จำแนกลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กมีลักษณะสนุกที่ได้เล่นกับเด็กอื่น ต้องการเพื่อน ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ มีความเป็นอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี พฤติกรรมจะมีลักษณะชอบเล่นกับเพื่อนได้เป็นกลุ่มและกลุ่มที่เล่นนั้นก็ได้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เขาสนใจ เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นจะเล่นเป็นแบบสมมติ และใช้จินตนาการที่มีความหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความกังวลห่วงใยเด็กที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความแน่นอนในการรอคอยต้องการให้ผู้ใหญ่ป้อนโยนในบางครั้ง

อายุ 5 ปี จะมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ชอบแข่งขันและมีการเล่นกันเป็นทีม ในการแข่งขันต้องให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งไม่พอใจเมื่อเห็นเด็กที่โตกว่าเล่นรุนแรง

อายุ 6 ปี พฤติกรรมมีลักษณะเริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย มักทะเลาะกับเพื่อน แต่ต้องการเพื่อนเล่น อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ชอบหวงของเล่นรูปแบบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยบางพฤติกรรม มีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารกและบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น จากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัว และรวมไปถึงสิ่งที่เด็กได้เห็นมาจากภาพยนตร์การแสดงหรือเหตุการณ์ต่างๆ

ดังนั้นรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบพฤติกรรมชอบสังคมและรูปแบบพฤติกรรมต่อต้านสังคม ซึ่งพฤติกรรมการทำกิจกรรมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมการแบ่งปัน และพฤติกรรมช่วยเหลือ จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมชอบสังคม การให้โอกาสเด็กในการทำกิจกรรมหรือเล่นกับผู้อื่นจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ทีศนา แคมมณี และคณะ (2536 : 71-129) ได้สรุปถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่าสามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถเล่นและทำงานกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539 : 21) เด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่พฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักรับรู้คุณค่าของผู้อื่น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้นอีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวได้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตัวเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

กรมวิชาการ (2546 ข : 124) ได้สรุป ลักษณะพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ความหมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม คือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ความเป็นตัวของตัวเองและรู้กาลเทศะ สำหรับเด็กความหมายรวมถึง ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น พัฒนาการด้านสังคมยังเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ คุณธรรม และเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักแยกแยะความชอบชั่วดี และความสามารถในการเลือกดำรงชีวิตในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอีกด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ การยึดตนเอง ระดับการเริ่มสนใจผู้อื่น และระดับการรับรู้ สนใจและยอมรับกฎเกณฑ์ รู้จักคบเพื่อนสนิท รู้จักช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยนั้น เป็นวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ชอบเลียนแบบ และมักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ โดยเปิดเผย อารมณ์เห็นว่าการวัยนี้กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยากรู้อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบ มีความคิดริเริ่มถ้าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองโลกในแง่ดี ถ้าสภาพแวดล้อมรอบตัวขาดความสุข เด็กจะมีความเครียดเกิดความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ร้าย พรอยด์ เห็นว่า เด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์รอบตัว โดยเห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะ 5 ปีแรก มีความสำคัญต่อเด็กมากเพราะจะกลายเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพ เมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ สุขภาพจิตจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับพัฒนาการที่ผ่านมาในแต่ละขั้นตอน หากความต้องการของเด็กในขั้นหนึ่งๆ ไม่ได้รับการตอบสนอง อาจทำให้เกิดชะงักในขั้นต่อไป (เยาวยา เดชะคุปต์.

2542 : 13)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537 : 58) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการส่งเสริมลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก การอบรมสั่งสอนเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ และความมีเหตุผล รวมทั้งการเป็นแบบอย่างลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม จะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาลักษณะนิสัยอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเมื่อเด็กเติบโตขึ้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัว โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง การเสริมแรงกระตุ้นให้เด็กสนใจช่วยเหลือตนเอง มีระเบียบวินัยในการทำกิจวัตรประจำวัน ช่วยฝึกความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักรับผิดชอบตนเอง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การรู้จักช่วยเหลือ และรับผิดชอบต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวมต่อไป

2. การส่งเสริมประสบการณ์ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม การฝึกให้เด็กปฐมวัยรู้จักตนเอง ได้รับความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น มีทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของเด็กตามวัยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น เหมาะแก่กาลเทศะ โดยการสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น รวมทั้งได้รับกำลังใจหรือคำชมเชยเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ประสพ และคำแนะนำแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่นของเด็ก เด็กเรียนรู้สังคมและสิ่งแวดล้อมจากการเล่นร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้ใกล้ชิด ขณะเล่นนั้นเด็กเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนมีการยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปัน และผลัดเปลี่ยน รวมทั้งความร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกัน

4. การยอมรับความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็ก เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติ การอบรมเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน เช่น เด็กบางคนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย แต่บางคนต้องใช้เวลาปรับตัวระยะหนึ่ง เด็กบางคนอารมณ์มั่นคง มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น แต่บางคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดง่าย เข้ากับผู้อื่นได้ยาก เป็นต้น

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535 : 22 – 23) กล่าวว่า การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล รู้จักการให้อภัย การอยู่ร่วมกัน ฝึกให้เด็กรู้จักความสามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักเสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกให้รู้จักการรอคอย อดทน มีความอบอุ่นใจและยอมรับความจริงได้นั้น จะสามารถช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ทำให้เกิดความเข้าใจ อบอุ่นใจและเห็นใจผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เด็กจึงเรียนรู้และมีพัฒนาการในการปรับตัวที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 17 – 18) ได้สรุปว่า การส่งเสริมพัฒนาด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ฯลฯ ประสบการณ์สำคัญการเรียนรู้ทางสังคมที่ควรจัดให้เด็กปฐมวัย

1. การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
2. การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
4. การมีโอกาสได้รับความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น
5. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
6. การแก้ปัญหาในการเล่น
7. การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมนิสัย พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กเล่นอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ภายใต้บรรยากาศที่มีความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยให้เด็ก จะเป็นพื้นฐานส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. แนวคิดทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ทักษะทางสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน ความคิดที่ถูกต้องที่พึงงามและเป็นที่ยอมรับ หรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายถึงการมีชีวิตอยู่ในสังคมและได้มีโอกาสพัฒนาและควบคุมตนเอง

สุขุมล เกษมสุข (2535 : 13 – 14) ได้ให้แนวคิดด้านทักษะทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทักษะทางด้านคุณธรรม และทักษะทางด้านความสามารถ มีรายละเอียดดังนี้

ทักษะทางด้านคุณธรรม ได้แก่คุณลักษณะดังนี้

1. ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
2. ไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งในด้านการกระทำ และการเบียดเบียนเวลา
3. การรู้จักเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
4. มีความสามัคคี มีเหตุผล รู้จักแพ้ รู้จักชนะและรู้จักให้อภัย
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น ใฝ่รู้อยู่เสมอ
6. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนและสังคม
7. มีความซื่อสัตย์ รักษาสิ่งของ
8. มีความกล้าหาญ กล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ทักษะทางด้านความสามารถ ได้แก่คุณลักษณะดังนี้

1. รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. รู้จักอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ดีงามของท้องถิ่นและของชาติ
3. รู้จักแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นพิษต่อสังคม
4. รู้จักติดต่อสื่อความหมายกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. สามารถหาเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว
6. รู้จักค่าของเวลา รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
7. รู้จักและปฏิบัติตามได้ตามกฎหมายของสังคมที่ตนอาศัยอยู่
8. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. รู้จักเลือกและตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้โดยสันติวิธี รู้จัก

ประนีประนอม

10. แสดงมารยาทเหมาะสมกับสภาพของตนและสังคม รู้จักกาลเทศะ

การมีทักษะทางสังคม คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเป็นมิตรได้กับบุคคลทุกประเภท มีความสามารถในการพูด โน้มน้าวใจ ชักจูง ให้ผู้อื่นคล้อยตาม กับสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างมีความสุข

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 25) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม สำหรับ เด็กปฐมวัย คือ

1. การฝึกการช่วยเหลือตนเอง เด็กก่อนวัยเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อการช่วยเหลือตนเอง เช่นการแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการดูแลสุขวิทยา ซึ่งหากเด็กได้ทำและพึ่งพาตนเองแล้วจะทำให้เด็กเห็นคุณค่าของตน การฝึกหัด และการส่งเสริมให้ช่วยเหลือตนเองมีความสำคัญมาก การมองว่าเด็กอ่อนแอ ต้องประคบประหงม ต้องให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน เป็นการกระทำที่ทำให้เด็กเกิดการอ่อนแอ การสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก โดยให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง

2. ฝึกการมีส่วนร่วมกับครอบครัว เด็กอายุ 5 - 6 ปี ชอบทำงานตามแบบผู้ใหญ่ เช่น การวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า ผู้ใหญ่ควรให้โอกาสในการทำงานบ้านร่วมด้วย เพราะเด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยของความอยากรู้ การได้ช่วยงานผู้ใหญ่จะทำให้เด็กภูมิใจมาก

3. การสร้างนิสัยการมีเพื่อน เป็นทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้รู้จักการเล่นกับผู้อื่น สัมพันธ์กับผู้อื่น โดยผู้ใหญ่อาจพาเด็กไปเล่นกับเพื่อน หรือพาเพื่อนมาเล่นกับเด็กที่บ้าน การให้เด็กมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับเด็กอื่น จะทำให้เด็กเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การแบ่งปัน การตอบสนองตามความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น

4. การสร้างวินัยในตนเอง ได้แก่ วาจาดี กริยาดี มีความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเองได้ การสร้างวินัยเป็นกระบวนการช่วยให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมที่ดีด้วยการเรียนรู้ การควบคุมกำกับพฤติกรรมของตนให้เกิดขึ้นเป็นของตนเองด้วยตัวเอง และติดตัวไปตลอดชีวิต พ่อแม่ คือบุคคลสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยให้กับเด็กด้วย การสอนกฎเกณฑ์ ระเบียบวิธี และให้กำลังใจ เมื่อเด็กทำถูกต้อง ไม่ปล่อยให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจนติดเป็นนิสัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมา ธีราช (2544 : 31 - 35) การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กเป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็กอาจทำได้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อยๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้แบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดี จะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบคนที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา ตัวละครในนิทานและผู้ที่มีชื่อเสียง

3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ด้วยคำพูดหรือการพยักหน้า เป็นการให้สัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่จะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการตีเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไปแล้วการส่งเสริมพฤติกรรมสังคมให้กับเด็กเพื่อนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ อาจทำได้ดังนี้

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องกันโดยจัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลังและกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การที่เด็กรู้จักกิจกรรมประจำวันและสิ่งที่ครูคาดหวังให้เด็กทำจะเกิดความเป็นระเบียบและรู้สึกมั่นใจ

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัยนั้นควรพูดให้ชัดเจนว่าเด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีอย่างไร คำชมเชยของครูมีค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กมักจะเอาอย่าง บางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

เอกสารที่เกี่ยวข้องการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาพบว่า มี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ดังนี้

กรมวิชาการ การทรงศึกษาธิการ (2546 : 34-35) ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ไพเราะ พุ่มม้น (2551 : 10) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น การฟัง การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง กิจกรรมที่จัดมีทั้งกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน

พัฒนา ชัชพงศ์ (2540 : 24) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งให้อ่านเขียนได้ ดังเช่นระดับประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้ โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 45) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ผู้สอนต้องพิจารณาถึงแนวการจัดประสบการณ์ที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด โดยคำนึงถึงพัฒนาการ

ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งความสนใจ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเป็นหลักในการกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 41) กล่าวว่า ประสบการณ์คือ สิ่งหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นได้ทั้งกิจกรรม และสิ่งที่ได้สัมผัสรอบตัว เด็กพัฒนาความรู้และทักษะจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง รวมทั้งได้แสดงออกอย่างอิสระ ได้ใช้ความรู้และฝึกคิดการแก้ปัญหา ประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้มีทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม

ภรณ์ คุรุวัฒน์ (2540 : 49) กล่าวว่า เป็นการจัดระบบประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยควรได้รับ โดยมีการกำหนดจุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงความปลอดภัยของการพัฒนา ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ภรณ์ คุรุรัตน์ และวรนาท รักสกุลไทย (2543 : 4 – 5) ได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4 ประการคือ หลักการเรียนรู้ (Principles of Learning) บทบาทครู (Teacher Role) บทบาทเด็ก (Student Role) และการจัดสภาพการเรียนรู้ (Learning Environment) สรุปได้ดังนี้

1. มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยอาศัยสภาพจริงที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของเด็ก
2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก (Developmentally Appropriate Curriculum)
3. บูรณาการเนื้อหา กิจกรรม และทักษะการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็กและขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มีความหมายและมีความสัมพันธ์กัน
4. ให้โอกาสเด็กสัมผัส ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Manipulation)
5. ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครูโดยทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิด และได้ปรับตัวทางสังคม (Interaction and Communication)
6. ให้เด็กมีโอกาสนึกคิด ตัดสินใจในการกิจกรรม โดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจสนับสนุน (Adult Support)
7. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็กมีความคิดอิสระและสนับสนุนความคิดริเริ่ม (Childinitiate Atmosphere)
8. เสริมสร้างความรู้สึกรับรู้ใจในการทำกิจกรรมและความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self – esteem)
9. ติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
10. ปรับเปลี่ยนบทบาทครูในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต (Observer) ผู้เรียนรู้ (Learner) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)

11. ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่ และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก (Parents as Teacher and Partners)

จากหลักการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ดังกล่าว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 24 – 44) จึงได้เสนอกิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัยเป็น 6 กิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา ซึ่งกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมนี้ สามารถนำจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน ให้ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อมๆ กันอย่างเหมาะสม โดยไม่เน้นหนักไปที่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่สงบ และกิจกรรมเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดและเกมที่ผ่อนคลาย กิจกรรมกลุ่มใหญ่ และกิจกรรมกลุ่มย่อยไม่ควรใช้เวลานานเกิน 20 นาที ส่วนกิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเสรีควรใช้เวลา 30 – 60 นาที นอกจากนี้กิจวัตรประจำวันควรพัฒนาลักษณะนิสัยและทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาความสมบูรณ์ตามวัยของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้เด็กได้เล่น และลงมือปฏิบัติผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

ความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34–35) ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็ก ประสบการณ์ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัว

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 38) กล่าวว่า ประสบการณ์มีความสำคัญกับเด็กปฐมวัยมาก เพราะเด็กปฐมวัยยังอ่านไม่ออก ใช้ภาษายังไม่คล่อง การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จึงมาจากการรับรู้ทางสัมผัส การได้จับ กระทำเพื่อให้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร การเล่นเป็นวิธี เป็นการแปลประสบการณ์ที่ดีให้กับเด็ก เด็กเรียนรู้ได้จากการเล่น โดยไม่มีใครต้องบอกต้องสอน

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ มีความสำคัญยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย ที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ตามวัยทั้ง 4 ด้าน เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เกิดทักษะในการแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างสร้างสรรค์

2. แนวคิดในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีหน่วยงานและนักการศึกษาให้แนวทางในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กไว้ ดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (2542 : 3) ได้กล่าวถึงนักการศึกษาซึ่งมีแนวคิดเป็นที่ยอมรับและมีการนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ดังนี้

Erikson (n.d.) เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นว่าบุคลิกภาพของ
คนเราจะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจในแต่ละช่วงอายุ ทำให้
การศึกษาในระดับปฐมวัย เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ สังคม

Pestalozzi (n.d.) นักการศึกษาชาวสวิส เป็นผู้ริเริ่มเรื่องการเตรียมความพร้อม
มีความเชื่อว่าความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา
มีความเชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นด้านความสนใจความต้องการหรือระดับ
ความสามารถของการเรียนรู้ เปสตาลอสซี่เป็นต้นความคิดในเรื่องการเตรียมความพร้อม และเห็นว่าเด็ก
ไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ

นอกจากนี้ยังมีนักปรัชญาการศึกษาอีกหลายคนที่เน้นประสบการณ์ที่เหมาะสมและการ
มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการช่วยให้เด็กได้พัฒนายิ่งขึ้นได้แก่

ดิวอี้ คิดว่าช่วงอายุ 4-8 ปี เป็นวัยที่ต้องการการแสดงออก กิจกรรมที่จัดควรให้
สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของเด็ก ซึ่งเด็กจะเป็นผู้จำลองประสบการณ์นั้นตามจินตนาการของ
ตนเอง ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมและวางแผนการทำงานด้วย แนวความคิดของดิวอี้
มีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบของการจัดกิจกรรมแก่เด็กปฐมวัย ทำให้นักการศึกษาหันมาสนใจทางด้าน
การปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ของเด็กมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรม
การแก้ปัญหาและการปฏิบัติการทดลอง ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง
มีความสุข (คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร.อุบล เรียงสุวรรณ. 2538 : 33) นอกจากนี้ ดิวอี้
ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้โดยการกระทำ ฉะนั้นกิจกรรมที่จัดให้เด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้ลงมือกระทำ
ปฏิบัติด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่า มีความหลากหลายตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้
(พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 15)

Vygotsky ทฤษฎีของไวโกทสกี มีแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด ดังนี้

1. The Zone of Proximal Development ไวโกทสกี เชื่อว่า การเรียนรู้จะ
เกิดขึ้นเมื่อเด็กทำงานภายใน “Zone of Proximal Development” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กประสบปัญหา
แต่ไม่สามารถคิดวิธีแก้ปัญหาโดยลำพัง ต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้ความคิด
รวบยอดหรือแนวคิดใหม่ๆ และต้องได้รับการช่วยเหลือในสิ่งที่ทำได้

2. Scaffolding เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมใน
ช่วงเวลาที่เรียนรู้บางสิ่งบางอย่าง การสนับสนุนจะเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น
เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้เองโดยลำพัง เด็กจะเรียนรู้การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มเพื่อน อาจได้รับการ
เสนอแนะจากผู้ใหญ่หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน โดยวิธีแก้ปัญหาร่วมกับเพื่อน มีการจัดกระทำกับ
วัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ มีการเชื่อมโยงความรู้เดิม

3. Sociocultural Context of Knowledge ไวโกทสกี ตระหนักถึงบทบาทและ
ความสำคัญของสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนและการคิดของเด็ก เด็กเรียนรู้ได้จากครอบครัว

และวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยเรียนรู้จากความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏ เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดจากสถานการณ์ต่างๆ จากการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ของเด็กที่โรงเรียนและสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น

Jean Piaget เชื่อว่า พัฒนาการทางด้านชีวปัญญาของเด็ก เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก ซึ่งมีขบวนการปรับโครงสร้าง ดังนี้

1. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
2. การปรับขยายโครงสร้าง (Accomodation) เป็นการปรับขยายประสบการณ์เก่า ความคิดเก่า ความเข้าใจเก่าๆ ให้ขยายมากยิ่งขึ้น

พือาเจท์ ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น ในที่นี้จะกล่าวเพียง 2 ขั้น ซึ่งเป็นขั้นที่เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัย ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) วัย 0-2 ปี เด็กเรียนรู้ทุกอย่างทางประสาทสัมผัสทุกด้าน
2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) ในวัย 2-7 ปี เด็กเริ่มเรียนภาษาพูดและภาษาท่าทางในการสื่อสาร แต่ไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้ดี เด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอย่างมาก สามารถจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ตามเกณฑ์ของตน

Thorndike ทฤษฎีของธอร์นไดค์ เรียกว่า ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectioned Theory) มีหลักเบื้องต้นว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยที่การตอบสนอง มักจะออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ หลายรูปแบบ จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีที่สุด เรียกการตอบสนองเช่นนี้ว่าการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ผลงานที่มีชื่อเสียงมากคือการทดลองการเรียนรู้ ซึ่งมีการสร้างกล่องปัญหาหรือกล่องหีบกลขึ้น จากผลการทดลองสรุปออกมาเป็นการเรียนรู้สำคัญได้ 3 กฎ ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทางด้านร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะ และอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู ฯลฯ ทางด้านจิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไปได้
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร กฎข้อนี้จำแนกออกเป็น 2 ข้อย่อย คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (Law of Used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว มีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้บ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว ไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุด ก็เกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่พอใจ (Law of Effect) กรณีนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้แล้วว่า ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ผู้เรียนก็ไม่อยากจะเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ได้

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาองค์ความรู้ เรื่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่างๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่ามี 5 แนวคิดทฤษฎีที่มีการนำมาประยุกต์ในบริบทของสังคมไทยในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด แนวคิดทฤษฎีทั้ง 5 แนวคิด มีดังนี้

1. แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

การจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาจากความเชื่อว่า การเรียน การสอนนั้นไม่ใช่การถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน การเรียนรู้ย่อมมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจหรือเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเด็ก และบทบาทของครูจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างเต็มศักยภาพของเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ได้อย่างไรและเด็กมีความสามารถในการสื่อสารออกมาถึงความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิถีทางใด สำหรับแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1.1 วิธีการมองเด็ก (The Image of the Child) เด็กในสายตาของครูคือ เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ตั้งแต่วินาทีแรกที่เกิดมา เด็กมีวิธีการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลัง ความปรารถนาที่จะเติบโตและออกมา ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางแววตา สีหน้า อากัปกิริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสารนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับเด็ก เพื่อการอยู่รอดและคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เผ่าพันธุ์ตนที่เกิดมา

1.2 โรงเรียนเป็น สถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิตและมีสัมพันธ์ภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลา และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียน นอกจากครอบครัวแล้ว ชุมชนก็ต้องมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปในโรงเรียนเช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัยและการยอมรับเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต

1.3 ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย จะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน วัตถุประสงค์ของการจัด

การศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย คือการจัดสิ่งแวดล้อมและให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดนครูเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมและจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่หลากหลาย การเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 1-4)

2. แนวคิดไฮสโคป

หลักการที่สำคัญของไฮสโคปในระดับปฐมวัยคือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำหมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์ จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำได้แก่

2.1 การเลือกและการตัดสินใจ เด็กจะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจากความสนใจและความตั้งใจของตนเอง เด็กเป็นผู้เลือกวัสดุอุปกรณ์และตัดสินใจว่าจะใช้วัสดุอุปกรณ์นั้นอย่างไร การที่เด็กเลือกและมีโอกาสตัดสินใจ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่

2.2 สื่อในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เพียงพอ และเหมาะสมกับระดับอายุของเด็ก เด็กต้องมีโอกาสและมีเวลาเพียงพอที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างอิสระ เมื่อเด็กใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงการกระทำต่างๆ การเรียนรู้ในเรื่องของความสัมพันธ์ และมีโอกาสในการแก้ปัญหามากขึ้นด้วย

2.3 การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 การให้เด็กได้สำรวจและจัดกระทำกับวัตถุโดยตรง ทำให้เด็กรู้จักวัตถุหลังจากที่เด็กคุ้นเคยกับวัตถุแล้วเด็กจะนำวัตถุต่างๆ มาเกี่ยวข้องกันและเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ ผู้ใหญ่มีหน้าที่จัดให้เด็กค้นพบความสัมพันธ์เหล่านั้นด้วยตนเอง

2.4 ภาษาจากเด็กสิ่งที่เด็กพูดจะสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจของเด็กในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เด็กมักจะเล่าว่าตนกำลังทำอะไร หรือทำอะไรไปแล้วในแต่ละวัน เมื่อเด็กมีอิสระในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กเรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ได้พัฒนาการคิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

2.5 การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ในห้องเรียนการเรียนรู้แบบลงมือกระทำต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก สังเกตและค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก ผู้ใหญ่ควรรับฟังเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง (พัชรีย์ ผลโยธิน และคณะ. 2543 : 5 - 10)

นอกจากนี้ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2538 : 64-65) กล่าวว่า แนวคิดของไฮสโคป เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับเด็ก เด็กจะเรียนรู้โดยมีลำดับขั้นตอน สมองของเด็กจะ

พัฒนาอยู่เสมอโดยจะใช้สภาพแวดล้อมเป็นแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้ เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง เด็กมีโอกาสเรียนรู้อย่างอิสระ เปิดกว้างตามความในใจ ครูมีบทบาทเป็นผู้จัดเตรียมประเมิณผล จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก

3. แนวคิดวอลดอร์ฟ

หัวใจสำคัญของการศึกษาแบบวอลดอร์ฟคือ ความเชื่อมั่นว่าคุณค่าอันล้ำลึกที่สุดและเป็นสากลที่สุดของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการศึกษานำมาซึ่งความสมดุลระหว่างความสามารถในการคิด รู้สึกและพลังเจตจำนง ซึ่งดำรงอยู่ในตัวเด็กแต่ละคน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาแบบวอลดอร์ฟมุ่งหวังจะพัฒนามนุษย์ให้เป็น ดังนี้

3.1 ผู้ซึ่งมีความคิดแยกกาย สดใส มีพลัง และสร้างสรรค์

3.2 ผู้ซึ่งมีความรู้สึกในใจเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตา กล้าหาญ ศรัทธาต่อชีวิต และมีจิตใจใฝ่รู้

3.3 ผู้มีพลังเจตจำนงแน่วแน่ สามารถบรรลุภารกิจแห่งชีวิตที่ตนเองเป็นผู้เลือกสรรการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมุ่งหมายที่จะดึงศักยภาพ ซึ่งแฝงเร้นอยู่ในตัวเด็กแต่ละคนให้แสดงออกมาไม่มุ่งเน้นจะนำข้อมูลความรู้จากภายนอกใส่เข้าไปในใจเด็กเพื่อการผลิตซ้ำ โดยนัยนี้จึงเอื้ออำนวยให้อนุชนทั้งหลายค้นพบพลัง ความกระตือรือร้นและปัญหาที่ตนเองมีอยู่ เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพสูงสุดของตัวเอง (พร พันธุ์โอสธ. 2543 : 1-2)

4. แนวคิดมอนเตสซอรี

แนวคิดการสอนของมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นจุดหลักในการเรียนการสอน ความสนใจ ความต้องการ และความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก่ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองของเด็ก ได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกของความมีอิสระ ได้ใช้จิตของตนในการสัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เกิดความอยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุกๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

แนวคิดการสอนของมอนเตสซอรี จะเริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เพราะฉะนั้นอุปกรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีได้วางแผนมาให้ใช้ได้หลากหลายรูปแบบ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีมีทั้งส่วนที่ช่วยพัฒนาทางประสบการณ์ชีวิต วิชาการ และประสาทสัมผัส เช่น การแต่งกาย อุปกรณ์สำหรับการทำความสะอาด การขัด และอุปกรณ์ในการทำงานบ้าน สำหรับอุปกรณ์จะออกแบบเฉพาะให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญา การคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เช่น คณิตศาสตร์ อุปกรณ์ทางภาษาและหลักภาษา การมองเห็น การชิมรส การได้ยิน การดมกลิ่น ความรู้สึกและการใช้ประสาทสัมผัสร่วมกัน (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2543 : 5-7)

5. แนวคิดของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ใช่วิธีการสอนภาษา แต่เป็นปรัชญาแนวคิดที่จะให้เด็กๆ ได้พัฒนาทางด้านความคิดและการใช้ภาษาโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับและซึมซับข้อมูลทางภาษาจากสภาพแวดล้อมในบริบททางสังคมวัฒนธรรมและการใช้ภาษาร่วมกับผู้อื่นที่อยู่แวดล้อมใกล้ชิด ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดี โดยเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกยากลำบากในการเรียนเหมือนแนวการสอนภาษาในระบบโรงเรียนแบบเดิม แนวการสอนแบบธรรมชาติจะนำพาเด็กเข้าถึงความจริงโดยการฝึกเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมองชีวิตและสรรพสิ่งจากภาพรวมไปสู่ส่วนย่อย ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นธรรมชาติและเปิดนำความสามารถของเขา เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการนำไปสู่ขั้นสูงสุดของศักยภาพที่มนุษย์พึงจะเป็นได้ (มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอลในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. 2543 : 7-11)

กรมวิชาการ การทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34-35) ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุวุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาการตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือบูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุข และเรียนรู้การกระทำ กิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้
9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน สนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลนำมาไตร่ตรองและให้เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาการเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

จากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ทำให้พบว่า แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึง พัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญ อีกทั้งการจัดประสบการณ์ ควรจัด ในลักษณะ ให้เด็กได้ลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เปิดโอกาสให้เด็กคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม กับวัย ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

3. หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ ใกล้ตัว และค่อยๆ ก้าวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กปรับขยายโครงสร้างทางสติปัญญา กิจกรรม ต่างๆ เป็นรูปธรรม มีโอกาสทำซ้ำๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นกลุ่ม รู้จักการแบ่งปัน รู้จักฟังผู้อื่น ไม่ยึดตนเอง รอคอย มีพฤติกรรมความร่วมมือ อีกทั้งกิจกรรมมีหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับ ประสบการณ์เก่าและความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 14-15)

กรมวิชาการ (2546 : 34-35) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
4. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

5. ให้ผู้ปกครองชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเด็ก

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 118) กล่าวถึงหลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียนและ ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผู้ที่มีคุณธรรม
4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็น สิ่งที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ ได้รับความสนใจของ ผู้เรียน มิให้ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติ และได้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด

6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า หลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ผู้จัดต้องตั้งมั่นอยู่บนความเชื่อแนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีพัฒนาการของเด็ก โดยยึดเด็กเป็นสำคัญให้เด็กได้เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยดูแลอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของเด็ก กิจกรรมที่ควรจัดสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 31-35)

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ โดยใช้จังหวะและดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว เช่น เสียงเพลง คำคล้องจอง เสียงตบมือ เครื่องเคาะจังหวะและอุปกรณ์อื่นๆ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของตนเอง โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาน ปักหมุด ฯลฯ

3. กิจกรรมเสรี

กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมร้านค้า มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้ เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมการเล่นแต่ละประเภทจะสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กมีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

การสนทนา อภิปรายเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทาน สื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือ นิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กสังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งครูอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับครู เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา

การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองทางวิทยาศาสตร์ ง่ายๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อการปลูกพืช ฯลฯ

การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการพาไปทัศนศึกษาสื่อต่างๆ รอบโรงเรียน หรือสถานที่นอกโรงเรียนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

การเล่นบทบาทสมมติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทาน หรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและรูปสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งหรือการเล่นกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนไปสู่สนามเด็กเล่นทั้งที่เป็นกลางแจ้งและในร่ม เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกาย และแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดเอาความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลักกิจกรรมกลางแจ้งที่ครูควรจัดให้เด็กเล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา และการเล่นเกม การละเล่น

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกระบวนการในการเล่นตามชนิดของเกมประเภทต่างๆ มีเกณฑ์ง่ายๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับ

พื้นที่ระยะ เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ตามแบบ ฯลฯ

โดยสรุป หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต้องเข้าใจถึงพัฒนาการตามวัยทั้ง 4 ด้าน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างหลากหลาย และการลงมือกระทำผ่านประสบการณ์ตรง เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความแตกต่างทางสังคมและบริบททางสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชาที่ชัดเจนแต่จัดในรูปแบบบูรณาการโดยผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งยังเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการแนะแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2546 ข : 39 – 41)

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบททางสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนการทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้ออกการณไว้

2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำไปไตร่ตรองใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวัน ได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

3.1 หลักในการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้องกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

กรมวิชาการ (2546 ข : 46 – 57) การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน จึงขอเสนอแนะสัดส่วนในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน ดังนี้

ตาราง 2 สัดส่วนของเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน

การพัฒนา	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
1. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร สุขอนามัยและการนอนพักผ่อน)	3	2 ¹ / ₂	2
2. การเล่นเสรี	1	1	1
3. การคิดและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	1	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม	¹ / ₂	³ / ₄	1
5. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	³ / ₄	³ / ₄	³ / ₄
6. กิจกรรมที่มีการวางแผนโดยผู้สอน	³ / ₄	1	1
รวม	7	7	7

หมายเหตุ

1. สัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอไว้สามารถปรับยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้สอนและสถานการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

2. ตัวอย่างข้อรายการการพัฒนาที่น่าเสนอให้มีความสำคัญกับทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาขั้นแรกที่จะช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วงอายุ 3 ปี ต้องให้เวลาในการทำกิจวัตรประจำวันมาก และเมื่ออายุมากขึ้นเวลาที่ให้น้อยลงเพราะเด็กเกิดทักษะการช่วยเหลือตนเอง แต่กิจกรรมด้านสังคมเด็กที่อายุน้อยยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการให้เวลาในช่วงวัย 3 ขวบ จึงให้เวลาน้อยและจะเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะเด็กต้องการเวลาในการเล่น ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากขึ้น เป็นการฝึกให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. การเล่นเสรีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วยฝึกให้เด็กรู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ในแต่ละวัน เด็กทุกวัยควรมีโอกาสเล่นเสรี 1 ชั่วโมง : วัน

4. กิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนโดยครูผู้สอน จะช่วยให้เด็กทักษะหรือความคิดรวบยอดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น ผู้สอนต้องการให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลไม้ ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า เวลาที่ใช้ในแต่ละวันที่กำหนดไว้ 3 : 4 ชั่วโมง (45 นาที) ในเด็กอายุ 3 ขวบ มิได้หมายความว่าให้ผู้สอนสอนต่อเนื่อง 45 นาที ใน 1 กิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด ผู้สอนต้องพิจารณาว่าเด็กมีช่วงความสนใจสั้นจะต้องจัดแบ่งเวลาหลายช่วงให้เหมาะกับเด็ก และเวลาที่เหลือ เด็กอาจถูกสอนความคิดรวบยอดเรื่องผลไม้ในกิจกรรมอื่น

ตาราง 3 ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

ตัวอย่างแบบที่ 1	ตัวอย่างแบบที่ 2
8.00 – 8.30 รับเด็ก	8.30 - 9.00 รับเด็ก เคารพธงชาติ สวดมนต์
8.30 - 8.45 เคารพธงชาติ สวดมนต์	9.00 - 9.30 กิจกรรมดนตรีและจังหวะ
8.45 – 9.00 ตรวจสุขภาพ ไปห้องน้ำ	9.30 - 10.30 กิจกรรมเสรี
9.00 - 9.20 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	10.30 - 10.40 พัก (รับประทานอาหารว่าง)
9.20 - 10.30 พัก (ของว่างเช้า)	10.40 - 11.20 กิจกรรมกลางแจ้ง
10.30 - 10.45 กิจกรรมในวงกลม	11.20 - 11.30 พัก (ล้างมือ ล้างเท้า)
10.45 - 11.30 กิจกรรมกลางแจ้ง	11.30 - 11.50 กิจกรรมเสริมประสบการณ์
11.30 - 12.00 พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)	11.50 - 13.00 พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 - 14.00 นอนพักผ่อน	13.00 - 15.00 นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20 เก็บที่นอนล้างหน้า	15.10 - 15.30 พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
14.20 - 14.30 พัก (ของว่างบ่าย)	15.00 - 15.10 เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.30 - 14.50 เกมการศึกษา	15.30 - 15.50 เล่นนิทาน
14.50 - 15.00 เตรียมตัวกลับบ้าน	15.50 - 16.00 เตรียมตัวกลับบ้าน

ต่อไปนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้ปรับใช้ได้หรือนำมาดัดแปลง
ต่าง ๆ มาปรับใช้ในกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานศึกษา

หมายเหตุ กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละ
หน่วยงาน

1. กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น
หรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์
หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรี
ตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็ก
เล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกม การศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส
กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ การจัดกิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม อาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1.1 จัดกิจกรรมเสรี โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตาม
มุมเล่นในช่วงเวลาเดียวกันอย่างอิสระ

1.2 จัดกิจกรรมเสรี โดยเน้นให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย 1 – 2
อย่างหรือตามข้อตกลงในแต่ละวัน

1.3 จัดกิจกรรมเสรี โดยการจัดมุมศิลปะหรือศูนย์ศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของมุมเล่น หรือมุมศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

1. ขณะเด็กเล่น ผู้สอนต้องคอยสังเกตความสนใจในการเล่นของเด็ก หากพบว่า มุมใดเด็กส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะเล่นแล้ว ควรปรับเปลี่ยนจัดสื่อมุมเล่นใหม่อาจดัดแปลง หรือเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนเป็นมุมร้านค้า มุมเสริมสวย มุมหมอ ฯลฯ

2. หากมุมใดมีจำนวนเด็กในมุมมากเกินไป ผู้สอนควรให้มีโอกาส คัดแก้ปัญหาหรือชักชวนให้แก้ปัญหาในการเลือกเล่นมุมใหม่

3. การเลือกเล่นมุม การเล่นมุมเดียวเป็นระยะเวลาสั้น อาจทำให้เด็กขาด ประสบการณ์ การเรียนรู้ด้านอื่น ผู้สอนควรชักชวนให้เด็ก เลือกเล่นมุมอื่น ๆ ด้วย

4. สื่อเครื่องเล่นในแต่ละมุม ควรมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเป็นระยะ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย เช่น เก็บหนังสือนิทาน บางเล่มที่เด็กหมดความสนใจ และนำหนังสือ นิทานใหม่มาวางแทน ฯลฯ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก – ปะ การตัด – ปะ การพิมพ์ภาพ การย้อม การประดิษฐ์ หรือวิธีอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ฯลฯ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวันโดยอาจจัดวันละ 3 – 5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1 – 2 กิจกรรม ตามความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ควรพยายามหาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อนเป็น อันดับแรก

2. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรม ต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบพร้อมทั้ง สาธิตให้ดูจนเข้าใจ เช่น การใช้พู่กันหรือกาว จะต้องปาดพู่กัน หรือกาวกับขอบภาชนะที่ใส่ เพื่อไม่ให้ กาวหรือสีไหลเลอะเทอะ

3. ให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกันในกลุ่มย่อย เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการวางแผน และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

4. แสดงความสนใจในงานของเด็กทุกคน ไม่ควรมองผลงานเด็กด้วยความขบขัน และควรนำผลงานของเด็กทุกคนหมุนเวียนจัดแสดงป้านนิเทศ

5. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวตลอดเวลา ควรกระตุ้นเร้า และจูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง เพราะกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละประเภทพัฒนาเด็กแต่ละด้าน แตกต่างกันไป และเมื่อเด็กทำตามคำแนะนำได้ ครูควรเสริมแรงทุกครั้ง

6. เก็บผลงานชิ้นที่แสดงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลสังเกตพัฒนาการของเด็ก

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนาการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ช้า ได้แก่ การคืบ คลาน
2. เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
3. นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
4. ชิ่งชิ่ง ได้แก่ การกระต๊อบเท้าตัง ๆ ตีกลองตัง ๆ
5. ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ
6. เศร้าโศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้าท่าทาง

ทิศทางการเคลื่อนไหว

1. เคลื่อนไหวไปมาข้างหน้าและข้างหลัง
2. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและขวา
3. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
4. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็กมี 2 ประเภท

1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา ชันเข่า เคาะเท้า
เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า

- 1.2 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควบม้า

ก้าวกระโดด

2. การเลียนแบบ มี 4 ประเภท

- 2.1 เลียนแบบท่าทางสัตว์
- 2.2 เลียนแบบท่าทางคน
- 2.3 เลียนแบบเครื่องดนตรีกลไกและเครื่องเล่น
- 2.4 เลียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ

3. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าท่าทางประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน ฯลฯ

4. การทำท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การทำท่าทางกายบริหารตามจังหวะ และทำนองเพลง หรือคำคล้องจอง

5. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเอง อาจขึ้นด้วยการป้อนคำถาม เคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น ห่วงหวาย แถบผ้าริบบิ้น ฤๅทราย ฯลฯ

6. การเล่นหรือการแสดงท่าทาง ตามคำบรรยาย เรื่องราว ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราวหรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า

7. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางตามสัญญาณหรือคำสั่งตามที่ได้ตกลงไว้ก่อนเริ่มกิจกรรม

8. การฝึกท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางจากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเริ่มกิจกรรมจากการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และวิธีที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เช่น ให้เด็กได้กระจายอยู่ภายในห้องหรือบริเวณที่ฝึก และให้เคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเด็ก

2. ควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระและเป็นไปตามความนึกคิดของเด็กเอง ผู้สอนไม่ควรชี้แนะ

3. ควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีเคลื่อนไหวทั้งที่ต้องเคลื่อนที่และไม่ต้องเคลื่อนที่ เป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ตามลำดับและกลุ่มไม่ควรเกิน 5 – 6 คน

4. ควรใช้สื่อของสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ เศษผ้า ท่อนไม้ เข้าช่วยในการเคลื่อนไหวและให้จังหวะ

5. ควรกำหนดจังหวะสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือเปลี่ยนท่าหรือหยุดให้เด็กทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง

6. ควรสร้างบรรยากาศอย่างอิสระ ช่วยให้ผู้รู้สึกรู้สีกอบอุ้ม เพลิดเพลิน และรู้สึกสบายและสนุกสนาน

7. ควรจัดให้มีเกมการเล่นบ้างนาน ๆ ครั้ง เพื่อช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น

8. กรณีเด็กไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สอนไม่ควรใช้วิธีบังคับ ควรให้เวลาและโน้มน้าวให้เด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

9. หลังจากเด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายแล้วต้องให้เด็กพักผ่อน โดยอาจให้นอนเล่นบนพื้นห้อง นั่งพัก หรือเล่นสมมุติเป็นตุ๊กตา อาจเปิดเพลงจังหวะช้า ๆ เบา ๆ ที่สร้างความรู้สึกให้เด็กอยากพักผ่อน

10. การจัดกิจกรรมควรจัดตามกำหนดตารางกิจวัตรประจำวัน และควรจัดให้เป็นที่น่าสนใจ เกิดความสนุกสนาน

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ / กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เช่น สัมมนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

4.1 การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

4.2 การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่านิทาน

4.3 การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเห็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ

4.4 การทดลอง / ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิด แก้ปัญหาและส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตัวเอง เช่น ประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

4.5 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการนำเด็กไปทัศนศึกษาสื่อต่าง ๆ รวบรวมสถานศึกษา หรือนอกที่นอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์แก่เด็ก

4.6 การเล่นบทบาทสมมติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องต่างๆ ในนิทานหรือ เรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและรูปสัตว์ รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

4.7 การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและมีโอกาสค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด

2. ผู้สอนควรยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายของเด็กและให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิด

3. อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แทนผู้สอน เช่น พ่อแม่ ตำรวจ หมอ ฯลฯ ให้เด็กสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น

4. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรม หรือหลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ผู้สอนควรใช้คำถามปลายเปิดที่ช่วยให้เด็กคิด ไม่ควรใช้คำถามที่มีคำตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือมีคำตอบให้เด็กเลือก ผู้สอนควรใจเย็นให้เวลาคิดเด็กคิดคำตอบ

5. ช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและความเหมาะสมของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ การประกอบอาหาร การปลูกพืช อาจใช้เวลาานานกว่าที่กำหนดไว้

5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียน เพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

5.1 การเล่นเครื่องเล่นสนาม หมายถึง เครื่องเล่นที่เด็กอาจปีนป่าย หมุน โยก ซึ่งทำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

5.1.1 เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย หรือตาข่ายสำหรับปีนเล่น

5.1.2 เครื่องเล่นสำหรับโยกหรือไกว เช่น ม้าไม้ ชิงช้า ม้านั่งโยก ไม้กระดก

ฯลฯ

5.1.3 เครื่องเล่นสำหรับหมุน เช่น ม้าหมุน พวงมาลัยรถสำหรับหมุนเล่น

5.1.4 ราวโหนขนาดเล็กสำหรับเด็ก

5.1.5 ต้นไม้สำหรับเดินทรงตัว หรือไม้กระดานแผ่นเดียว

5.1.6 เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถม้าล้อ รถม้าลากจูง ฯลฯ

5.2 การเล่นทราย ทรายเป็นสิ่งที่เด็กๆ ชอบเล่น ทั้งทรายแห้ง ทรายเปียก นำมาก่อเป็นรูปต่างๆ ได้ และสามารถนำวัสดุอื่นมาประกอบการเล่นตกแต่งได้ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ เปลือกหอย พืชพรรณ ที่ตัดทราย ฯลฯ ปกติบ่อทรายจะอยู่กลางแจ้ง โดยอาจจัดให้อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้หรือสร้างหลังคาทำขอบกั้น เพื่อมิให้ทรายกระจัดกระจาย บางโอกาสพรมน้ำให้ชื้นเพื่อเด็กจะได้ก่อเล่น นอกจากนี้ควรมีวิธีการปิดกั้นมิให้สัตว์เลื้อยลงไปทำความสกปรกในบ่อทรายได้

5.3 การเล่นน้ำ เด็กทั่วไปชอบเล่นน้ำมาก การเล่นน้ำนอกจากสร้างความพอใจและคลายความเครียดให้เด็กแล้วยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น เรียนรู้ทักษะการสังเกต จำแนกเปรียบเทียบปริมาณ ฯลฯ อุปกรณ์ที่ใส่น้ำอาจเป็นถังที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดี และควรมีผ้าพลาสติกกันเสื่อผ้าเปียกให้เด็กใส่คลุมระหว่างเล่น

5.4 การเล่นเกมสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง เป็นบ้านจำลองสำหรับให้เด็กเล่นจำลองแบบบ้านจริงๆ อาจทำด้วยเศษวัสดุประเภทผ้าใบ กระสอบป่าน ของจริงที่ไม่ใช้แล้ว เช่น หม้อ เตา ชาม อ่าง เตาไรต์ เครื่องครัว ตุ๊กตาสมมติ เป็นคนในครอบครัว เสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ใช้แล้วสำหรับผลิตเปลี่ยนมีการตกแต่งบริเวณใกล้เคียงให้เหมือนบ้านจริงๆ บางครั้งอาจจัดเป็นร้านขายของ สถานที่ทำการต่างๆ เพื่อให้เด็กเล่นเกมสมมติตามจินตนาการของเด็กเอง

5.5 การเล่นเกมในมุมช่างไม้ เด็กต้องการการออกกำลังกายในการเคาะ ตอกกิจกรรมเล่นในมุมช่างไม้ นี้จะช่วยให้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง ช่วยฝึกการใช้มือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังฝึกให้รักงานและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

5.6 การเล่นเกมกับอุปกรณ์กีฬา เป็นการนำอุปกรณ์กีฬามาให้เด็กเล่นอย่างอิสระหรือใช้ประกอบเกมการเล่นที่ให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด ไม่ควรเน้นการแข่งขันมุ่งหวังแพ้ – ชนะ อุปกรณ์กีฬาที่นิยมนำมาให้เด็กเล่น เช่น ลูกบอล ห่วงยาง ลูกทราย ฯลฯ

5.7 การเล่นเกมการละเล่น กิจกรรมการเล่นเกมที่จัดให้เด็กเล่น เช่น เกมการละเล่นของเด็กไทย เกมการละเล่นของท้องถิ่น เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แม่จูง โพงพาง ฯลฯ การละเล่นเหล่านี้ต้องใช้บริเวณกว้าง การเล่นอาจเล่นเป็นกลุ่มเล็ก / กลุ่มใหญ่ ก็ได้ ก่อนเล่นผู้สอนอธิบายกติกาและสาธิตให้เด็กเข้าใจ ไม่ควรนำเกมการละเล่นที่มีกติกายุ่งยากและเน้นการแข่งขันแพ้ – ชนะมาจัดกิจกรรมให้เด็กวัยนี้ เพราะเด็กจะเกิดความเครียดและสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. มั่นตรวจตราเครื่องเล่นสนามและอุปกรณ์ประกอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยและใช้การได้ดีอยู่เสมอ
 2. ให้โอกาสเด็กเลือกเล่นกลางแจ้งอย่างอิสระทุกวัน อย่างน้อยวันละ 30 นาที
 3. ขณะเด็กเล่นกลางแจ้ง ผู้สอนต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อระมัดระวังความปลอดภัยในการเล่น หากพบว่าเด็กแสดงอารมณ์เหนื่อย อ่อนล้า ควรให้เด็กหยุดพัก
 4. ไม่ควรนำกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กประถมศึกษามาใช้สอนสำหรับเด็กปฐมวัยเพราะยังไม่เหมาะสมกับวัย
 5. หลังจากเลิกกิจกรรมกลางแจ้ง ควรให้เด็กได้พักผ่อนหรือนั่งพัก ไม่ควรให้เด็กรับประทานอาหารกลางวันหรือดื่มนมทันที เพราะอาจทำให้เด็กอาเจียน เกิดอาการจุกแน่นได้
- เกมการศึกษา เป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

1. การสอนเกมการศึกษาในระยะแรก ควรเริ่มสอนโดยใช้ของจริง เช่น การจับคู่ กระจกที่เหมือนกัน หรือการเรียงลำดับกระป๋องแบ่งตามลำดับ สูง - ต่ำ
2. การเล่นเกมในแต่ละวัน อาจให้เล่นเกมกับผู้สอนที่ละกลุ่ม หรือสอนทั้งชั้นตามความเหมาะสม
3. ผู้สอนอาจใช้เด็กหมุนเวียนเข้ามาเล่นเกมกับผู้สอนที่ละกลุ่ม หรือสอนทั้งชั้นตามความเหมาะสม
4. ผู้สอนอาจให้เด็กที่เล่นได้แล้ว มาช่วยแนะนำกติกาการเล่น ในบางโอกาสได้
5. การเล่นเกมการศึกษา นอกจากใช้เวลาในช่วงกิจกรรมตาม ตารางกิจกรรมประจำวันแล้วอาจให้เด็กเลือกอิสระในช่วงกิจกรรมเสรีได้
6. การเก็บเกมที่เล่นแล้ว อาจเก็บใส่กล่องเล็กๆ หรือ ใส่ถุงพลาสติกหรือใช้ยางรัดแยกแต่ละเกม แล้วจัดใส่กล่องใหญ่รวมไว้เป็นชุด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 55) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้น ให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิด ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษาออกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จัก แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลองรูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่างๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิด คุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือ นิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของ กิจกรรมนั้นๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา ฯลฯ

การทดลอง/ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่ายๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาสิ่งต่าง ๆ รอบสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

การเล่นบทบาทสมมุติ เป็นการให้เด็กเล่นสมมุติเองเป็นตัวละครต่างๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมุติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสมมติตัวละคร ที่คาดศีรษะรูปคน และสัตว์รูปแบบต่างๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่างๆ

การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออก เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540 : 15) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้ฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติทดลอง เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดและเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การสนทนา ซักถามหรืออภิปราย สังเกต ทัศนศึกษาและปฏิบัติการทดลองตามกระบวนการเรียนรู้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 52) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการพูด การฟัง การสังเกต การคิด และการแก้ปัญหา โดยการจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต เล่านิทาน เป็นต้น

ไพเราะ พุ่มม้น (2551 : 16) กล่าวถึงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อสร้างประสบการณ์สำคัญ เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา ขณะเดียวกันก็บูรณาการ กับการสร้างประสบการณ์สำคัญ ด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ และด้านร่างกาย กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับกรอบสาระที่ควรรู้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กด้วย

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เป็นการจัดกิจกรรมที่บูรณาการผ่านการทำ หรือการเล่น ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเสริมพัฒนาการตามวัยทั้ง 4 ด้าน

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีนักการศึกษาหลายท่านได้จัดรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ดังนี้

ไพเราะ พุ่มนั (2551 : 22-40) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์หลายรูปแบบ ดังนี้

1. เน้นแบบการเล่าเรื่อง ขำว เหตุการณ์ การเล่าเรื่องเป็นประสบการณ์ทางภาษา ที่ควรจัดโดยเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้พูด แสดงความคิดเห็นเล่าเรื่องประกอบภาพ เล่าประสบการณ์ของตัวเอง โดยฝึกอย่างสม่ำเสมอ เรื่องที่เล่าควรเป็นเรื่องที่เด็กสนใจหรือเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น เรื่องภายในครอบครัว โรงเรียน การท่องเที่ยว สัตว์เลี้ยง อาหารหรือของเล่น นอกจากนี้ครูอาจพาเด็กชมรอบๆ โรงเรียน สถานที่สำคัญ ดูการประกอบอาชีพของบุคคลในชุมชน เพื่อเด็กได้นำเรื่องราวที่ตนพบเห็นมาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังตามความคิดเห็นของตัวเอง
2. รูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทั้งทางการพูดและการแสดงท่าทางตามความคิดของเด็กอย่างมีอิสระในสถานการณ์หนึ่ง โดยไม่มีการชักจูงล่วงหน้า ใช้สื่ออุปกรณ์เท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน
3. รูปแบบการเล่านิทาน การเล่าเรื่องให้เด็กฟัง ครูอาจเล่าด้วยปากเปล่าหรือใช้สื่อประกอบ โดยมีการสนทนา อภิปราย ซักถาม แสดงความคิดเห็น และแสดงท่าทางประกอบเรื่องราว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเล่า
4. รูปแบบปฏิบัติการทดลอง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและเกิดการค้นพบข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง ภายใต้การดูแลแนะนำของครูเน้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้สัมผัส การชิมรส การดมกลิ่น และการฟัง นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาด้านสังคม ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน ความเป็นระเบียบในการทำงาน
5. รูปแบบการสาธิต การทำให้เห็น การทำให้ดู การชี้แนะ ให้ทำตามเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่าการบรรยาย อธิบาย หรือการบอกเล่าของครู
6. รูปแบบทักษะกระบวนการกลุ่ม การจัดประสบการณ์ที่ครูกำหนดจัดเตรียมเนื้อหาต่างๆ ที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้จากการให้เด็กได้รวมกลุ่มสนทนาร่วมกันวางแผนร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ
7. รูปแบบอภิปราย / สนทนา / ระดมความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างครูกับเด็กหรือเด็กกับเด็กด้วยตนเอง โดยที่ครูเป็นผู้ประสานงาน ครูอย่าด่วนตอบปัญหาให้เด็กเร็วเกินไป ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดตอบปัญหาด้วยตัวของเขาเอง ด้วยวิธีแนะแนวทางให้เด็กคิดไปตามลำดับ จนถึงจุดมุ่งหมายปลายทางคือคำตอบในที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการสอนให้เด็ก รู้จักคิดเป็น
8. รูปแบบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมให้เด็กอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวในสิ่งที่เขาสงสัย เข้าใจโลกที่เขาอยู่และสามารถพัฒนาการคิด การรู้จักหาคำตอบแบบวิทยาศาสตร์ได้แก่ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการวัด ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการ ลงความเห็น ทักษะการหาเหตุผลสัมพันธ์

9. รูปแบบโดยใช้เกม การสอนที่กำหนดกิจกรรมการเล่น กำหนดกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เล่นได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ มีความสนุกสนานที่ทั้งการเล่นแบบเดี่ยว แบบคู่และเป็นกลุ่ม การเล่นเกมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ การเล่นเกมจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง และช่วยให้ผู้สอนได้ทราบพฤติกรรมของผู้เรียน

10. รูปแบบการศึกษานอกสถานที่ การพาเด็กไปศึกษาสภาพความเป็นจริงของสิ่งที่ต้องการและเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ นอกโรงเรียนซึ่งอาจพาเด็กไปศึกษาสภาพบริเวณรอบๆ โรงเรียนไปจนถึงสถานที่ต่างๆ นอกโรงเรียน

11. รูปแบบวิธีการอื่นๆ ที่ใช้สอดแทรกการจัดประสบการณ์ต่างๆ ขณะสอน ได้แก่

1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งวาจา และท่าทาง ถ้าครูแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งวาจา และท่าทาง ถ้าครูแสดงพฤติกรรมไปในทางบวกก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่เป็นไปในทางลบก็จะสกัดกั้นการเรียนรู้ของเด็ก มีพฤติกรรมตอบสนองครูไปในทางลบเช่นกัน

2. การเตรียมเด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก) การดึงความสนใจของเด็กในขณะที่กำลังพูดคุยหรือเล่นให้กลับมามีความสนใจในกิจกรรมที่ครูต้องการกิจกรรมที่ใช้เตรียมเด็กให้สงบ โดยการใช้ท่าทาง เช่น การตบมือ 3 ครั้ง พร้อมกับนับตามเบาๆ ว่า 1, 2, 3, ครูจะทำซ้ำๆ ไปจนกว่าเด็กจะสงบ การใช้เพลงหรือคำคล้องจองที่สั้นๆ สนุกสนานเด็กจำง่ายสามารถทำตามท่าทางประกอบได้

3. การชมเชยให้กำลังใจเด็กทำให้เด็กเกิดเกิดการกระตือรือร้น มีความภาคภูมิใจ เช่น การกล่าวชมเชย การใช้ท่าทาง พยักหน้า ยิ้ม ประบมือ โอบกอด อื่นๆ การแสดงผลงานที่เด็กทำไปแสดงโชว์

4. การร้องเพลง กิจกรรมที่จัดให้เด็กแสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา และจังหวะดนตรี

5. การใช้คำถาม คำถามมีบทบาทต่อการเรียนการสอน เพราะการสอนมีการใช้คำถามอยู่ตลอดเวลา การใช้คำถามจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นกระบวนการคิด การเรียนรู้ของเด็ก

โดยสรุป แม้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์จะมีความหลากหลายรูปแบบ หากแต่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนผู้ประเมินผลผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้เด็กเกิดประสบการณ์ และบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการอย่างแท้จริง จากรายงานการวิจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนให้เด็กคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ หรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการถ้อยแถลงการเรียนรู้มีความสามารถด้านการคิด และเจตคติต่อการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย

เอกสารที่เกี่ยวข้องประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 – 5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูล

หลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 – 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ (กรมวิชาการ. 2546 ข : 43)

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคมมีประเด็นสำคัญ คือ

1. ข้อควรตระหนักในการประเมินพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านสังคม มีดังนี้

1.1 การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคม เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะพฤติกรรมแสดงออกของเด็ก ถือว่าเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งค่านิยมของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดเด็ก นอกจากนี้ การเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเด็กในช่วงปฐมวัยนี้จะเป็นไปอย่างรวดเร็วรวมทั้งการแสดงออก และช่วงความสนใจของเด็กยังมีข้อจำกัด ทำให้การประเมินค่อนข้างยาก เกิดข้อผิดพลาดได้

1.2 การประเมินเด็กปฐมวัยต่อคำนี้ถึงเวลา สถานที่ แหล่งที่มาข้อมูล และเครื่องมือ ที่ใช้ ดังนี้

1.2.1 เวลา ต้องใช้เวลาเก็บข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง อย่าวางใจในการวัดประเมินเพียงครั้งเดียว

1.2.2 สถานที่ ต้องเก็บข้อมูลจากหลายสถานที่ที่เด็กทำกิจกรรม

1.2.3 แหล่งที่มาของข้อมูล ควรมาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กหลายคน

1.2.4 เครื่องมือที่ใช้ ต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.3 การประเมินเด็กปฐมวัยจะประเมินเพื่อพิจารณาว่า พฤติกรรมของเด็กเป็นไปตามที่คาดหวังในแต่ละวัยและตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาเด็กด้านสังคมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ครูปฐมวัยที่จัดประสบการณ์อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น จะประเมินเด็กเพื่อสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 กำกับการเรียนรู้และพัฒนาการเด็ก

1.3.2 ช่วยแนะนำการวางแผนและการตัดสินใจของครู

1.3.3 ช่วยชี้ว่าเด็กคนใดที่ต้องการการสนับสนุนหรือบริการพิเศษ และ

1.3.4 รายงานและสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องกับผู้เด็ก

1.4 การประเมินเด็กปฐมวัยต้องตระหนักถึงวิธีการประเมินให้มีความเหมาะสมในเรื่องต่อไปนี้

1.4.1 วัย ได้แก่ การคาดหมายคุณลักษณะของเด็กในช่วงวัยที่ประเมินซึ่งมีผลต่อความถูกต้องของการประเมิน

1.4.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ การเลือก และประยุกต์ใช้เครื่องมือการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดของเด็ก

1.4.3 วัฒนธรรม ได้แก่ การพิจารณาพื้นฐานภาษาและวัฒนธรรมของเด็กที่ประเมิน หลีกเลี่ยงการใช้สื่อ วัสดุการประเมินที่ไม่ได้อยู่ในบริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เช่นเดียวกับการแปลความหมายของพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก

1.5 เครื่องมือการประเมินพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นมีจำนวนไม่มาก วิธีที่ใช้ไม่ได้เลยสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การรายงานตนเอง (Self Study) เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถอ่านเขียนและไม่เข้าใจวิธีการตอบ หากจะใช้วิธีสัมภาษณ์จะต้องมีเทคนิคพิเศษและการคาดหวังผลที่ได้จะแตกต่างจากการสัมภาษณ์เด็กโต เพราะเด็กปฐมวัยยังแสดงออกได้ไม่เต็มที่ รวมทั้งยังไม่สามารถแยกแยะเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ หรือจะใช้การวาดภาพก็เป็นวิธีที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากความสามารถในการวาดภาพของเด็กยังทำได้ไม่ดี กล้ามเนื้อยังไม่ดีพอ การประเมินด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่นิยมใช้มาก คือ การประเมินโดยพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิด เช่น ครู ผู้ดูแล ซึ่งรู้จักเด็กเป็นอย่างดี ด้วยวิธีการสังเกตเป็นหลัก

1.6 วิธีการสังเกตเด็กปฐมวัยควรใช้วิธีการสังเกตอย่างมีระบบ (Systematic Observation) ซึ่งทำได้ 3 วิธี คือ

1.6.1 การสังเกตที่เป็นจริงใช้ในชีวิตประจำวันของเด็ก

1.6.2 การสังเกตโดยผู้ประเมินสร้างสถานการณ์ขึ้น โดยเฉพาะที่คิดว่าจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต

1.6.3 การสังเกตโดยสร้างสถานการณ์ที่คิดว่าจะเป็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตโดยทั่วไป ครูปฐมวัยจะใช้การสังเกตตามสภาพจริงในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวัน เพราะการสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิด จะทำให้ครูรู้จักอารมณ์ จิตใจ และความสามารถทางสังคมของเด็ก

แต่ละคน ทั้งนี้ การประเมินเด็กปฐมวัยนั้น ผู้ประเมินต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง

1.7 การรวบรวมหลักฐานการประเมินจากการสังเกต คือ คุญแจสำคัญของการประเมิน การสังเกตจะสะท้อนให้เห็นว่า ในแต่ละวันเด็กทำอะไรได้ และเข้าใจอย่างไร ดังนั้น ครูจึงต้องสังเกตเด็กในสถานที่ต่างๆ ทั้งในห้องเรียน ในสนามเด็กเล่น ระหว่างที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับผู้ใหญ่ กับคนแปลกหน้า การประเมินควรทำตลอดหลักสูตร เพราะเด็กจะมีโอกาสแสดงให้เห็นว่ารู้อะไร และทำอะไรได้

2. การสังเกตพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคม สามารถสังเกตได้ในขณะเด็กปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หรือเมื่อต้องการสำรวจพฤติกรรมสังคมของเด็ก เพราะเด็กอยู่ในกระบวนการของสังคมประกิต คือ กระบวนการเรียนรู้ที่จะทำตามความคาดหวังของสังคม และวัฒนธรรมที่เด็กเติบโตขึ้นมา ดังนั้น การสังเกตปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อจะได้เข้าใจว่าเด็กสามารถแสดงออกทางอารมณ์ และใช้พฤติกรรมสังคมอย่างไร หรือมีปัญหาที่ครูจะต้องเข้าไปช่วยเหลือทั้งนี้ เครื่องมือประกอบการสังเกตที่ครูปฐมวัยควรนำมาใช้ คือ แบบบันทึกต่างๆ และแบบสังเกตรายการ

2.1 แบบบันทึกต่างๆ ได้แก่ แบบบันทึกสั้น (Anecdotal Records) แบบบันทึกยาว (Running Records) และแบบบันทึกเป็นช่วงเวลา (Time Sampling) มีความสำคัญและเรียนรู้ได้ง่าย ทั้งยังสามารถช่วยครูในการแปลผลพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี ดังนี้

2.1.1 แบบบันทึกสั้น (Anecdotal Records) เป็นการบันทึกแบบธรรมดา มากที่สุดของการบันทึกการสังเกต ระหว่างการสังเกตถ้าพบพฤติกรรมที่เด่น หรือเหตุการณ์ที่อธิบายพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของเด็ก เหตุการณ์จะถูกบันทึกอย่างสั้น ๆ และผู้บันทึกจะมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระทำและอธิบายความสำคัญของเหตุการณ์ สิ่งที่บันทึกอาจรวมการเสนอแนะการช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม

2.1.2 แบบบันทึกยาว (Running Records) ถ้ามีเหตุการณ์มากกว่า 1 เหตุการณ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นมีความสำคัญที่จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กบันทึกแบบยาวสามารถนำมาใช้ได้ การบันทึกชนิดนี้คล้ายกับบันทึกสั้นต่างกันตรงที่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องที่จะต้องถูกบันทึกโดยมีการจดบันทึกและแปลผลที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน การบันทึกนี้มีประโยชน์เฉพาะเมื่อเด็ก 2 คนขึ้นไป กำลังเล่นแสดงพฤติกรรมเป็นรายบุคคล และมีปฏิสัมพันธ์สำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ

2.1.3 แบบบันทึกเป็นช่วงเวลา (Time Sampling) เมื่อครูต้องทราบพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตปรากฏบ่อยครั้งเพียงใด ครูควรใช้การบันทึกเป็นช่วงเวลา ส่วนใหญ่ การสังเกตชนิดนี้ถูกนำมาใช้เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว การสังเกตเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลใช้ในการพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นรุนแรงหรือไม่ และอย่างไร โดยจะสังเกตเด็กในเวลาปกติเป็นช่วงเวลาและบันทึกไว้ ถึงแม้พฤติกรรมที่ต้องการสังเกตไม่ปรากฏก็ตาม ครูหรือผู้เกี่ยวข้อง

อาจสังเกตพฤติกรรมโดยบันทึกเวลาที่พฤติกรรมปรากฏ แล้วพิจารณาจำนวนครั้งที่ปรากฏทั้งหมด โดยเฉลี่ยหลังการสังเกต

นอกจากนี้ พฤติกรรมทางสังคมระหว่างที่เด็กเล่น ชนิดของการเล่น และความสามารถในการมีเพื่อนเล่น ครูสามารถสังเกตและบันทึกได้ในช่วงเวลาที่เด็กกำลังเล่นเป็นกลุ่ม ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมก็สามารถบันทึกดูเหตุและผลที่กระทบต่อการสร้างมิตรในกลุ่มเด็กได้เช่นกัน

2.2 แบบสังเกตรายการ แบบสังเกตรายการมีประโยชน์เมื่อผู้ต้องการประเมินความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านสังคมเป็นระยะๆ ในระหว่างปี ทั้งนี้ ครูต้องมีความสามารถในการสังเกตเด็กอย่างเป็นระบบตามสภาพจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก ขณะเด็กทำกิจวัตรประจำวัน และบันทึกพฤติกรรมตามข้อรายการในแบบสังเกต เป็นรายบุคคล โดยครูสามารถทำเครื่องหมาย / หน้าข้อรายการเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ดังตัวอย่างแบบรายการ ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 แบบสังเกตรายการความรู้สึกต่อตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย

แบบสังเกตรายการความรู้สึกต่อตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย

ชื่อเด็ก..... วันเดือนปี.....

..... มองครูเมื่อครูพูดด้วย

..... /..... ระบุชื่อและนามสกุลของตนเองได้

..... หาเพื่อนเล่นด้วย หรือเข้าร่วมเล่นเมื่อถูกเพื่อนชักชวน

..... กลัวสิ่งแปลกใหม่บางครั้ง

..... ทำลายของหรือทำให้กิจกรรมต้องล้มเลิกบางครั้ง

..... /..... ยิ้ม มีความสุขเป็นส่วนใหญ่

..... /..... แสดงภูมิใจในความสำเร็จ

..... เรียกร้องสิทธิของตน

..... เคลื่อนไหวอย่างมั่นใจพร้อมกับควบคุมการเคลื่อนไหวที่ดี

สามารถช่วยให้ผู้ประเมินการรับรู้ตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการสังเกตพฤติกรรมเด็กและบันทึกตามรายชื่อสังเกต ทั้งนี้ พฤติกรรมเด็กตามรายการควรปรากฏอย่างสม่ำเสมอคงที่ มิฉะนั้น จะไม่ได้ภาพพจน์ของเด็กที่แท้จริง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ครูปฐมวัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาว่าเด็กรู้สึกอย่างไรต่อตนเอง เพราะบ่อยครั้งที่เด็กวัยนี้ไม่สามารถแสดงออกทางการพูด ครูจึงต้องสังเกตและบันทึก

การตอบโต้หรือพฤติกรรมเฉพาะ ขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นในขณะทำกิจกรรมต่างๆ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนี้ควรเก็บไว้ในบันทึกของเด็กแต่ละคน และใช้เมื่อต้องวางแผนพัฒนาเด็ก สำหรับเด็กที่แสดงพฤติกรรมเพียง 2 – 3 ข้อรายการ ครูจำเป็นต้องจัดประสบการณ์เพื่อช่วยให้ความรู้สึกต่อตนเองของเด็กแข็งแกร่งขึ้น ตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุด หรือภาพพจน์ของเด็กที่ควรปรากฏ คือ ยิ้ม มีความสุข เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเด็กที่ไม่ยิ้ม หรือไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นสุข มักจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความคับข้องใจ และสื่อความหมายว่าครูจะสามารถช่วยอะไรเด็กได้

ตัวอย่างที่ 2 แบบสังเกตรายการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

แบบสังเกตรายการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ชื่อเด็ก.....วันเดือนปี.....

- เล่นคนเดียวห่างจากกลุ่ม
- เล่นคนเดียวแบบคู่ขนานกับเด็กอื่น
- หาเพื่อนเล่นด้วยหรือเข้าร่วมกลุ่ม
- /..... สมมติหรือแสดงบทบาทที่ตนต้องการหรือพอใจ
- ปรับการกระทำเพื่อให้กลุ่มพอใจ
- /..... ผลัดกันแสดงบทบาทหรือผลัดกับเล่นของเล่น
- สนทนากับผู้ที่เล่นด้วยอย่างเหมาะสม
- /..... แก้ข้อขัดแย้งด้วยตนเองโดยไม่มีครูช่วย

ตัวอย่างแบบสังเกตรายการทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ช่วยให้ครูรับรู้ว่ามีเด็กคนใดมีทักษะทางสังคม และเด็กคนใดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านนี้ ครูปฐมวัยควรสังเกตเด็กแต่ละคน โดยใช้แบบสังเกตรายการทักษะทางสังคม ในขณะที่เด็กเล่นเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ ต้องไม่เข้าแทรกแซงการเล่นของเด็กเท่าที่จะทำได้ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะทำให้มองเห็นพัฒนาการด้านสังคมของเด็กเป็นรายบุคคล ทำให้ทราบว่าเด็กคนใดสามารถแบ่งปันผลัดกันเล่น เข้าร่วมเล่นกับเพื่อนในกลุ่มได้ และแก้ไขข้อขัดแย้งได้ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมจากการเล่นกับเด็กอื่น มิใช่จากการสอนของครู บทบาทของครู คือ สร้างสถานการณ์ที่จะทำให้เด็กได้เล่นด้วยกัน และสังเกตเด็กแต่ละคนตามข้อรายการที่ให้ไว้ในแบบสังเกต สำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือทางด้านนี้เป็นพิเศษ ครูสามารถช่วยได้ แต่ต้องไม่สร้างความกดดันแก่เด็กจนเกินไป พฤติกรรมบางอย่าง เช่น แบ่งปัน หรือแก้ไขข้อขัดแย้งครูสามารถสร้างสถานการณ์เป็นพิเศษให้เด็กได้ฝึกนอกเหนือจากการเล่นเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคม ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้

ความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก และสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกทางด้านสังคมของเด็ก ขณะทำกิจกรรมประจำวันตามปกติทั้งในและนอกห้องเรียน โดยใช้เครื่องมือการประเมินบันทึกพฤติกรรมที่ปรากฏนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กด้านสังคมต่อไป

สุขุม เฉลยทรัพย์ และสิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2550 : 191) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการการเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลพัฒนาการที่ดีควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ความสนใจ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน การประเมินผลพัฒนาการที่ดีนั้นมิได้มีแต่เฉพาะการทดสอบ หรือการตัดเกรดให้คะแนนเด็ก หรือผู้เรียนเท่านั้น แต่ควรรวมถึงเครื่องมือชนิดอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น การสังเกต และแฟ้มผลงานเด็กในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยขอบข่ายในการประเมินต้องครอบคลุมพัฒนาการทักษะของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ และด้านสังคม เป็นรากฐานที่สำคัญต่อพัฒนาการระดับสูงขึ้นและเป็นส่วนที่ท้าทายในการประเมินผลเนื่องจากบางคุณลักษณะที่มองไม่เห็นภายนอก ถือเป็นพัฒนาการ “ภายใน” และสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้หลายลักษณะ

พัฒนาการทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อที่จะให้เข้าสังคมได้ เด็กจะเข้าสังคมได้ดีหากมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบทบาทของตนเองในสังคม และมีเจตคติที่ดีต่อสังคม พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบของพฤติกรรมที่เข้ากับสังคมได้ หมายถึง การร่วมมือ การแข่งขัน การมีใจคอกว้างขวาง ความต้องการยอมรับของสังคม ความเห็นใจ การฟังผู้อื่น มีความเป็นเพื่อน ไม่เห็นแก่ตัว การเลียนแบบ การติดบุคคล

2. รูปแบบของพฤติกรรมที่ไม่เข้ากับสังคม หมายถึง การต่อต้าน การล้อเลียน การข่มขู่ การก้าวร้าว การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความลำเอียง การแบ่งเพศ ความมีอำนาจเหนือการทะเลาะวิวาท

พัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย 3 – 6 ปี เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยแห่งการสร้างบุคลิกภาพตลอดจนสร้างความมั่นใจและความศรัทธาทั้งต่อตนเอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะประจำตัวเฉพาะบุคคลที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน เล่นร่วมกัน และทำงานร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝัง และสร้างเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการรวบรวม และเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบสำหรับใช้ในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแสดงออกทางพฤติกรรม การปรับตัว การเข้ากับสังคม

และสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ พฤติกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ รวมถึงมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรู้จักกาลเทศะ และความสามารถในการแก้ปัญหาและบทบาททางสังคม โดยการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้จะได้รับการสังเกตพฤติกรรม การใช้แบบบันทึกพฤติกรรม

ในการประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ส่วนมากจะใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึกเป็นหลัก เพราะเด็กในวัยนี้จะมีการแสดงออกตามธรรมชาติของตนเองเป็นหลักการประเมินด้วยการทดสอบที่ใช้ช่วงเวลานั้นๆ หรือเป็นครั้งคราวจะไม่สามารถสรุปพฤติกรรมของเด็กได้อย่างแท้จริงทั้งหมด จึงต้องเป็นการประเมินที่ทำอย่างสม่ำเสมอ หรือทำหลายๆ ครั้ง โดยทั่วไปอาจจะใช้การประเมินมากกว่า 1 วิธี คือนอกจากการสังเกตแล้ว อาจใช้แบบทดสอบ หรือกิจกรรมทดสอบเป็นครั้งคราว ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลหรือพฤติกรรมของเด็กได้สมบูรณ์มากขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมิน

การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมให้แก่เด็ก ผลของการประเมินจึงควรสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เด็ก ตลอดจนการนำมาแก้ไขพฤติกรรมรวมทั้งประโยชน์ทางด้านอื่น ดังนี้

1. สามารถช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กได้รู้จักเด็กในด้านความต้องการ ทักษะและความสนใจ เพื่อจะได้ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพต่อไป
2. สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร ช่วยให้ครูรู้จักทักษะของเด็ก จุดด้อยและจุดเด่นของเด็ก ทำให้การกำหนดหลักสูตรมีจุดเน้นตรงกับความสนใจ และความสามารถของเด็ก
3. สามารถช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กสามารถแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่ไม่พึงปรารถนา แก้ไขจุดด้อยของเด็ก จุดที่เด็กบางคนมีพัฒนาการช้า หรือจุดที่เป็นปัญหาสำหรับเด็กบางคน
4. สามารถช่วยพัฒนาขวัญ และกำลังใจแก่ครู พฤติกรรมต่างๆ ของเด็กที่เริ่มต้นมาโรงเรียน จนกระทั่งเวลาผ่านไปเป็นระยะๆ พฤติกรรมต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นย่อมนำความชื่นใจมาสู่ครูเป็นอันมาก และเกิดความภูมิใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไป
5. สามารถช่วยสะสมข้อมูลที่จะรายงานให้ผู้ปกครองทราบความก้าวหน้าของเด็ก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กมากขึ้น

การประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยควรจะมีการประเมินอย่างน้อย 2 – 3 เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลง และเมื่อประเมินแล้วไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ผู้ประเมินควรหาวิธีการแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก การประเมินพัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมจะช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก รู้ระดับพัฒนาการทางสังคมของเด็ก สามารถช่วยเด็กให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เข้ากลุ่มเพื่อนได้ ซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่มั่นคงด้วยการช่วยเหลือให้ผ่านไปสู่พัฒนาในระดับสูงขึ้น จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย เด็กที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะมีพัฒนาการทางสังคมที่หยุดชะงักไม่เป็นไปตามวัยและติดอยู่เป็นพื้นอารมณ์ เป็นบุคลิกประจำของเด็กคนนั้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

นันทิยา น้อยจันทร์ (2548 : 249) กล่าวว่า เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยแห่งการสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนสร้างความมั่นใจศรัทธาทั้งต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้องรอบข้าง คุณลักษณะประจำตัวเฉพาะของบุคคลที่พึงประสงค์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน เล่นร่วมกัน และทำงานร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ประสบการณ์ต่างๆ ที่จะจัดให้ควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติเพื่อตนเองตามคำสั่ง
2. การเลือกปฏิบัติเพื่อตนเอง
3. การปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบของกลุ่ม
4. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลงานของกลุ่ม
5. การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม
6. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลดีของสังคม

1. การปฏิบัติเพื่อตนเองตามคำสั่ง

1.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อตนเองได้โดยต้องมีคนชี้นำออกคำสั่งจึงจะปฏิบัติ ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ จะเกี่ยวข้องกับตัวเด็กเองเป็นส่วนใหญ่ องค์ประกอบที่ใช่ว่าได้แก่ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขนิสัย

การปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขนิสัยหมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจส่วนตัวได้ทุกชนิดหรือรู้จักทำสิ่งต่างๆ ใ้กับตนเองโดยไม่ต้องเป็นภาระแก่ผู้อื่น

1.2 ระดับคุณภาพของพัฒนาการ

1.2.1 แสดงอาการลงเลที่จะปฏิบัติ

1.2.2 ปฏิบัติได้ตามแบบหรือการชี้นำของผู้อื่น

1.2.3 ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

1.3 ตัวชี้บ่งที่ใช่ว่า

1.3.1 การปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขนิสัย ได้แก่

1.3.1.1 การแต่งตัว ให้ประเมิณภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ใส่และถอดเสื้อผ้า
- 2) แกะหรือกลัดกระดุม/รูตชิป
- 3) ผูกเชือกรองเท้า
- 4) เก็บและรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ

1.3.1.2 การรับประทานอาหาร ประเมิณภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ล้างมือก่อน/หลังรับประทานอาหาร
- 2) รับประทานอาหารเองโดยไม่เลอะเทอะ

3) ใช้ช้อนและส้อมในการรับประทานอาหาร

4) มีมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.3.1.3 การใช้ห้องส้วม ให้ประเมินจากภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1) บอกได้เมื่อต้องการไปส้วม

2) ราดน้ำเพื่อทำความสะอาดส้วมก่อนและหลังใช้

3) ล้างมือให้สะอาดหลังใช้ส้วม

4) ปิดก๊อกน้ำหลังใช้แล้วทุกครั้ง

1.3.1.4 การป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัยของตน

1) รู้จักรักษาและทำความสะอาดร่างกาย ฟัน ผมและเล็บ

2) รู้จักใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือใช้มือปิดปากทุกครั้งเมื่อไอหรือจาม

3) ไม่บ้วนน้ำลายลงพื้นที่ไม่ใช่สิ่งรองรับ

4) รู้จักใส่เสื้อผ้าให้เหมาะสมกับฤดูกาล

2. การเลือกปฏิบัติเพื่อตนเอง

2.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง องค์ประกอบที่ใช้วัด ได้แก่ การรู้จักตนเองและปฏิบัติขีดความสามารถได้อย่างเหมาะสม และการรู้จักแบ่งปันซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 การรู้จักตนเองและปฏิบัติตามขีดความสามารถได้อย่างเหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความเข้าใจตนเอง และรู้ว่าตนเองทำงานอะไรบ้างอีกทั้งยังปรับปรุงและพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นได้

2.1.2 การรู้จักแบ่งปัน หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกโดยไม่หวังของ ไม่ปฏิเสธเมื่อเพื่อนขอของเล่นหรือขนม รู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสอันสมควร

2.2 ระดับคุณภาพของพัฒนาการ

2.2.1 การรู้จักตนเองและปฏิบัติตามขีดความสามารถได้อย่างเหมาะสม

2.2.1.1 แสดงอาการลังเลที่จะปฏิบัติ

2.2.1.2 ปฏิบัติตามแบบหรือตามการชี้แนะของผู้อื่น

2.2.1.3 ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2.2.2 การรู้จักแบ่งปัน

2.2.2.1 แสดงอาการลังเลที่จะปฏิบัติ

2.2.2.2 ปฏิบัติตามแบบหรือตามการชี้แนะของผู้อื่น

2.2.2.3 ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

2.3 ตัวชี้บ่งที่ใช้วัด

2.3.1 การรู้จักตนเองและปฏิบัติตามขีดความสามารถได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

2.3.1.1 ความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

- 1) มีความตั้งใจในการทำงาน
- 2) ความเป็นระเบียบในการทำงาน
- 3) ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จตามกำหนดเวลา

2.3.1.2 คุณลักษณะการเป็นผู้นำและ/หรือผู้ตามที่ดี ให้ประเมินภาพรวมของ

พฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) มีความมั่นใจ กล้าพูด และกล้าแสดงออก
- 2) รู้จักแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3) รู้จักการประนีประนอมหรือตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง

2.3.2 การรู้จักแบ่งปัน ได้แก่

2.3.2.1 การรู้จักช่วยเหลือ ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ให้เพื่อนยืมของใช้ส่วนตัว
- 2) แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้
- 3) รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ

2.3.2.2 การรู้จักเสียสละ ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) แบ่งอาหารหรือสิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับเพื่อน
- 2) ให้/บริจาคแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน

2.3.2.3 การรู้จักให้อภัยและแสดงความคิดเห็น ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

- 1) ยกโทษให้เพื่อนกระทำผิดโดยไม่ตั้งใจ
- 2) ปลอบโยนเพื่อนเมื่อเพื่อนร้องไห้หรือถูกทำโทษ
- 3) ไม่รังแกหรือทำร้ายสัตว์

3. การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของกลุ่ม

3.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามกฎและระเบียบของกลุ่มองค์ประกอบที่ใช้วัด ได้แก่ การปฏิบัติงานตามที่กลุ่มมอบหมายซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติตามได้ตามที่ความรับผิดชอบที่กลุ่มของตนมอบหมายให้ ทั้งนี้ การปฏิบัติงานต่างๆ ผู้ปฏิบัติต้องตั้งใจ เต็มใจ และปฏิบัติได้เสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้

3.2 ระดับคุณภาพของพัฒนาการ

- 3.2.1 แสดงอาการลังเลที่จะให้ความร่วมมือกับกลุ่ม
- 3.2.2 ให้ความร่วมมือกับกลุ่มตามคำแนะนำของกลุ่ม
- 3.2.3 ให้ความร่วมมือกับกลุ่มด้วยความเต็มใจ

3.3 ตัวชี้บ่งที่ใช้วัด

- 3.3.1 การเข้าใจคำสั่ง และบอกได้ว่าต้องทำอะไร
- 3.3.2 แบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างทั่วถึง
- 3.3.3 ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลาที่กำหนด

4. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลงานของกลุ่ม

4.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อผลสำเร็จของกลุ่มองค์ประกอบที่ใช้วัด ได้แก่ การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4.2 ระดับคุณภาพของพัฒนาการ

- 4.2.1 แสดงอาการลังเลที่จะให้ความร่วมมือ
- 4.2.2 ให้ความร่วมมือเพื่อผลสำเร็จของกลุ่มตามคำชี้แนะของครู
- 4.2.3 ให้ความร่วมมือเพื่อผลสำเร็จของกลุ่มด้วยความเต็มใจ

4.3 ตัวชี้บ่งที่ใช้วัด การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

- 4.3.1 การเล่นร่วมกับผู้อื่น ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 1) เสนอข้อคิดเห็นในการเล่น
 - 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
 - 3) เสนอตัวเป็นผู้เล่นที่มากกว่าผู้ดู
 - 4) ยอมรับบทบาทหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมาย
 - 5) ปฏิบัติตามกติกาการเล่น
 - 6) ช่วยกันเก็บของเล่นเมื่อเล่นเสร็จแล้ว
- 4.3.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้
 - 1) เสนอข้อคิดเห็นในการทำงาน
 - 2) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
 - 3) แลกเปลี่ยนหน้าที่กันในการทำงาน
 - 4) เก็บของใช้ต่างๆ เมื่อทำงานเสร็จแล้ว

5. การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม

5.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามกฎและระเบียบของสังคมเพื่อให้ตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตัวชี้บ่งที่ชี้วัด ได้แก่ การปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง/โรงเรียน และความเป็นประชาธิปไตย

5.2 ระดับคุณภาพของพัฒนาการ

5.2.1 แสดงอาการลังเลที่จะปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม

5.2.2 ปฏิบัติตามกฎและระเบียบได้จากการชี้แนะของผู้อื่น

5.2.3 ปฏิบัติตามกฎและระเบียบได้ด้วยตนเอง

5.3 ตัวชี้บ่งที่ชี้วัด

5.3.1 การปฏิบัติตามข้อตกลงของห้อง/โรงเรียน ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

1.) ไม่ออกนอกห้องเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาต

2) ไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน

3) เก็บของเล่นทุกครั้งหลังจากเล่นเสร็จแล้ว

4) ไม่ทำลายสิ่งของทั้งในและนอกห้องเรียน

5) เข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง

6) ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน

5.3.2 ความเป็นประชาธิปไตย ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1) ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนโดยไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของผู้อื่น

2) รู้จักสิทธิของตนเองและของผู้อื่น

3) ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มที่เกิดผลดีต่อหมู่คณะ

6. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลดีของสังคม

6.1 ความหมาย

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมแล้วให้ตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบที่ใช้ประเมิน ได้แก่ มารยาทในการเข้าสังคมและการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว

6.1.1 มารยาทในการเข้าสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงกริยาจากที่เรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะในสังคม

6.1.2 การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกที่จะปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นในเรื่องการดูแลรักษาห้องเรียน บริเวณโรงเรียนและสภาพแวดล้อม รอบบริเวณโรงเรียนให้สะอาดสวยงาม

6.2 ระดับคุณภาพของการพัฒนา

6.2.1 มารยาทในการเข้าสังคม

6.2.1.1 แสดงอาการลังเลไม่แน่ใจที่จะปฏิบัติ

6.2.1.2 ปฏิบัติได้ตามแบบหรือตามการชี้แนะของผู้อื่น

6.2.1.3 ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

6.2.2 การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว

6.2.2.1 แสดงอาการลังเลไม่แน่ใจที่จะปฏิบัติ

6.2.2.2 ปฏิบัติได้ตามการชี้แนะของครูและผู้อื่น

6.2.2.3 ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

6.3 ตัวชี้บ่งที่ใช้วัด

6.3.1 มารยาทในการเข้าสังคม ได้แก่

6.3.1.1 กริยาจาสุภาพเรียบร้อย ให้ประเมินจากภาพรวมของพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

- 1) ไม่ยื่นคำหว่าผู้ใหญ่
- 2) เดินก้มหัวเมื่อผ่านผู้ใหญ่
- 3) ไม่พูดหรือตะโกนผ่านหน้าผู้ใหญ่
- 4) รู้จักกล่าวคำขอบคุณหรือขอโทษและยกมือไหว้ตามโอกาสอันควร
- 5) รู้จักกล่าวคำสวัสดิ และยกมือไหว้ตามโอกาสอันควร
- 6) พูดมีคำลงท้ายคะหรือครับทุกครั้ง
- 7) ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและ

วัฒนธรรมของชาติได้

6.3.1.2 มีมารยาทในการฟังการพูด ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

- 1) ฟังอย่างตั้งใจ
 - 2) ไม่พูดรบกวนผู้อื่นขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดหรือฟังผู้อื่นอยู่
 - 3) ยกมือขออนุญาตทุกครั้งเมื่อต้องการพูดหรือแสดงความคิดเห็น
 - 4) ไม่พูดแซงหรือแข่งพูดในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่
- 6.3.1.3 รู้จักยกย่องชมเชย ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้
- 1) ประบมือหรือกล่าวชมเชยเมื่อผู้อื่นทำความดี
 - 2) แสดงออกทางสีหน้าโดยการยิ้ม

6.3.1.4 มีความเกรงใจ ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ไม่ส่งเสียงดังหรือไปรบกวนเพื่อนในขณะที่เพื่อนกำลังนอนหลับ
- 2) ไม่รบกวนขัดขวางเพื่อน เมื่อเพื่อนกำลังทำงาน

6.3.1.5 ปฏิบัติตนตามประเพณีทางศาสนาได้เหมาะสมกับวัย ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อพบพระสงฆ์ก็แสดงความเคารพและมีกริยาสำรวมเมื่ออยู่ต่อหน้าพระสงฆ์, พระพุทธรูป
- 2) ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็ไม่เข้าใกล้และถูกตัวพระ (ในกรณีที่เด็กนับถือศาสนาอื่นก็ให้ปรับใช้ตามความเหมาะสม)

6.3.2 การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ได้แก่

6.3.2.1 การดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ไม่ขีดเขียนพื้นหรือฝาผนัง
- 2) ทิ้งขยะในที่จัดไว้
- 3) หาดอกไม้มาประดับห้องเรียน

6.3.2.2 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบบริเวณโรงเรียน ให้ประเมินภาพรวมของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ไม่ขีดเขียนรั้วของโรงเรียน
- 2) ปลุกและดูแลรักษาต้นไม้ในบริเวณที่ได้รับมอบหมาย
- 3) ทิ้งขยะลงในที่จัดไว้
- 4) เก็บขยะที่ผู้อื่นทิ้งไว้ทิ้งลงในที่จัดไว้

การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน การจะประเมินพฤติกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของด้านอารมณ์ จิตใจ หรือสังคม ครูจะต้องมีการสังเกตจากหลายๆ พฤติกรรม รูปแบบของการประเมินก็ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ครูจะต้องใช้การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กเพื่อหาข้อสรุป และใช้วิธีการสรุปจากข้อมูลเพื่อประเมินพฤติกรรม นอกจากนี้พฤติกรรมหลายๆ อย่างของเด็กยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์และวัฒนธรรมด้วย พฤติกรรมบางอย่างเด็กสามารถแสดงได้อย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ที่โรงเรียน แต่อาจมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเมื่ออยู่ที่บ้าน หรือพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกสถานการณ์หนึ่งก็ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้การประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กยากยิ่งขึ้น สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ทั้งบ้าน โรงเรียน เพื่อน ชุมชน ล้วนมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก

ตาราง 4 สังเคราะห์ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

นักการศึกษา/ ทฤษฎี	แนวคิด	สังเคราะห์
Goleman, D. 1995	เสนอแนวคิดสะท้อนให้เห็นความสามารถของบุคคลในเรื่อง Self – Management, Social – Awareness และ Relationship Management ซึ่งเรียกรวมว่า Emotional Competencies (EC) ในกลุ่ม Social awareness คือการเข้าใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วยสามส่วนย่อย 3 ประการ คือ 1. Empathy คือ ความเห็นอกเห็นใจ หรือความเข้าใจความต้องการอารมณ์ และความตระหนักของผู้อื่น 2. Service competence ความสามารถในการให้บริการแก่ผู้อื่น 3. Organizational awareness คือ การคำนึงถึงเป้าหมายขององค์กร การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆ	จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทักษะทางสังคม ของนักการศึกษา ทักษะทางสังคมที่นักเรียนปฐมวัยควรได้รับการพัฒนา สรุปได้ดังนี้ 1. ทักษะด้านการช่วยเหลือผู้อื่น 2. ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน 3. ทักษะด้านการให้ความร่วมมือ 4. ทักษะด้านเล่นร่วมกัน 5. ทักษะด้านการแบ่งปัน 6. ทักษะด้านการอดทน รอคอย
Laura Candler. 2007	นำเสนอทักษะทางสังคมที่นักเรียนปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาหลายทักษะทั้งนี้รวมทั้งทักษะทางด้านการให้ความช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น	
สุนน อมรวิเชียร. 2546	กล่าวถึงทักษะทางสังคมที่เด็กจำเป็นต้องได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอดทน รอคอย เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และฝึกให้เด็กได้ช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการทำงานเล็กๆ น้อยๆ	
หลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2546	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในข้อที่ 8 โดยระบุว่า “อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”	
Broman. 1982	กล่าวถึงทักษะทางสังคมที่เด็กควรเรียนรู้หลายประการ ทั้งนี้รวมถึงทักษะด้านการช่วยเหลือผู้อื่น การให้ความร่วมมือ	

ตาราง 4 (ต่อ)

นักการศึกษา/ ทฤษฎี	แนวคิด	สรุป
ทิตนา แชมมณี และ คณะ. 2536	กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถเล่นและทำงานกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม กล่าวแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี	
สุขุม เฉลยทรัพย์ และสิริพรรณ ตันติ รัตน์ไพศาล 2550	พัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย 3 – 6 ปี เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยแห่งการสร้างบุคลิกภาพตลอดจนสร้างความมั่นใจ และความศรัทธาทั้งต่อตนเอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะประจำตัวเฉพาะบุคคลที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน เล่นร่วมกัน และทำงานร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝัง และสร้างเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก	
นันทิยา น้อยจันทร์. 2548	กล่าวว่า เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยแห่งการสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนสร้างความมั่นใจศรัทธาทั้งต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้องรอบข้าง คุณลักษณะประจำตัวเฉพาะของบุคคลที่พึงประสงค์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน เล่นร่วมกัน และทำงานร่วมกัน เป็นสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ประสพการณ์ต่างๆ ที่จะจัดให้ควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและมีลำดับพัฒนาการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. การปฏิบัติเพื่อตนเองตามคำสั่ง 2. การเลือกปฏิบัติเพื่อตนเอง 3. การปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบของกลุ่ม 4. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลงานของกลุ่ม 5. การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม 6. การเลือกปฏิบัติเพื่อผลดีของสังคม	

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศศิรินทร์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551 : 178 – 179) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ จุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ขั้นที่ 1 สร้างโครงร่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และทดลองประเมิน ขั้นที่ 2 ศึกษา นำร่องรูปแบบการเรียนการสอนโดยการทดลองใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 50 คน โรงเรียนไผ่ทออุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร ขั้นที่ 3 ทดสอบประสิทธิผลรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Control - Group Pretest Posttest Design ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ โดยเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ ช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มควบคุม 25 คน เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือผู้สอน 2) แบบทดสอบทักษะทางสังคม 3) แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความสามารถทางอารมณ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้ ประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การจุดประกายความคิด 2) การขยายความคิด 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การนำเสนอผลงาน 5) การสรุปและประเมินผล 6) การประยุกต์และการนำความรู้ไปใช้ 2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะ ทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษพบว่า 2.1 คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางด้านทักษะทางสังคมหลังการทดลอง ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2 คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ หลังการทดลองระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.3 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง

ทักษะทางสังคม และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

สุภาภรณ์ สงนวน (2551 : 87) ได้ศึกษาผลการกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สามารถส่งเสริม พฤติกรรมทางด้านสังคมในทางที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 44 คน จาก 2 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนบ้านพรานตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน และแบบสังเกตทักษะทางสังคมมี 6 ด้าน คือ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม และการควบคุมทางสังคมสถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ t - test (Dependent Samples) และ Hotelling's T2 ผลการวิจัย เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้น อยู่ในระดับ ดี มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมมากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อริสา โสคำภา (2551 : 79) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงระดับคะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนอนุบาลสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย 1 ห้องเรียนจาก 4 ห้องเรียนแล้วสุ่มนักเรียนจากห้องที่เลือกได้จำนวน 15 คน ใช้เป็นกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แผนการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต RAI เท่ากับ 0.9 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated - measures ANOVA) และ t - test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง ในแต่ละช่วงสัปดาห์มีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดช่วงการทดลองยกเว้นสัปดาห์ที่ 3 เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อย เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย

คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านการช่วยเหลือ และ ด้านการแบ่งปัน พบว่า คะแนนพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ด้านความร่วมมือ ช่วงสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการช่วยเหลือ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ 1, 6, 7 และสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการแบ่งปันสัปดาห์ที่ 1, 2 และ สัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในช่วงสัปดาห์ที่ 4, 7 และ สัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 5 – 6 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปว่าการจัดกิจกรรม เล่านิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลองส่งเสริมให้พฤติกรรมทางสังคมโดยรวมและรายด้าน ของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างชัดเจน

สังเวียน พิงแสง (2552 : 68 - 69) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ จิตปัญญาที่มีต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการ ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของ พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ มหามงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน แล้วสุ่มนักเรียนจำนวน 15 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือแผนการจัดกิจกรรมการสอน แบบจิตปัญญา และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมที่มีค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตเท่ากับ .913 สถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัด ซ้ำ (Repeated – measures ANOVA) และ t-test แบบ Dependent ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ ก่อนการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาและ หลังจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญามีค่าเฉลี่ยพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านและ โดยรวมแตกต่างกัน คือหลังการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาแต่ละสัปดาห์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อน การจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาในทุก ๆ ด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญามีผลทำ ให้พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในแต่ละสัปดาห์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกๆ ด้าน และโดยรวมและเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลาของพัฒนาการทางสังคม ของเด็กปฐมวัยโดยรวม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกๆ ช่วงเวลา

กมลทิพย์ ลบแยม (2553 : 69 - 70) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ที่ ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ภาษา ในการสื่อสารผ่านการเล่นบทบาทสมมติโดยใช้บทบาทสมมติจากนิทาน หรือ เรื่องราวที่มีอยู่ใกล้ตัวเด็ก ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเล่น ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และพัฒนาความสามารถทางภาษา การศึกษาครั้งนี้

มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยโดยใช้บทบาทสมมุติ และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมุติ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโนนเหลื่อม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมุติชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 20 แผน และแบบวัดความสามารถทางภาษาจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบประเมินภาคปฏิบัติ จำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบจำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.26 – 0.78 และค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ฉบับที่ 2 เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเล่นเรื่องและการแต่งประโยคจากภาพจำนวน 5 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นหรือความสอดคล้องในการให้คะแนนของผู้ประเมินจำนวน 2 คน โดยการหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย (r_{xy}) และพบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.73 - 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าร้อยละ ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t – test (Dependent Samples) ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 80.01 และรายด้านจำแนกเป็น ด้านร่างกายร้อยละ 85.55 ด้านอารมณ์-จิตใจร้อยละ 86.29 ด้านสังคมร้อยละ 85.55 และด้านสติปัญญาร้อยละ 80.37 เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาความสามารถทางภาษาหลังการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

วรวิสา จัฏดอนกลอย (2553 : 69 - 70) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น จำนวน 334 คน ในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมและแบบประเมินทักษะทางสังคม ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นักเรียนที่คาดว่าจะมีสมาธิสั้น ที่มีคะแนนจากแบบสำรวจทักษะทางสังคมที่เป็นปัญหา (51 คะแนน ขึ้นไป) จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่ได้จากการสังเกตก่อนดำเนินการทดลองของนักเรียนเป็นรายคู่ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (วิธีการทางการแพทย์ควบคู่กับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม) 6 คนและกลุ่มควบคุม (วิธีการทางการแพทย์) 6 คน และระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ชนิด คือ แบบสำรวจทักษะทางสังคมที่เป็นปัญหา แผนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม แบบประเมินทักษะทางสังคม แบบประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นสำหรับผู้ปกครอง และแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม ดำเนินการทดลองโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมกับกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างวันที่ 6 กุมภาพันธ์ – 19 มีนาคม พ.ศ.2553 วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ มัชยฐาน พิสัยควอไทล์ สถิติทดสอบ

The Sing Test for Median : One Sample. The Wilcoxon Matched-Paris Signed-Ranks Test และ The Mann- Whitney U Test. ผลการวิจัยพบว่า 1. ได้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นที่เชื่อถือได้ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วนดังนี้ คือ (1) แบบสำรวจทักษะทางสังคมมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26 – 0.81 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ค่าคะแนนจุดตัดอยู่ที่ 51 คะแนน (2) แผนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 70.4/75.8 (3) แบบประเมินทักษะทางสังคมก่อนและหลังการทดลอง มีค่าดัชนีความเชื่อมั่นในการสังเกตเท่ากับ 0.81 และแบบประเมินทักษะทางสังคมระหว่างจัดกิจกรรม มีค่าดัชนีความเชื่อมั่นในการสังเกตเท่ากับ 0.95 2. โปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนที่มีสมาธิสั้น โดย (1) ทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้น อยู่ในระดับมาก 3. โปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ คือ ความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างทางทักษะสังคม อยู่ในระดับมาก

วรรณภรณ์ มะลิรัตน์ (2554 : 71 - 72) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่ม ที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวัดคันลัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย หนึ่งห้องเรียนจากสองห้องเรียน และสุ่มนักเรียนจากห้องที่เลือกได้มาจำนวน 15 คน ใช้กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 20 นาที รวมระยะเวลา 32 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แผนการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐาน และแบบประเมินทักษะทางสังคม ได้ค่าดัชนีสอดคล้องระหว่างทักษะทางสังคมกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .82 การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One Way Repeated – Measures ANOVA) Partial η^2 และ t – test แบบ Dependent Sample ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่มของเด็กปฐมวัยมีระดับคะแนนทักษะทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวม ($F_{(8,112)}=1836.253$; Sig = .00) และทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือ ($F_{(8,112)}=1386.595$; Sig = .00) ทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ ($F_{(8,112)}=1473.90$; Sig = .00) ทักษะทางสังคมด้านการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ($F_{(8,112)}=876.53$; Sig = .00) และทักษะทางสังคมด้านการกล้าแสดงออก ($F_{(8,112)}=538.70$; Sig = .00) โดยการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่มส่งผลต่อการพัฒนาการทักษะทางสังคมโดยรวมร้อยละ

99 (Partial $\eta^2 = .99$) ส่งผลต่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการช่วยเหลือ ทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ ทักษะทางสังคมด้านการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ทักษะทางสังคมด้านการกล้าแสดงออก คิดเป็นร้อยละ 99 และผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลง พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมโดยรวม และทุกรายด้านของเด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกช่วงสัปดาห์ แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่มสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Bar – Tal และคณะ (1982 : 396 – 402) ได้ทำการศึกษาเชิงสังเกตกับพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 156 คน ที่มีอายุระหว่าง 1- 3 ปี เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้งๆ ละ 10 นาที ในระหว่างกิจกรรมการเล่นอิสระในการสังเกต ผู้สังเกตได้ลงรหัสพฤติกรรมการช่วยเหลือแต่ละอย่างที่เด็กแสดงออกมาไม่ว่าพฤติกรรมช่วยเหลือนั้น จะเป็นพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาจริงๆ หรือแสดงออกมาในการเล่นแบบสร้างจินตนาการผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กไม่เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่เด็กจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลง และแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือจริงๆ ออกมามากขึ้นและเด็กช่วยเหลือเพื่อนด้วยการปลอบใจในสถานการณ์จริงๆ ขึ้นมา แต่ช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงน้อยเมื่ออายุมาก

Chiricos (2000 : 4378 – A) ได้ทำการศึกษาเพื่อกำหนดว่ามีความสัมพันธ์ทางหน้าทีระหว่างการใช้กลยุทธ์การสอนตามเหตุการณ์ที่พัฒนาขึ้นกับการบรรลุความสำเร็จในทักษะตามสังคมสำหรับเด็กเล็กเดินเตาะแตะที่มีพัฒนาการช้าหรือไม่ วิธีการศึกษาใช้เส้นฐานหลายอย่างเพื่อออกแบบครอบคลุมเด็กๆ ทุกคน ซึ่งใช้วิธีการยืดเวลาในการให้รู้จักการแทรกแซง เพื่อแสดงให้เห็นการควบคุมทางการทดลองเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ การออกแบบเส้นฐานหลายอย่างเหมาะสมกับการใช้กับพฤติกรรมที่ไม่ใช่การกระทำสิ่งตรงกันข้าม เช่น ทักษะทางสังคม Tawney และ Gast, 1984 พฤติกรรมจำเพาะที่เป็นเป้าหมายในการแทรกแซงคือ การเรียนแบบเพื่อน การศึกษาครั้งนี้มุ่งให้นิยามการเรียนแบบเพื่อนอันเป็นความสามารถของผู้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนแบบ โดยอิสระในพฤติกรรมการเล่นแบบเพื่อน 1 คนขึ้นไปในกลุ่มการเล่นนั้น เช่น เพื่อนคนหนึ่งกำลังป้อนอาหารตุ๊กตาเด็ก พฤติกรรมเป้าหมายสำหรับผู้มีส่วนร่วมคือจะป้อนอาหารตุ๊กตาเด็กน้อยโดยอิสระแต่ผู้เดียวผู้ร่วมอื่น ๆ เป็นเด็กเดินเตาะแตะ 3 คนที่มีพัฒนาการช้าระหว่างอายุ 21 – 27 เดือน ครูการศึกษานักเรียนพิเศษที่ใช้เป็นผู้แทรกแซงในการศึกษาครั้งนี้และนำกลยุทธ์การสอนตามเหตุการณ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ซึ่งใช้ระบบที่มีความพร้อมกันที่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด เพื่อส่งเสริมการเลียนแบบโดยอิสระของเพื่อน ใช้ระดับการบันทึกการช่วยเหลือเพื่อบันทึกต่างระดับกันที่ระดับความพร้อมกันที่พฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้น ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการช่วยเหลือที่ผู้เข้าร่วมแต่ละคนต้องการเลียนแบบเพื่อนก็บันทึกไว้ด้วย โดยมีตัวแปรตาม คือ การเลียนแบบโดยอิสระของเพื่อนโดยเพื่อนเลียนแบบผลการศึกษาปรากฏดังนี้ เด็กทั้ง 3 คนที่เข้าร่วม

การวิจัยได้เพิ่มจำนวนครั้งที่ต้นสามารถเลียนแบบเพื่อนได้โดยอิสระอย่างมากพอ ความสามารถที่จะเลียนแบบเพื่อนโดยอิสระมีมากพอตลอดเวลาสำหรับผู้ร่วมวิจัยทั้ง 3 คนนั้น

Schneps (2002 : 2092 – B) ได้ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมและภาษากับปัญหาทางพฤติกรรมในนักเรียนก่อนประถมที่มีความเสี่ยงกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 51 คน อายุระหว่าง 3 – 5 ปี วิธีการศึกษา ทำการประเมินปัญหาจากภายนอกและภายในโดยใช้แบบประเมินเชิงคลินิกของเด็กพื้นฐานถึงระดับก่อนวัยเรียนด้านภาษา ประเมินทักษะทางสังคมด้วยแบบวัดพฤติกรรมเด็กก่อนวัยเรียนถึงอนุบาล (แบบวัดรายงานของครู) และด้านแบบทดสอบย่อยด้านสังคม การรู้จักตนเองเกี่ยวกับแบบวัดมโนคติเบื้องต้นฉบับแก้ไขของ Bracken ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบ่งชี้ หลังการควบคุมเพื่อการประเมินไอคิวทางวจนภาษา (ไม่ใช่ภาษาพูด) แล้ว ทักษะทางภาษามีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมภายใน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมจากภายนอก ผลการวิเคราะห์การถดถอยอีกด้านหนึ่ง บ่งชี้ว่า หลังการควบคุมเพื่อประเมินไอคิวทางวจนภาษาแล้ว รายงานเกี่ยวกับทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมทั้งภายนอกและภายใน ประการสุดท้าย การวิเคราะห์ความถดถอยเพิ่มเติมบ่งชี้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นตัวกลางให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับปัญหาพฤติกรรมจากภายใน

Batey (2002 : 2123-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ถึงความสำคัญ และอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อถือของครูช่วยสอนที่มีต่อเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า การให้บริการในด้านการเรียนการสอนของครูที่มีต่อเด็กปฐมวัยซึ่งครูเชื่อว่าการพัฒนาความสามารถของเด็กปฐมวัยมีความสำคัญ และเด็กถือว่าครูเป็นตัวแทนและเป็นบุคคลที่สำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลมากต่อการเรียนรู้ของเด็กในด้านพัฒนาการ ด้านสังคมของเด็ก แต่ความสามารถในการสอนของครูช่วยสอนมีประสิทธิภาพต่ำจึงมีผลต่อพัฒนาการในด้านสังคมของเด็ก ถือว่าครูเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญในการพัฒนาความเชื่อมั่นและความสามารถของเด็กในด้านสังคม

Chinnery (2004 : 2821-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปฏิกริยาตอบสนองและความรับผิดชอบ Levinas กับการศึกษาศีลธรรม ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านศีลธรรม ได้บรรจุลง ในกรอบภารกิจของรูปแบบวิชาต่าง ๆ มานานแล้ว ได้แก่ วิชาจริยธรรมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นตัวกำหนดรูปแบบหรือเอกลักษณ์ของศีลธรรม หรือตัวแทนของพฤติกรรมทางจริยธรรม ผู้วิจัยได้เน้นถึงเรื่องความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการประพฤติและการปฏิบัติของนักเรียน ในแถบอเมริกาเหนือที่ได้รับวัฒนธรรมแบบเก่า เขาเชื่อว่ามีผลต่อพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ เพราะเป็นเรื่องยุ่งยากในการสอนศีลธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบ แต่การสอนศีลธรรมก็มีผลต่อการปฏิบัติและพฤติกรรมความรับผิดชอบ

McClatchy (2011 : 351) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติกรอย่างไรที่ส่งผลให้เด็กมีทักษะสังคม ซึ่งการปฏิบัติที่ส่งผลให้เด็กมีทักษะสังคมรวมถึงมารยาทในสังคมที่เหมาะสม การมีสุขภาพอนามัยที่เหมาะสม และการมีส่วนร่วมในสังคมโดยมีเครื่องมือเป็นชุดการเรียนรู้ที่เน้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง

มีส่วนร่วม หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมให้มีทักษะทางสังคม เพราะการเป็นตัวอย่างที่ดี และนักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปด้วย ผลการวิจัยพบว่า การใช้ชุดการเรียนรู้ที่เน้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วม หรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการณ์นั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมมากขึ้นและเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Herman และคณะ (2011 : 113) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของหมู่ชนอเมริกันและแอฟริกัน โดยใช้บุคคลเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการที่เป็นตัวแปรในการจำแนกประเภทโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของหมู่ชนอเมริกันและแอฟริกัน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่มีพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีปัญหาในด้านการตีมีแอลกอฮอล์จะมีรูปแบบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของหมู่ชนอเมริกันและแอฟริกันแตกต่างกัน

Docksai (2011 : 12-13) ได้ศึกษารูปแบบที่ส่งผลต่อทักษะทางสังคมของผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะสังคม เพราะนักเรียนส่วนมากมีปัญหาในด้านการปรับตัวและส่งผลการเรียนรู้และคะแนนผลการเรียนต่างๆ ที่ตามมา จึงศึกษาการใช้รูปแบบในการพัฒนาทักษะทางสังคมแบบ SEL (Social and Emotion Learning) ที่เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม การรู้จักดูแลผู้อื่นและสร้างมิตรภาพ การสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า วิธีการใช้รูปแบบในการพัฒนาทักษะทางสังคมแบบ SEL (Social and Emotion Learning) ที่เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมส่งผลให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมมากขึ้น จึงมีการบรรจุรูปแบบในการพัฒนาทักษะทางสังคมแบบ SEL (Social and Emotion Learning) เป็นหลักสูตรในการเรียนของอีกหลายประเทศ

ตาราง 5 สังเคราะห์ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

ชื่อผู้วิจัย	เรื่อง	ศึกษาทักษะสังคม	สรุป
ศศินันท์ ศิริธาดา กุลพัฒน์ (2551 : 178 – 179)	การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะ ทางสังคมและความฉลาดทาง อารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้น ที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ	1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการทำงานกลุ่ม 3. ความรับผิดชอบ	จากการศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้องสรุปทักษะ ทางสังคมได้ดังนี้ 1. การให้ความร่วมมือ 2. การเล่นร่วมกับผู้อื่น
สุภาภรณ์ สงนวน (2551 : 87)	การเปรียบเทียบทักษะทาง สังคมของเด็กปฐมวัย ระหว่าง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม การเล่นพื้นบ้านกับการจัด กิจกรรมแบบปกติ	1. การแสดงออกทางอารมณ์ 2. ความไวในการรับรู้อารมณ์ ผู้อื่น 3. การควบคุมอารมณ์ตนเอง 4. การแสดงออกทางสังคม 5. ความไวในการรับรู้ทาง สังคม 6. การควบคุมทางสังคม	3. การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น 4. การเป็นผู้นำผู้ตาม 5. การยอมรับผู้อื่น 6. ความรับผิดชอบ
อริสา ไสคำภา (2551 : 79)	พฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม เล่นนิทานอีสปประกอบการใช้ สถานการณ์จำลอง	1. ความร่วมมือ 2. การแบ่งปัน 3. การช่วยเหลือ	
สังเวียน พิงแสง (2552 : 68 - 69)	ผลของการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบจิตปัญญาที่มีต่อ พัฒนาการทางสังคมของเด็ก ปฐมวัย	1. การยอมรับผู้อื่น 2. ยอมรับการเป็นผู้นำผู้ตาม ของกลุ่ม การช่วยเหลือ 3. การแบ่งปัน 4. การชักชวนเพื่อนมาเล่น ของเล่นด้วยกัน ความร่วมมือ	
กมลทิพย์ ลบแยม (2553 : 69 - 70)	การจัดกิจกรรมเสริม ประสบการณ์โดยใช้บทบาท สมมติเพื่อพัฒนาความสามารถ ทางภาษาของเด็กปฐมวัย	1. เล่นและทำกิจกรรมกับ ผู้อื่นได้ 2. รู้จักรอคอยตามลำดับ ก่อนหลัง 3. ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี	

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อผู้วิจัย	เรื่อง	ทักษะ	สรุป
วริศรา จุ้ยดอนกลอย (2553 : 69 - 70)	การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น	1. ทักษะการจัดการกับความขัดแย้งหรือความโกรธ 2. ทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 3. ทักษะการทำงานในห้องเรียน	
วรรณภรณ์ มะลิรัตน์ (2554 : 71 - 72)	ผลของการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่ม ที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย	1. การช่วยเหลือ 2. การให้ความร่วมมือ 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การกล้าแสดงออก	

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการและสอดคล้องกับพัฒนาการทักษะทางสังคมของเด็ก จะทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และบุคคลรอบข้างเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคมเพื่อเป็นรากฐานของบุคคลต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังรายละเอียดหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการทดลอง
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวนนักเรียน 95 คน จาก 3 ห้องเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพชุมชน การดำเนินชีวิตเป็นไปตามวิถีชีวิตชุมชนชนบท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและรับจ้าง ไม่มีอาชีพเสริมต้องอพยพไปรับจ้างใช้แรงงานที่ต่างจังหวัดและกรุงเทพ ส่วนมากมีฐานะยากจน ทำให้มีปัญหากระทบถึงผู้เรียนที่ต้องย้ายโรงเรียน เพื่อติดตามผู้ปกครองหรือต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ขาดความอบอุ่น ขาดการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุบลรัตน์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 20 คน คละอายุระหว่าง 4 – 6 ขวบ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. แบบประเมินทักษะทางสังคม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 การสร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ โดยศึกษาจากแนวความตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

1.2 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

1.3 สร้างสาระการเรียนรู้ เรื่อง ผีเสื้อแสนสวย และวันแม่ ใช้เป็นหน่วยในแผนการจัดประสบการณ์ และจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ทั้งนี้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย

- 1) รูปร่างลักษณะของผีเสื้อ
- 2) ที่อยู่ของผีเสื้อ
- 3) อาหารของผีเสื้อ
- 4) วงจรชีวิตผีเสื้อ
- 5) ประโยชน์และโทษของผีเสื้อ
- 6) ความสำคัญวันแม่
- 7) สัญลักษณ์วันแม่
- 8) สิ่งที่ควรปฏิบัติในวันแม่

1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 24 แผน โดยเน้นทักษะทางสังคม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และกิจกรรมในแผนการจัดประสบการณ์มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นปฏิบัติ ขั้นสรุป ซึ่งแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมด้วยการร้องเพลง ดูภาพ ฟังนิทาน การเล่นเกมทายคำทาย เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและใช้สื่ออุปกรณ์อย่างอิสระ เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ทดลองและแก้ปัญหา โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้เด็กวางแผนร่วมกัน ปรึกษากัน ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ทำให้เด็กกล้าแสดงออกทั้งความคิดและการกระทำ สามารถรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน รู้จักการช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับเพื่อนจนทำให้กิจกรรมที่ทำร่วมกันประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ โดยเด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าเป็นอย่างไร และครูก็พูดถึงทักษะทางสังคมให้เด็กทราบ โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม

1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอที่ปรึกษาก่อน แล้วปรับให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา เพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ดังนี้

1.5.1 อาจารย์ศรีภิญญภัตสร รัชชีวรกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.2 อาจารย์สุตาเรศ ศิริสิทธิ์ธินภาค อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.3 ดร.บุญจันทร์ สีสันต์ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป. กลางอุปถัมภ์) เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษา

1.5.4 ดร.รติพร ภาธรช้วนนท์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

1.5.5 นายมานิต สิทธิธร ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะเชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เชี่ยวชาญด้านการวิจัยการศึกษา

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำมาปรับปรุงตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น อนุบาลปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ขอบกพร่องเกี่ยวกับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย และปรับปรุง แก้ไขอีกครั้งให้เหมาะสม

1.7 แก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไป ทดลองกับกลุ่มทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมต่อไป

ตอนที่ 2 การสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคม

2.1 ศึกษา นิยาม ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นปฐมวัย แล้วนำมาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุม ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านความรับผิดชอบ

2.1.2 ด้านการรู้จักช่วยเหลือ

2.1.3 ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น

2.1.4 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.2 สร้างแบบประเมิน 4 ด้าน ด้านละ 3 ข้อ มีลักษณะเป็น 3 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินทักษะทางสังคม คือ ระดับคะแนน 2, 1 และ 0

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมด้วยตนเอง

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมโดยผู้อื่นแนะนำ

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดทักษะทางสังคม

2.3 นำแบบประเมินทักษะทางสังคมให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบพิจารณาเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบประเมิน จำนวน 5 ท่าน

2.4 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบประเมิน นำแบบประเมินทักษะทางสังคมให้ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินข้อความที่แสดงพฤติกรรมที่สังเกตนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแบบประเมินหรือไม่ โดยกำหนดคะแนนเป็น +1, 0 และ -1

เมื่อ +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบประเมินวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบประเมินวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบประเมินไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงคะแนนทั้ง 5 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความแสดงทักษะทางสังคมกับจุดประสงค์ IC ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ถือว่าใช้ได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 117) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างทักษะทางสังคมกับจุดประสงค์ IC = 0.67 – 1.00

2.5 หาความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (สมนึก ภัทธิยธนี. 2551 : 225) ผลการหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าเท่ากับ 0.82 เนื่องจากนักเรียนมาโรงเรียนไม่สม่ำเสมอจึงไม่นำแบบประเมินไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่นำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินแทน เพื่อนำมาทดลองกับกลุ่มทดลองต่อไป

วิธีดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre – experimental Design) ที่ใช้กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทำการทดลอง วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา. 2552 : 51)

ตาราง 6 แบบแผนการทดลอง

การทดลอง	การวัดผลก่อนการทดลอง	การทดลอง	การวัดผลหลังการทดลอง
Ex	T1	X	T2

เมื่อ Ex คือ การทดลอง
 T1 คือ การวัดผลก่อนการทดลอง
 X คือ การดำเนินกิจกรรมเสริมประสบการณ์
 T2 คือ การวัดผลหลังการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน กรกฎาคม 2555 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และ วันศุกร์ วันละ 45 นาที โดยทำการทดลองในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในช่วงเวลา 10.00 - 10.45 น. รวม 24 ครั้ง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานในทักษะทางสังคมด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินทักษะทางสังคมจากการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบประเมินทักษะทางสังคม บันทึกการประเมิน โดยผู้วิจัย
4. ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 45 นาที โดยใช้แบบประเมินทักษะ บันทึกการประเมิน

ตาราง 7 การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ลำดับ ที่	เรื่อง	กิจกรรม	วันที่ ทำการทดลอง	เวลา	หมายเหตุ
1	รูปร่างลักษณะของผีเสื้อ	1. ลักษณะของผีเสื้อ 2. ผีเสื้อน้อย 3. ปีกแสนสวย	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
2	ที่อยู่ของผีเสื้อ	1. นิทานผีเสื้อ 2. ผีเสื้ออยู่ไหน 3. บ้านของผีเสื้อ	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
3	อาหารของผีเสื้อ	1. อาหารของผีเสื้อ 2. น้ำหวานของผีเสื้อ 3. ผีเสื้อผจญภัย	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
4	วงจรผีเสื้อ	1. หนอนตัวน้อย 2. ก่อนเป็นผีเสื้อ 3. ผีเสื้อแสนสวย	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
5	ประโยชน์และโทษของ ผีเสื้อ	1. งานของผีเสื้อ 2. ความสวยงามของ ผีเสื้อ 3. ผีเสื้อกินใบไม้	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
6	ความสำคัญวันแม่	1. แม่ของฉัน 2. ดวงใจให้แม่ 3. ของขวัญวันแม่	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
7	สัญลักษณ์วันแม่	1. ดอกไม้แด่แม่ 2. ดอกมะลิ 3. หนูรักแม่	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	
8	สิ่งที่ควรปฏิบัติในวันแม่	1. เด็กดีของแม่ 2. ความรักให้แม่ 3. ช่วยงานแม่	วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์	10.00 - 10.45	

5. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เน้นทักษะทางสังคม

6. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งกลุ่ม โดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานแล้วจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมด้านความรับผิดชอบ การรู้จักช่วยเหลือ การเล่นร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในช่วงเวลา 10.00 – 10.45 น. ซึ่งในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรมผู้วิจัยใช้แบบประเมินทักษะบันทึกการประเมิน โดยผู้วิจัยทำการบันทึกการประเมินทักษะทางสังคมในกิจกรรมเสริมประสบการณ์

7. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูล แบบประเมินทักษะทางสังคม ซึ่งมีหลักการดำเนินการดังนี้

1. เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านทักษะทางสังคมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยใช้แบบประเมินทักษะทางสังคม ก่อนพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นเวลา 1 สัปดาห์
2. ทำการบันทึกแบบประเมินทักษะทางสังคมจากการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์
3. ในการประเมินและบันทึกแบบประเมินทักษะทางสังคม โดยผู้วิจัย ประเมินเด็กเป็นรายบุคคลพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน
4. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นฐานตามรายทักษะ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เป็นช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์
5. การบันทึกคะแนนการให้คะแนนแบบประเมินโดยใส่เครื่องหมาย / ลงในแบบประเมินให้ตรงกับช่องระดับพฤติกรรม 2, 1, 0 โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2	บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมด้วยตนเอง
ช่องระดับคะแนน 1	บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมโดยคนอื่นแนะนำ
ช่องระดับคะแนน 0	บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดทักษะทางสังคม
6. นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ กรณีผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นค่าร้อยละ มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้ (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี. 2554 : 38)

ค่าร้อยละ	ระดับการประเมิน
80 – 100	มากที่สุด
60 – 79	มาก
40 – 59	ปานกลาง
20 – 39	น้อย
0 – 19	น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 117) โดยใช้สูตรดังนี้

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะทางสังคม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (สมนึก ภัทธิยธนี. 2551 : 225) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบประเมินทั้งฉบับ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ค่าเฉลี่ย (ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 29)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมดในกลุ่ม
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 46)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 x แทน ข้อมูลแต่ละค่าของหน่วยตัวอย่าง
 n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ The Wilcoxon Signed Ranks Test

เนื่องจากลักษณะของข้อมูล เป็นข้อมูล 2 ชุด ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมหรือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน (ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 144)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- n แทน จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลอง
 $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
P แทน ค่าความน่าจะเป็นของค่าสถิติ

ลำดับขั้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์

ตอนที่ 2 ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ดังปรากฏในตาราง 8 – 12

ตาราง 8 แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ รายบุคคล

คนที่	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน			ผลการพัฒนา
		ด้านความรับผิดชอบ			ด้านความรับผิดชอบ			
		$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	
1	2	0.89	0.19	44.44	1.33	0.00	66.56	เพิ่มขึ้น
2	2	0.89	0.38	44.44	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
3	2	1.00	0.00	50.00	1.33	0.00	66.56	เพิ่มขึ้น
4	2	0.44	0.19	22.22	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
5	2	0.56	0.19	27.78	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
6	2	0.89	0.19	44.44	1.89	0.19	94.50	เพิ่มขึ้น
7	2	0.67	0.00	33.33	1.56	0.20	77.78	เพิ่มขึ้น
8	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.20	77.78	เพิ่มขึ้น
9	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
10	2	0.78	0.19	38.89	1.78	0.19	88.94	เพิ่มขึ้น
11	2	0.56	0.19	27.78	1.89	0.19	94.50	เพิ่มขึ้น
12	2	0.78	0.19	38.89	1.56	0.20	77.78	เพิ่มขึ้น
13	2	0.56	0.38	27.78	2.00	0.00	100.00	เพิ่มขึ้น
14	2	0.44	0.19	22.22	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
15	2	1.00	0.33	50.00	1.89	0.19	94.50	เพิ่มขึ้น
16	2	0.89	0.19	44.44	1.33	0.00	66.56	เพิ่มขึ้น
17	2	0.67	0.33	33.33	1.33	0.00	66.56	เพิ่มขึ้น
18	2	0.78	0.19	38.89	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
19	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.00	83.44	เพิ่มขึ้น
20	2	0.67	0.33	33.33	1.44	0.20	72.22	เพิ่มขึ้น
$\overline{X}$		0.73	0.09	36.39	1.63	0.04	81.42	เพิ่มขึ้น
S.D.		0.26	0.07	12.95	0.20	0.01	10.14	เพิ่มขึ้น

จากตาราง 8 พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 0.44$ ถึง 1.00 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 0.73$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 36.39 หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 1.33$ ถึง 2.00 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 1.63$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 81.42 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ มีผลการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตาราง 9 แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ รายบุคคล

คนที่	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน			ผลการพัฒนา
		ด้านการรู้จักช่วยเหลือ			ด้านการรู้จักช่วยเหลือ			
		$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	
1	2	0.67	0.33	33.33	1.33	0.00	66.67	เพิ่มขึ้น
2	2	0.89	0.19	44.44	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
3	2	0.67	0.33	33.33	1.33	0.00	66.67	เพิ่มขึ้น
4	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
5	2	0.67	0.33	33.33	1.33	0.00	66.67	เพิ่มขึ้น
6	2	0.56	0.19	27.78	1.44	0.38	72.22	เพิ่มขึ้น
7	2	0.33	0.00	16.67	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
8	2	0.56	0.19	27.78	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
9	2	0.56	0.19	27.78	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
10	2	0.78	0.19	38.89	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
11	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
12	2	0.89	0.19	44.44	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
13	2	0.78	0.19	38.89	1.78	0.19	88.89	เพิ่มขึ้น
14	2	0.78	0.38	38.89	1.44	0.38	72.22	เพิ่มขึ้น
15	2	0.89	0.19	44.44	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
16	2	0.78	0.19	38.89	1.33	0.33	66.67	เพิ่มขึ้น
17	2	0.78	0.19	38.89	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
18	2	0.56	0.19	27.78	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
19	2	0.33	0.00	16.67	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
20	2	0.89	0.19	44.44	1.78	0.19	88.89	เพิ่มขึ้น
$\overline{X}$		0.68	0.06	34.17	1.56	0.11	78.06	เพิ่มขึ้น
S.D.		0.26	0.02	12.77	0.15	0.04	7.32	เพิ่มขึ้น

จากตาราง 9 พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 0.33$ ถึง 0.89 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 0.68$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 34.17 หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 1.33$ ถึง 1.78 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 1.56$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 78.06 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการรู้จักช่วยเหลือ มีผลการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตาราง 10 แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น รายบุคคล

คนที่	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน			ผลการพัฒนา
		ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น			ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น			
		$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	
1	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.38	77.78	เพิ่มขึ้น
2	2	0.67	0.33	33.33	1.89	0.19	94.44	เพิ่มขึ้น
3	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
4	2	0.33	0.00	16.67	1.44	0.19	72.22	เพิ่มขึ้น
5	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
6	2	0.56	0.19	27.78	1.33	0.00	66.67	เพิ่มขึ้น
7	2	0.67	0.33	33.33	1.89	0.19	94.44	เพิ่มขึ้น
8	2	0.89	0.19	44.44	1.78	0.19	88.89	เพิ่มขึ้น
9	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
10	2	0.78	0.19	38.89	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
11	2	1.00	0.00	50.00	1.78	0.38	88.89	เพิ่มขึ้น
12	2	0.56	0.19	27.78	1.44	0.19	72.22	เพิ่มขึ้น
13	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
14	2	0.67	0.00	33.33	1.89	0.19	94.44	เพิ่มขึ้น
15	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
16	2	0.89	0.19	44.44	1.78	0.19	88.89	เพิ่มขึ้น
17	2	0.78	0.19	38.89	1.89	0.19	94.44	เพิ่มขึ้น
18	2	0.89	0.19	44.44	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
19	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
20	2	0.67	0.00	33.33	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
$\overline{X}$		0.72	0.08	35.83	1.68	0.05	83.89	เพิ่มขึ้น
S.D.		0.25	0.03	12.74	0.16	0.02	7.84	เพิ่มขึ้น

จากตาราง 10 พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 0.33$ ถึง 1.00 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 0.72$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 35.83 หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 1.33$ ถึง 1.89 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 1.68$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 83.89 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านการเล่นร่วมกับคนอื่น มีผลการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตาราง 11 แสดงระดับคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น รายบุคคล

คนที่	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน			ผลการพัฒนา
		ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น			ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น			
		$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	
1	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
2	2	0.56	0.19	27.78	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
3	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.38	77.78	เพิ่มขึ้น
4	2	0.44	0.19	22.22	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
5	2	0.56	0.19	27.78	1.33	0.00	66.67	เพิ่มขึ้น
6	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
7	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.38	77.78	เพิ่มขึ้น
8	2	0.67	0.33	33.33	1.56	0.19	77.78	เพิ่มขึ้น
9	2	0.56	0.19	27.78	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
10	2	0.78	0.19	38.89	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
11	2	0.67	0.33	33.33	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
12	2	0.78	0.38	38.89	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
13	2	0.89	0.19	44.44	1.89	0.19	94.44	เพิ่มขึ้น
14	2	1.00	0.00	50.00	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
15	2	0.44	0.19	22.22	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
16	2	0.78	0.19	38.89	1.78	0.19	88.89	เพิ่มขึ้น
17	2	0.89	0.19	44.44	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
18	2	0.89	0.19	44.44	1.67	0.33	83.33	เพิ่มขึ้น
19	2	0.56	0.19	27.78	1.78	0.38	88.89	เพิ่มขึ้น
20	2	0.44	0.19	22.22	1.67	0.00	83.33	เพิ่มขึ้น
$\overline{X}$		0.68	0.03	34.17	1.66	0.03	82.78	เพิ่มขึ้น
S.D.		0.27	0.00	13.35	0.11	0.01	5.38	เพิ่มขึ้น

จากตาราง 11 พบว่า คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 0.44$ ถึง 1.00 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 0.68$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 34.17 หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ตั้งแต่ $\bar{X} = 1.33$ ถึง 1.78 และโดยรวมเฉลี่ย $\bar{X} = 1.66$ ภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 82.78 คะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น มีผลการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตาราง 12 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะทางสังคม	n	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนการทดลอง			คะแนนหลังการทดลอง			ผลการพัฒนา
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	
1. ด้านความรับผิดชอบ	20	2	0.73	0.09	36.39	1.63	0.04	81.42	เพิ่มขึ้น
2. ด้านการรู้จักช่วยเหลือ	20	2	0.68	0.06	34.17	1.56	0.11	78.06	เพิ่มขึ้น
3. ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น	20	2	0.72	0.08	35.83	1.68	0.05	83.89	เพิ่มขึ้น
4. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	20	2	0.68	0.03	34.17	1.66	0.03	82.78	เพิ่มขึ้น
รวมเฉลี่ย		2	0.69	0.06	34.72	1.63	0.06	81.58	เพิ่มขึ้น

จากตาราง 12 พบว่า ก่อนการทดลอง ทักษะทางสังคมด้านความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 36.39 รองลงมาคือ ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 35.83 ส่วนด้านการรู้จักช่วยเหลือและด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 34.17 และภาพรวมมีระดับทักษะทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 34.72 หลังการทดลอง ทักษะทางสังคมด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 83.83 รองลงมาคือด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 82.78 ด้านการรู้จักช่วยเหลือ คิดเป็นร้อยละ 78.06 และภาพรวมมีระดับทักษะทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 81.58 ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีผลการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น

ตอนที่ 2 การประเมินทักษะทางสังคมรายด้านของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนา
โดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ดังตาราง 13 – 17

ตาราง 13 แสดงระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคม
ของนักเรียนระดับปฐมวัย ด้านความรับผิดชอบ หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะทางสังคม	n	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังการทดลอง			
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1. ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	20	2	1.58	0.22	79.00	มาก
2. เก็บของเข้าที่เรียบร้อย	20	2	1.65	0.23	82.50	มากที่สุด
3. ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง	20	2	1.65	0.23	82.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		2	1.63	0.23	81.33	มากที่สุด

จากตาราง 13 พบว่า หลังการทดลอง ระดับทักษะทางสังคมด้านความรับผิดชอบรายด้าน
การเก็บของเข้าที่เรียบร้อยและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
82.50 รองลงมาคือ การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.00

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่า ส่วนใหญ่
สามารถเก็บของเข้าที่เรียบร้อย ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงในการทำกิจกรรม ดังตัวอย่างจากผล
การสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...หนูเก็บของเสร็จแล้วค่ะ”

(นักเรียน. 4 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมทำงานเสร็จแล้วครับ”

(นักเรียน. 6 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...หนูทำผีเสื้อสวยไหมค่ะ”

(นักเรียน. 8 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...หนูเก็บของช่วยเพื่อนค่ะ”

(นักเรียน. 4 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมทำงานเองครับ”

(นักเรียน. 2 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการรู้จักช่วยเหลือ หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะทางสังคม	n	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังการทดลอง			
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1. แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้	20	2	1.65	0.17	89.00	มากที่สุด
2. รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ	20	2	1.60	0.26	94.50	มากที่สุด
3. ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม	20	2	1.43	0.22	87.00	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		2	1.80	0.27	90.17	มากที่สุด

จากตาราง 14 พบว่า หลังการทดลอง ระดับทักษะทางสังคมด้านการรู้จักช่วยเหลือรายด้านการรับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94.50 รองลงมาคือ แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.00 น้อยที่สุดคือ ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.00 และภาพรวมมีระดับทักษะทางสังคมด้านการรู้จักช่วยเหลือ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.17

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่า ส่วนใหญ่สามารถแนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้ รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ และร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม ดังตัวอย่างจากผลการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...หนูบอกเพื่อนว่าให้ระบายสีให้สวยๆ และเก็บของช่วยเพื่อนค่ะ ”

(นักเรียน. 11 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมช่วยถือหนังสือขอบคุณครู”

(นักเรียน. 13 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมทำงานเสร็จแล้วและเก็บดินสอสีด้วยครับ”

(นักเรียน. 15 มิถุนายน 2555 : สัมภาษณ์)

“...หนูเสร็จแล้วและเก็บของเรียบร้อยแล้วค่ะ”

(นักเรียน. 11 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะทางสังคม	n	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังการทดลอง			
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1. แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ	20	2	1.63	0.26	81.50	มากที่สุด
2. เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้โดยไม่แย่งกัน	20	2	1.67	0.24	83.50	มากที่สุด
3. ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน	20	2	1.73	0.23	86.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		2	1.68	0.24	83.83	มากที่สุด

จากตาราง 15 พบว่า หลังการทดลอง ระดับทักษะทางสังคมด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่นรายด้านการชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.50 รองลงมาคือ เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้โดยไม่แย่งกัน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.50 น้อยที่สุดคือ แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.50 และภาพรวมมีระดับทักษะทางสังคมด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.83

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่า ส่วนใหญ่สามารถชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกันทำกิจกรรม ดังตัวอย่างจากผลการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...หนูเล่นขายของกับเพื่อนค่ะ ”

(นักเรียน. 16 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมกับเพื่อนไปเล่นที่สนามนะครับ ”

(นักเรียน. 18 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมให้เพื่อนเล่นฟุตบอลด้วยครับ ”

(นักเรียน. 20 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ทักษะทางสังคม	n	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังการทดลอง			
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1. เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	20	2	1.63	0.24	81.50	มากที่สุด
2. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน	20	2	1.68	0.25	84.00	มากที่สุด
3. ร่วมกันจัดทำความสะอาดเก็บอุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้	20	2	1.65	0.23	82.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		2	1.65	0.24	82.67	มากที่สุด

จากตาราง 16 พบว่า หลังการทดลอง ระดับทักษะทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นรายด้าน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.00 รองลงมาคือ ร่วมกันจัดทำความสะอาดเก็บอุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.50 น้อยที่สุดคือ เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.50 และภาพรวมมีระดับทักษะทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.67

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกันในการทำกิจกรรม ดังตัวอย่างจากผล การสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...หนูอยากไปเล่นข้างนอกกับเพื่อนๆคะ”

(นักเรียน. 23 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...หนูช่วยกวาดห้องค่ะ”

(นักเรียน. 25 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

“...ผมเก็บหนังสือนิทานเองครับ”

(นักเรียน. 27 กรกฎาคม 2555 : สัมภาษณ์)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

คนที่	กลุ่มทดลอง			อันดับที่ของความแตกต่าง	อันดับที่ตามเครื่องหมาย	
	ก่อน (X) (24)	หลัง (Y) (24)	ผลต่างของคะแนน (D)		T ⁺	T ⁻
1	9.00	17.66	+8.66	2.5	2.5	0
2	9.00	20.67	+ 11.67	13.5	13.5	0
3	9.00	17.33	+ 8.33	1	1	0
4	5.67	19.34	+ 13.67	20	20	0
5	7.67	18.01	+ 10.34	6.5	6.5	0
6	8.00	19.00	+ 11.00	8.5	8.5	0
7	7.00	19.67	+ 12.67	17	17	0
8	8.33	19.33	+ 11.00	8.5	8.5	0
9	7.67	19.67	+ 12.00	15	15	0
10	9.33	20.34	+ 11.01	10	10	0
11	8.67	21.00	+ 12.33	16	16	0
12	9.00	19.00	+ 10.00	4	4	0
13	8.67	22.00	+ 13.33	19	19	0
14	8.67	20.01	+ 11.34	11.5	11.5	0
15	9.00	20.34	+ 11.34	11.5	11.5	0
16	10.00	18.66	+ 8.66	2.5	2.5	0

ตาราง 17 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			อันดับที่ของ ความแตกต่าง	อันดับที่ตามเครื่องหมาย	
	ก่อน (X) (24)	หลัง (Y) (24)	ผลต่างของคะแนน (D)		T ⁺	T ⁻
17	9.33	19.66	+ 10.33	5	5	0
18	9.33	19.67	+ 10.34	6.5	6.5	0
19	7.33	20.34	+ 13.01	18	18	0
20	8.00	19.67	+ 11.67	13.5	13.5	0
รวม					222.7	0 [*]

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 พบว่า นักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (T ตารางเท่ากับ 52 มากกว่า T คำนวณ เท่ากับ 0)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับขั้นตอน
ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ของนักเรียนระดับปฐมวัย
2. เพื่อประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

สรุปผล

จากการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป. กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยมีระดับคะแนนหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ทักษะทางสังคมทั้ง 4 ด้าน มากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

3. ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนบ้านตุม (นพค.15กรป. กลางอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนา โดยใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะเด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่พฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักรับรู้ความเหมาะสม และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้นอีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวได้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 21) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสา โสคำภา (2551 : 79) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน อีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลองส่งเสริมให้พฤติกรรมทางสังคมโดยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ ลบแยม (2553 : 69 - 70) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ภาษา ในการสื่อสารผ่านการเล่นบทบาทสมมติโดยใช้บทบาทสมมติจากนิทาน หรือเรื่องราวที่มีอยู่ใกล้ตัวเด็ก ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเล่น ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และพัฒนาความสามารถทางภาษา พบว่าการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สัมพันธ์กับงานวิจัยของ วรณภรณ์ มะลิรัตน์ (2554 : 71 - 72) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่ม ที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่มสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน

2. ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยมีระดับคะแนนหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ทักษะทางสังคมทั้ง 4 ด้าน มากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินพัฒนาการทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยควรจะมีการประเมินอย่างน้อย 2 – 3 ครั้ง เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลง และเมื่อประเมินแล้วไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ผู้ประเมินควรหาวิธีการแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก การประเมินพัฒนาการทางอารมณ์ และสังคมจะช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก รู้ระดับพัฒนาการทางสังคมของเด็ก สามารถช่วยเด็กให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้เข้ากลุ่มเพื่อนได้ ซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่มั่นคงด้วยการช่วยเหลือให้ผ่านไปสู่พัฒนาในระดับสูงขึ้น จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามวัย เด็กที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะมีพัฒนาการทางสังคมที่หยุดชะงัก ไม่เป็นไปตามวัย และติดอยู่เป็นพื้นอารมณ์ เป็นบุคลิกประจำของเด็กคนนั้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (สุขุม เกลยทรัพย์. 2550 : 191) และจากผลการวิจัยของ สังเวียน พิงแสง (2552 : 68 - 69) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาที่มีต่อพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ ก่อนการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาและหลังจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญามีค่าเฉลี่ยพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยแยกรายด้านและโดยรวมแตกต่างกัน คือหลังการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาแต่ละสัปดาห์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาในทุก ๆ ด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญามีผลทำให้พัฒนาการทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยในแต่ละสัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกๆ ด้าน และโดยรวมและเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลาของพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยโดยรวม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกๆ ช่วงเวลา สอดคล้องกับการศึกษาของ Bar – Tal และคณะ (1982 : 396 – 402) ได้ทำการศึกษาเชิงสังเกตกับพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 156 คน ที่มีอายุระหว่าง 1- 3 ปี เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้งๆ ละ 10 นาที ในระหว่างกิจกรรมการเล่นอิสระในการสังเกต ผู้สังเกตได้ลงรหัสพฤติกรรมช่วยเหลือแต่ละอย่างของเด็กแสดงออกมาไม่ว่าพฤติกรรมช่วยเหลือนั้น จะเป็นพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาจริงๆ หรือแสดงออกมาในการเล่นแบบสร้างจินตนาการผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กไม่เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่เด็กจะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลง และแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือจริงๆ ออกมามากขึ้นและเด็กช่วยเหลือเพื่อนด้วยการปลอบใจในสถานการณ์จริงๆ ขึ้นมา แต่ช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงน้อยเมื่ออายุมาก

3. ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเพราะ

ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี จะมีการเล่นรวมเป็นกลุ่มกับเพื่อนมากขึ้น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (จิตตินันท์ เดชะคุปต์. 2537 : 55) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ สงนวน (2551 : 87) ได้ศึกษาผลการกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สามารถส่งเสริม พฤติกรรมทางด้านสังคมในทางที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้น อยู่ในระดับ ดี มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคมมากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ ลบแยม (2553 : 69 - 70) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักเรียนระดับปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ภาษา ในการสื่อสารผ่านการเล่นบทบาทสมมุติโดยใช้บทบาทสมมุติจากนิทาน หรือเรื่องราวที่มีอยู่ใกล้ตัวเด็ก ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเล่น ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และพัฒนาความสามารถทางภาษา ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักเรียนระดับปฐมวัย ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 80.05 และรายด้านจำแนกเป็น ด้านร่างกายร้อยละ 85.55 ด้านอารมณ์-จิตใจร้อยละ 86.29 ด้านสังคมร้อยละ 85.55 และด้านสติปัญญาร้อยละ 80.37 นักเรียนระดับปฐมวัยมีการพัฒนาความสามารถทางภาษาหลังการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ทักษะทางสังคมนั้น สามารถฝึกฝนและแทรกเข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ได้ ตลอดทั้งปรับชีวิตประจำวันของเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ซึ่งการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยจะต้องให้เวลากับเด็กในการปรับตัวที่จะต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ครูต้องคอยกระตุ้น ให้กำลังใจในการทำกิจกรรมและควรส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้แสดงออกอย่างอิสระ โดยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานกับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกไว้วางใจและเชื่อมั่นในการกล้าแสดงออก

1.2 เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมควรยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและความสนใจของเด็ก เนื่องจากเด็กมีความสนใจในการเลือกกลุ่ม กิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกัน ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้เวลาในการตัดสินใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรม แบบประเมินที่ใช้ในการวิจัยให้มากขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยออกมามีความชัดเจนและเป็นประโยชน์มากที่สุด

2.2 ควรมีการศึกษาทักษะด้านอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ ลบแยม. ผลการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- กรมวิชาการ. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทยตามแนวคิดมอนเตสซอรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.
- . คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546 ก.
- . วิธีการเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546 ข.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัย : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2545.
- . การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์, 2546.
- . การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรส โปรดักส์, 2547.
- จิตตินันท์ เตชะคุปต์. รายงานการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2542.
- จิระพันธ์ พูลพัฒน์ และคำแก้ว ไกรสรพงษ์. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดของมอนเตสซอรี. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543.
- ทศนา แหมมณี และคณะ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- นงนตร ธรรมบวร. การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- นันทิยา น้อยจันทร์. การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : นิติชัย, 2548.
- ประณต คำฉิม. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2549.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, 2543.
- พัชรี ผลโยธิน และคณะ. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดไฮสโคป. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2545.

พัฒนา ชัชพงศ์. “โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาก่อนประถมศึกษา,”

วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(2) : 11-19, 2540.

ไพเราะ พุ่มมัน. การพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับปฐมวัยสู่ผลงานทางวิชาการ. ชลบุรี :

ชลบุรีการพิมพ์, 2551.

ภรณ์ คุรรัตน์. การละเล่นของเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรการสอนคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ภรณ์ คุรรัตน์ และวนา รักษ์กุลไทย. กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาปฐมวัยในเรื่องเรียนรู้

ของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เซเวน พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2542.

ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พื้นฐานการวิจัย

การศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2552.

———. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์,

2553.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่

1 - 8. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์ พิมพ์แม่ค, 2544.

———. เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

มูลนิธิชมรมไทยอิสราเอลในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

ไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ :

พริกหวานกราฟฟิค, 2543.

เยาวพา เดชะคุปต์. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2542.

ราศี ทองสวัสดิ์. “หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา,” ใน เอกสารประกอบการอบรม

ครูโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา. หน้า 1-9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2542.

วริศรา จัยดอนกลอย. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้น

ที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2553.

วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี. “การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน,”

วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 40 : 20 – 22 ; สิงหาคม, 2542.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, 2545.

สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2551.

- สังเวียน พิงแสง. ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาที่มีต่อการพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2552.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานฯ, 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2551.
- . แนวทางการจัดกิจกรรมค่ายอาเซียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2554.
- . นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0 - 5ปี) พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค, 2544.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553). กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2552.
- สิริมา ภัฏโณนันตพงษ์. แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวคิดการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : อิเลคทรอนิกส์เวิลด์, 2538.
- . การวัดและประเมินผลแนวใหม่ เด็กปฐมวัย. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.
- . “หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต.” ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย. หน้า 5-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550.
- สุขุม เฉลยทรัพย์ และสิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550.
- สุขุมล เกษมสุข. การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาคหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- สุภาภรณ์ สงนวน. การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- สุนน อมรวิวัฒน์. วิธีการเรียนรู้ : วิทยานิพนธ์คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. เอกสารชุดโครงการวิจัย การเรียนรู้ของคนไทย ลำดับที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทพรักหวานกราฟฟิค, 2546.
- อริสา โสคำภา. พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2551.

- อุษณีย์ โพธิสุข. E.O. ปัญญาของมนุษยชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี- สฤษดิ์วงศ์, 2545.
- Bar - Tal, D. and others. “Helping Behavior Among Preschool Children : An Observational Study,” Child Development. (53) : 396 – 402 ; June, 1982.
- Batey, J.J. “Development of Peer Competence in Preschool : Preservice Early Childhood Teachers’ Beliefs about Influence and Importance,” Dissertation Abstracts International. 63(06) : 2123–A ; December, 2002.
- Broman, B. The Early Years in Childhood Education. Boston : Houghton Mifflin, 1982.
- Chinnery, A.H. “Response and Responsibility : On Levinas and Moral Education,” Dissertation Abstracts International. 64(08) : 2821–A ; February, 2004.
- Chiricos, C.A. “The Effects of Modified Incidental Teaching Strategy on the Social Skill Development of Three Toddlers with Development Delays,” Dissertation Abstracts International. 60(12) : 4378 – A ; June, 2000.
- Docksai, R. “Theaching Social Skills Washington,” The Futurist. 44(3) : 12-13, 2011.
- English, H.B. and A.C. English. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms. New York : David Mckay, 1958.
- Goleman, D. Emotional Intelligence ; Why it can Matter More than IQ. New York : Bantam Book, 1995.
- Herman, K.C. and others. Developmental Origins of perfectionism Among African American Youth. Washington D.C. : s.n., 2011.
- Hurlock, E.B. Child Development. 6th ed. New York : McGraw - Hill Book Co., 1978.
- McClatchy, C.O. Valley Children Learn Essential Etiquette Skills in McAllen this Summer. Washington D.C. : s.n., 2011.
- Rigigo, R.E. “Assessment of Basic Social Skills,” Journal of Personality and Social Psychology. 51(3) : 649-660 ; September, 1986.
- Schloss, J.P. and M.A. Smith. Applied Behavior Analysis in Classroom. America : Allyn Bacon, 1994.

- Schneps, J.S. “Language, Social Skill and Behavior Problems in Preschool Children,”
Dissertation Abstracts International. 63(4) : 2092 – B ; October, 2002.
- Seefeldt, C. Teaching Children. New Jersey : Prentice – Hall Inc., 1980.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

หลักการและเหตุผล

เด็กวัย 4 - 5 ปี เป็นวัยที่เด็กเริ่มจะเรียนรู้ การปลูกฝังพฤติกรรมชอบสังคมในขั้นตอนนี้ควรให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติ และด้วยการใช้เหตุผลอย่างง่ายๆ และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางรากฐานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และอยู่ร่วมอย่างมีความสุข เด็กควรที่จะเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบ การเล่นและความร่วมมือกับผู้อื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรม เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านสังคม เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดี ผ่านการลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กได้เกิดพฤติกรรมด้านสังคมคือความรับผิดชอบ การรู้จักช่วยเหลือ การเล่นร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มกันในทางสังคมจากการเล่นในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่าง และความสามารถของแต่ละบุคคล ครูควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม รวมทั้งให้แรงเสริมด้วยการกล่าวคำชมเชยในขณะเด็กลงมือกระทำด้วยความพยายาม จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมและด้านอื่นๆ ต่อไปด้วย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในด้านความรับผิดชอบ การรู้จักช่วยเหลือ การเล่นร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านความรับผิดชอบ การรู้จักช่วยเหลือ การเล่นร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ของเด็กปฐมวัย

หลักการจัดกิจกรรม

1. จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ วันละ 45 นาที

2. การปฏิบัติกิจกรรมดำเนินตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเริ่มจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

2.2 สร้างข้อตกลงกับเด็กในการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง

3. บทบาทครู

3.1 ศึกษาแผนจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เข้าใจ

3.2 สร้างข้อตกลงและอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กเข้าใจอย่างชัดเจน

3.3 เตรียมเด็กให้พร้อมก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรม กระตุ้นส่งเสริมความสามารถ

ด้านการฟังและการพูด เปิดโอกาสให้เด็กได้สนทนา ซักถาม ร่วมตอบคำถาม เล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในขณะร่วมกิจกรรม

4. บทบาทเด็ก

4.1 เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงขณะทำกิจกรรม

4.2 เด็กฟังและพูดสนทนาซักถาม ร่วมตอบคำถาม เล่าเรื่อง และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในขณะร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ชื่อกิจกรรม

2. จุดมุ่งหมายของการทำกิจกรรม

3. วัสดุ - อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม

4. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมด้วยการร้องเพลง

ดูภาพ ฟังนิทาน การเล่นเกมปริศนาคำทาย เป็นต้น

4.2 ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและใช้สื่ออุปกรณ์อย่างอิสระ เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ทดลองและแก้ปัญหา โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้เด็กวางแผน ร่วมกัน ปรึกษากัน ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ทำให้เด็กกล้าแสดงออกทั้งความคิดและการกระทำ สามารถรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน รู้จักการช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับเพื่อน จนทำให้กิจกรรมที่ทำร่วมกันประสบความสำเร็จ

4.3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ โดยเด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า เป็นอย่างไร และครูก็พูดถึงทักษะทางสังคมให้เด็กทราบ โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

สัปดาห์ที่

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

ทักษะทางสังคมด้านความรับผิดชอบ

กิจกรรมที่ ผีเสื้อผจญภัย

เวลา 45 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนร่วมกิจกรรมด้วยความตั้งใจ
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถเก็บของเข้าที่เรียบร้อยได้
3. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงได้
- 4.

วัสดุ - อุปกรณ์

1. ภาพผีเสื้อ
2. กาว
3. ดินสอสี
4. กรรไกร

กิจกรรมการจัดประสบการณ์

1. ขั้นนำ

- 1.1 ครูเล่านิทานเรื่อง “ผีเสื้อน้อยผจญภัย” ให้นักเรียนฟัง
- 1.2 นักเรียนและครูร่วมสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน
- 1.3 ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ รายละเอียดของสิ่งที่จะต้องทำ และสนทนาโยงไปสู่ผีเสื้อ โดยครูและนักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ขั้นสอน

- 2.1 ครูอธิบายข้อตกลงในการทำงานให้กับนักเรียนเข้าใจ สาธิตวิธีการทำผีเสื้อเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกวิธี แล้วจึงแจกอุปกรณ์ให้แต่ละคน
- 2.2 ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ระบายรูปผีเสื้อ และตัดรูปผีเสื้อที่ระบายสีเสร็จ ระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรม ครูคอยสังเกตการทำงานของนักเรียนแต่ละคน ขณะทำกิจกรรมครูให้กำลังใจ และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
- 2.4 ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที จากนั้นให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย ครูสังเกตและประเมินทักษะในแต่ละด้านของนักเรียนรายคน

3. ขั้นสรุป

3.1 ครูให้นักเรียนออกมานำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็นในผลงานของตนเองและของเพื่อน ครูสังเกตและจดบันทึก

3.2 ครูและนักเรียนพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรม และสังเกตจากการสนทนา โดยครูสอดแทรกพฤติกรรมทางสังคมด้านความรับผิดชอบ เพื่อโยงเข้าหาตัวนักเรียน

การประเมินพัฒนาการ

1. สังเกตพฤติกรรมความตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย
2. สังเกตพฤติกรรมความเก็บของเข้าที่เรียบร้อย
3. สังเกตพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง

สัปดาห์ที่

ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

ทักษะทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

กิจกรรมที่ ดวงใจให้แม่

เวลา 45 นาที

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถเสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน
3. เพื่อให้นักเรียนทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้

วัสดุ - อุปกรณ์

1. ภาพรูปหัวใจ
2. กระดาษชาร์ตสีต่างๆ
3. กาว
4. กระดาษสีต่างๆ
5. กรรไกร

กิจกรรมการจัดประสบการณ์

1. ชำนาญ

1.1 ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์ รายละเอียดของสิ่งที่ต้องทำ และสนทนาโยงไปสู่วันสำคัญ

โดยครูและนักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ชำนาญ

2.1 ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 - 5 คน ครูอธิบายข้อตกลงในการทำงานให้กับนักเรียนเข้าใจ สาธิตวิธีการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกวิธี แล้วจึงแจกอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม

2.2 ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนช่วยกันตัดกระดาษสีให้เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วจึงช่วยกันติดกระดาษสีที่ตัดแล้วในกระดาษชาร์ตที่วาดรูปหัวใจไว้ ระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรม ครูคอยสังเกตการทำงานของนักเรียนแต่ละคน ขณะทำกิจกรรมครูให้กำลังใจ และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

2.4 ครูเตือนนักเรียนล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 5 นาที จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย ครูสังเกตและประเมินทักษะในแต่ละด้านของนักเรียนรายคน

3. ขั้นสรุป

3.1 ครูและนักเรียนพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรม และสังเกตจากการสนทนา โดยครู สอดแทรกพฤติกรรมทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อโยงเข้าหาตัวนักเรียน

การประเมินพัฒนาการ

1. สังเกตพฤติกรรมการเสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. สังเกตพฤติกรรมการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน
3. สังเกตพฤติกรรมการทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้

ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้แบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
แบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ใช้ประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 5 – 6 ปี
2. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบประเมินทักษะทางสังคมมี 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านความรับผิดชอบ 3 ข้อ
 - 2.1.1 ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย
 - 2.1.2 เก็บของเข้าที่เรียบร้อย
 - 2.1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง
 - 2.2 ด้านการรู้จักช่วยเหลือ 3 ข้อ
 - 2.2.1 แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้
 - 2.2.2 รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ
 - 2.2.3 ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม
 - 2.3 ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น 3 ข้อ
 - 2.3.1 แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ
 - 2.3.2 เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้ ไม่แย่งกัน
 - 2.3.3 ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน
 - 2.4 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3 ข้อ
 - 2.4.1 เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 2.4.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน
 - 2.4.3 ร่วมกันจัดทำความสะอาด เก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้
3. แบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกในระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ
 - ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมด้วยตนเอง
 - ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมโดยคนอื่นแนะนำ
 - ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดทักษะทางสังคม
4. เวลาที่ใช้ในการประเมิน ประเมินในช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เน้นทักษะทางสังคม 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ โดยทำการประเมิน และบันทึกการประเมิน ในขณะทำกิจกรรม เวลา 10.00 – 10.45 น. รวมเวลา 45 นาที

ขั้นปฏิบัติในการประเมิน

1. เขียนชื่อผู้ประเมิน ผู้ถูกประเมิน(เด็ก) วันเดือนปี และสัปดาห์ที่ทำการประเมิน
2. ทำการประเมินทักษะทางสังคม โดยประเมินเด็กเป็นรายบุคคล

การบันทึกแบบประเมิน

เมื่อประเมินทักษะทางสังคมเกิดขึ้นตรงกับข้อใดและในช่องระดับคะแนนทักษะทางสังคมตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องนั้น โดยทำการบันทึก ดังนี้

- ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมด้วยตนเอง
- ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กเกิดทักษะทางสังคมโดยคนอื่นแนะนำ
- ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดทักษะทางสังคม

แบบประเมินทักษะทางสังคม

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....นามสกุล.....ชั้นอนุบาล.....

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ทักษะทางสังคม	ความสามารถที่ปรากฏ	ระดับ			แนวทางการประเมิน	หมายเหตุ
		2	1	0		
1. ด้านความรับผิดชอบ	1.1 ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย				2 หมายถึง ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย	
	1.2 เก็บของเข้าที่เรียบร้อย				2 หมายถึง เก็บของเข้าที่เรียบร้อยได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง เก็บของเข้าที่เรียบร้อยตามแบบหรือตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่เก็บของเข้าที่เรียบร้อย	
	1.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง				2 หมายถึง ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงได้จากการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง	
2. ด้านการรู้จักช่วยเหลือ	2.1 แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้				2 หมายถึง แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้ตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่แนะนำหรือช่วยทำในสิ่งที่เพื่อนไม่รู้หรือทำไม่ได้	
	2.2 รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ				2 หมายถึง รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่รับอาสาช่วยครูหรือผู้อื่นโดยไม่รอให้ร้องขอ	

ทักษะทางสังคม	ความสามารถที่ปรากฏ	ระดับ			แนวทางการประเมิน	หมายเหตุ
		2	1	0		
	2.3 ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม				2 หมายถึง ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม โดยไม่รอให้ร้องขอได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม ตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่ร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรม	
3. ด้านการเล่นร่วมกับผู้อื่น	3.1 แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ				2 หมายถึง แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจด้วยความเต็มใจ 1 หมายถึง แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่แนะนำวิธีการเล่นหรือทำกิจกรรมเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ	
	3.2 เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้ ไม่แย่งกัน				2 หมายถึง เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้โดยไม่แย่งกันด้วยความเต็มใจ 1 หมายถึง เล่นของเล่น หรือร่วมใช้อุปกรณ์โดยผลัดเปลี่ยนกันใช้โดยไม่แย่งกันตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง แย่งของเล่น หรืออุปกรณ์โดยไม่ผลัดเปลี่ยนกันใช้	
	3.3 ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน				2 หมายถึง ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเต็มใจ 1 หมายถึง ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกันตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่ชักชวนเพื่อนมาเล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน	

ทักษะทางสังคม	ความสามารถที่ปรากฏ	ระดับ			แนวทางการประเมิน	หมายเหตุ
		2	1	0		
4. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.1 เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น				2 หมายถึง เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานได้ด้วยตนเอง 1 หมายถึง เสนอข้อคิดเห็นในการทำงานตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่เสนอข้อคิดเห็นในการทำงาน	
	4.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และพร้อมทำกิจกรรมร่วมกัน				2 หมายถึง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเต็มใจ 1 หมายถึง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมทำกิจกรรมร่วมกันตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	
	4.3 ร่วมกันจัดทำความสะอาด เก็บของหรืออุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้				2 หมายถึง ร่วมกันจัดทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์ร่วมกันเมื่อเลิกใช้เมื่อเลิกใช้แล้วด้วยความเต็มใจ 1 หมายถึง ช่วยเก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้ตามการชี้แนะของครูและเพื่อน 0 หมายถึง ไม่ช่วยทำความสะอาด และไม่เก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้แล้ว	

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวกฤษฎาภรณ์ ทิพย์ใส
วันเกิด วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 1 ตำบลหัวช้าง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 45130 โทรศัพท์ 08-4402-6815
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนบ้านตูม (นพค.15กรป.กลางอุปถัมภ์) ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ 33240

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2552 ปริญญาการศึกษบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2555 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม